

n.a.k.v.i.s

Nacionalna agencija Republike Slovenije
za kakovost v visokem šolstvu

s.q.a.a

Slovenian Quality Assurance Agency
for Higher Education

LETNO POROČILO 2024

TEMATSKE ANALIZE

KARIERNE POTI DIPLOMANTOV

KOLOFON

Letno poročilo 2024

ISSN 3023-9362

Avtorji:

Tjaša Bartolj, Tatjana Debevec, Tomaž Deželan, Filip Draženović, Golo Henseke, Jožica Kramar, Nataša Kramar, Andrej Krček, David Metz, Maja Milas

Uredili:

Maja Milas, Julija Uršič

Prevod izbranih prispevkov iz angleščine:

Polona Glavan

Podatke iz evidenc zbral in uredil:

Tilen Heco

Fotografije:

Na naslovnici: Univerza v Novi Gorici / Foto: CasarsaTinta Foto Studio
Druge fotografije: Adobe Stock

Prelom in oblikovanje:

Aiko, Maja Cerjak, s. p.

Tisk:

Birografika BORI, d. o. o.

Naklada:

300 izvodov

Izdala:

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS)

Za NAKVIS:

Dr. Franci Demšar
Ljubljana 2025

Publikacija je brezplačna

LETNO POROČILO 2024

TEMATSKE ANALIZE

KARIERNE POTI DIPLOMANTOV

KAZALO VSEBINE

LETNO POROČILO 2024

08 PREDSTAVITEV AGENCIJE

14 PREGLED DELA AGENCIJE V LETU 2024

Maja Milas

I.

TEMATSKE ANALIZE

30 KAKOVOST IZOBRAŽEVANJA ZA REGULIRANE POKLICE NA PODROČJU IZOBRAŽEVALNIH ZNANOSTI IN IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV: ANALIZA EVALVACIJE VZORCA

Tatjana Debevec

64 POROČILA O NAPREDKU PRI EVALVACIJI VZORCA PEDAGOŠKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Filip Draženović

70 ANALIZA TRAJANJA POSTOPKOV

Nataša Kramar

82 SMERNICE ZA SPREMEMBE ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Jožica Kramar

II.

KARIERNE POTI DIPLOMANTOV

96 NEUJEMANJE IZOBRAZBE Z DELOVNIM MESTOM DIPLOMANTOV: MERJENJE ZUNANJE VREDNOSTI VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA V OBDOBJU NJEGOVE MNOŽIČNE ŠIRITVE

Dr. Golo Henseke

106 ANALIZA PODATKOV O BREZPOSELNOSTI DIPLOMANTOV SLOVENSКИH VISOKOŠOLSKIH ZAVODOV

Andrej Krček

116 UPORABA PODATKOV O ZAPOSLENOSTI DIPLOMANTOV ZA ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI IN OBLIKOVANJE POLITIK – PRIMER DANSKE

Pogovor z Davidom Metzem

122 INFORMACIJE ZA PRIHODNOST: ADMINISTRATIVNI PODATKI KOT ORODJE ZA BOLJŠE ODLOČITVE O ŠTUDIJSKI SMERI

Tjaša Bartolj

128 PROJEKT EUROGRADUATE: UPORABA PODATKOV V NOTRANJEM SISTEMU ZAGOTAVLJANJA KAKOVOSTI VISOKOŠOLSKIH ZAVODOV

Pogovor z dr. Tomažem Deželanom

III.

133 KRATICE IN OKRAJŠAVE

LETNO POROČILO 2024

LETNO POROČILO 2024

Predstavitev agencije

Pregled dela agencije v letu 2024

Maja Milas

I. 1

PREDSTAVITEV AGENCIJE

Nacionalno agencijo Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: agencija/ Nakvis) je leta 2010 ustanovila Vlada Republike Slovenije kot osebo javnega prava za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu ter za razvojno in svetovalno delo. Agencija je neposredni nevladni proračunski uporabnik. Po javnem pooblastilu izdaja splošne akte za izvrševanje javnih pooblastil ter posamične upravne akte. Pri svojem delovanju je samostojna in neodvisna, zavezana načelom strokovnosti, nepristranskosti, zakonitosti in politične nevtralnosti.

Agencija je polnopravna članica Evropskega združenja agencij za kakovost v visokem šolstvu (ENQA), Evropskega registra agencij za kakovost v visokem šolstvu (EQAR), Evropskega konzorcija za akreditacijo (ECA), Srednje- in vzhodnoevropskega združenja agencij za kakovost v visokem šolstvu (CEENQA) ter Mednarodne mreže agencij za zagotavljanje kakovosti (INQAAHE). S članstvom v mednarodnih združenjih za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu dokazuje skladnost svojega delovanja z evropskimi standardi in smernicami.

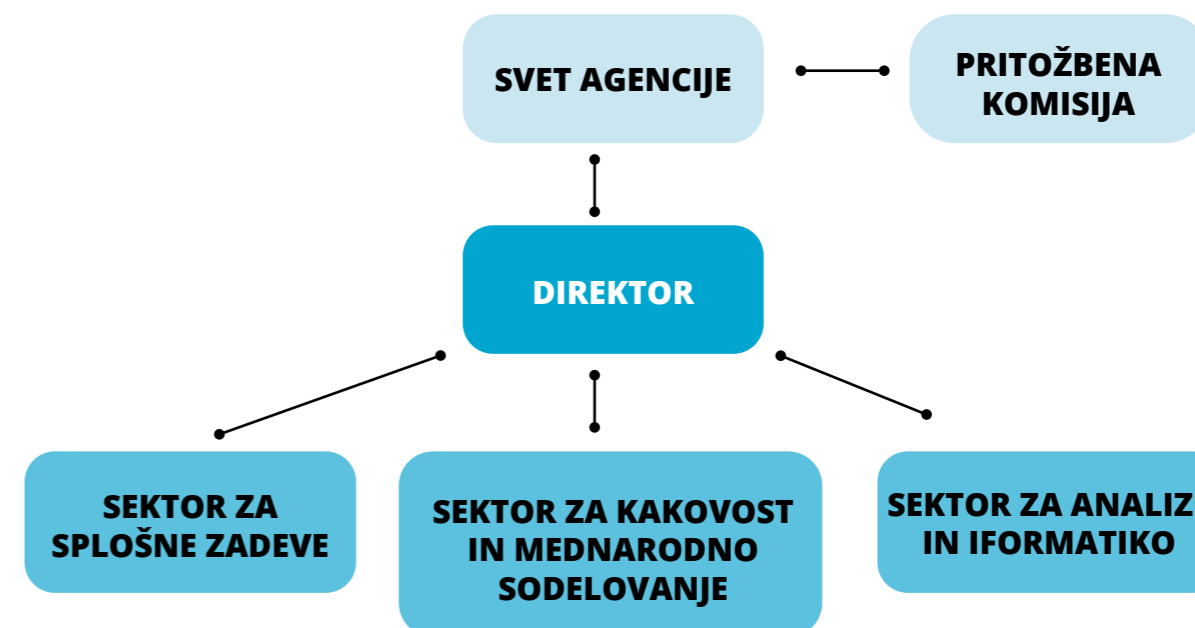
Poslanstvo

Agencija skrbi za primerljivost ter mednarodno prepoznavnost slovenskega visokošolskega prostora in se zavzema za nenehno izboljševanje njegove kakovosti. Deluje vsebinsko in formalno odgovorno, strokovno in neodvisno ter svetovalno do vseh deležnikov v terciarnem izobraževanju v skladu z evropskimi in svetovnimi smermi razvoja.

Vizija

Agencija bo z aktivnim udejstvovanjem pri izvedbi procesov na področju zagotavljanja in izboljševanja kakovosti v visokem šolstvu spreminjala nacionalni in mednarodni visokošolski prostor.

Organizacijska struktura Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu

Sektorji agencije

Sektorji agencije opravljajo naloge na temeljnih področjih delovanja agencije, kar pomeni, da oblikujejo predloge meril in drugih predpisov, vodijo akreditacijske in evalvacijske postopke, posodablajo informacijski sistem agencije, izdelujejo analize in smernice v podporo sistemom in presoji kakovosti, spletajo mrežo mednarodnih povezav, skrbijo za preglednost dela in komunikacijo z deležniki, pripravljajo gradiva za odločanje sveta agencije in za pritožbeno komisijo. Ena od temeljnih dejavnosti je tudi stalno mednarodno sodelovanje s sorodnimi agencijami in zvezami agencij ter razvojno in svetovalno delo.

Da bi svoje delovanje izboljšala, se je agencija od leta 2018 večkrat organizacijsko preoblikovala. V letih 2020 in 2021 je delovala v okviru štirih sektorjev (za kakovost, analize, mednarodno sodelovanje in informatizacijo ter splošne zadeve), a je praksa pokazala, da bi jih bilo zaradi boljše vsebinske povezanosti posameznih delovnih področij smiselno preoblikovati. Od leta 2022 ima

agencija zato tri sektorje – sektor za kakovost in mednarodno sodelovanje, sektor za analize in informatiko ter sektor za splošne zadeve. Vsak sektor ima svojega vodjo. Naloge, ki jih opravljajo posamezni sektorji, se med seboj prepletajo oziroma so vsebinsko tesno povezane. Zato jih mora jo velikokrat opravljati strokovni delavci iz različnih sektorjev. Temeljno dejavnost agencije, akreditacijske in evalvacijske postopke, vodijo tako delavci iz sektorja za kakovost in mednarodno sodelovanje kot tudi iz sektorja za analize in informatiko.

Aprila 2023 je bil direktor agencije znova izvoljen v isto funkcijo za obdobje petih let. Člani pritožbene komisije se niso spreminjali. V mesecu marcu je začel mandat nov študentski predstavnik, predstavniki sindikatov pa še vedno niso imenovali svojega predstavnika v svetu. V letu 2024 sta se dve zaposleni na agenciji, in sicer vodja sektorja za kakovost in mednarodno sodelovanje ter vodja sektorja za analize in informacijsko tehnologijo, upokojili.

Preglednica 1: Pregled nalog, povezanih z zunanjim presojanjem kakovosti visokega in višjega šolstva, po sektorjih

Direktor: dr. Franci Demšar, nadomešča ga Klemen Šubic

Sektor za kakovost in mednarodno sodelovanje

Vodja: Gregor Rebernik, nadomeščata ga Nataša Kramar in Anita Kajtezović
Strokovni delavci: Martina Mravlja, Maruša Trobec, Julija Uršič in Špela Zakrajšek

Delovna področja:

- merila in drugi predpisi s področja kakovosti;
- akreditacije in evalvacije;
- spremembe študijskih programov;
- sodelovanje z deležniki (zavodi/šolami, strokovnjaki);
- komuniciranje in odnosi z javnostmi;
- mednarodno delovanje;
- organizacija in sodelovanje pri različnih domačih in mednarodnih dogodkih (konference, posveti, usposabljanja, delavnice);
- vodenje in posodabljanje evidenc (o akreditacijah, evalvacijah, spremembah, VTI idr.);
- projektno sodelovanje in delovanje (mikroakreditacije, evropske univerze ipd.);
- medsektorsko sodelovanje (integriteta, promocija zdravja, samoevalvacija ipd.);
- arhiviranje vlog in drugih dokumentov.

Sektor za analize in informatiko

Vodja: Maja Milas, nadomeščata jo Andrej Krček in Filip Draženović
Strokovni delavci: dr. Matjaž Štuhec, Tatjana Horvat in Tilen Heco

Delovna področja:

- načrti in poročila (letni delovni načrt ter poročilo o delu in poslovanju agencije, strategija);
- analize, dokumenti, publikacije;
- samoevalvacija agencije;
- priročniki, vodniki;
- organizacija in sodelovanje pri različnih dogodkih (konference, posveti, usposabljanja, delavnice);
- prevajanje;
- informacijski sistem eNakvis in povezovanje s podatkovnimi bazami (SICRIS, IZUM ipd.);
- notranji informacijski sistem iNakvis;
- medsektorsko sodelovanje (integriteta, promocija zdravja ipd.);
- vodenje in posodabljanje evidenc (o akreditacijah, evalvacijah, spremembah, VTI idr.).

Sektor za splošne zadeve

Vodja: Barbara Zupančič Kočar, nadomeščata jo Mateja Bajuk Malešič in Snežana Mačar
Strokovni delavci: Slađana Tomić, Prudencija Perat in Zala Sečnik

Delovna področja:

- zakonodaja, priprava notranjih pravnih aktov agencije;
- pomoč pri izvajanju dejavnosti na področju zagotavljanja kakovosti;
- delo za pritožbeno komisijo;
- finančne zadeve (izvrševanje proračuna);
- kadrovske zadeve;
- dostop do informacij javnega značaja;
- poslovno-administrativne naloge (pogodbena razmerja, sprejem in oddaja pošte, evidentiranje dokumentov idr.);
- sodelovanje v postopkih zunanjih in notranjih nadzorov;
- medsektorsko sodelovanje (integriteta, promocija zdravja, samoevalvacija ipd.);
- vodenje in posodabljanje kadrovskih in drugih evidenc iz svoje pristojnosti.

Svet agencije

Svet agencije je najvišji organ odločanja. Sestava 11 članov, ki jih v svet agencije imenujejo njeni ključni deležniki, zagotavlja politično neodvisno odločanje in udeležbo vseh pomembnih deležnikov:

- tri člane imenuje rektorska konferenca,
- enega člana imenuje reprezentativno združenje samostojnih visokošolskih zavodov,
- enega člana imenuje reprezentativno združenje višjih strokovnih šol,
- dva člana študenta imenuje reprezentativna organizacija študentov v sodelovanju s študentskimi sveti,
- enega člana imenujejo reprezentativna združenja delodajalcev po dogovoru,
- enega člana imenujejo reprezentativni sindikati na področju visokega šolstva po dogovoru,
- dva člana imenuje Vlada Republike Slovenije na podlagi javnega poziva (1 član je strokovnjak na področju visokega šolstva ali zagotavljanja kakovosti v njem, 1 član pa strokovnjak na področju visokega šolstva ali zagotavljanja kakovosti v njem, ki študira ali dela v tujini).

Svet agencije:

- določa in sprejema merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov, študijskih programov, višjih strokovnih šol ter druge predpise, povezane s tem; vsi so objavljeni na spletnih straneh agencije;
- odloča o:
 - prvi akreditaciji visokošolskih zavodov in podaljšanju njihove akreditacije, ki jo lahko podaljša največ za pet let;
 - akreditaciji študijskih programov, vključno z mednarodnimi skupnimi študijskimi programi, za nedoločen čas;
 - akreditaciji sprememb visokošolskih zavodov;
 - izpolnjevanju pogojev za vpis visokošolskega transnacionalnega izobraževanja v javno evidenco;
 - priglasitvah v tujini akreditiranih mednarodnih študijskih programov;
- sprejema mnenje o izpolnjevanju standardov kakovosti višjih strokovnih šol;
- daje priporočila visokošolskim zavodom in višjim strokovnim šolam za izboljšanje kakovosti vseh njihovih delavnosti, predvsem pa samoevalvacije ter posodabljanja in izvajanja študijskih programov.

Preglednica 2: Člani sveta v letu 2024

ČLANI	Institucija, ki je imenovala člana
dr. Boris Dular, predsednik sveta	reprezentativno združenje delodajalcev po dogovoru
dr. Marjan Mernik, namestnik predsednika sveta	Rektorska konferenca RS
dr. Goran Turk	Rektorska konferenca RS
dr. Klemen Širok	Rektorska konferenca RS
dr. Sebastjan Kristovič	reprezentativno združenje samostojnih visokošolskih zavodov
dr. Branko Škafar	reprezentativno združenje višjih strokovnih šol
David Bohar	reprezentativna organizacija študentov v sodelovanju s študentskimi sveti
Andrej Pirjevec, od 21. 3. 2024 Jure Ciglar	reprezentativna organizacija študentov v sodelovanju s študentskimi sveti
/	reprezentativni sindikati na področju visokega šolstva
dr. Julijana Kristl	Vlada Republike Slovenije
dr. Peter Verovšek	Vlada Republike Slovenije

Pritožbena komisija

Pritožbena komisija je organ druge stopnje, ki odloča o pritožbah zoper odločitve sveta agencije v postopkih akreditacij visokošolskih zavodov in študijskih programov.

Pritožbeno komisijo imenuje svet agencije na podlagi javnega poziva. Pritožbeno komisijo sestavljajo trije člani, vsak član ima svojega namestnika. Člani izmed sebe imenujejo predsednika in namestnika predsednika. Namestnik nadomesti člana v postopkih odločanja v primeru njegove odsotnosti oziroma izločitve.

Preglednica 3: Člani pritožbene komisije v letu 2024

Člani	Namestniki
Uršula Habe Nagode, predsednica	mag. Robert Marolt
dr. Marko Novak, namestnik predsednice pritožbene komisije	Tina Tratnik
Andreja Rakuša	dr. Katarina Vatovec

I. 2

Maja Milas, Nakvis

PREGLED DELA AGENCIJE V LETU 2024

V letu 2024 je agencija uresničevala cilje, zastavljene v strategiji razvoja za obdobje 2021–2025. Osredotočila se je na ključna prednostna področja, ki vključujejo prizadevanja za sprejetje zakon o kakovosti v visokem in višjem šolstvu ter za izboljšanje presoje po standardih kakovosti in tudi samih postopkov za akreditacijo in evalvacijo. Poleg tega se je temeljito posvetila tudi vsebinsko poglobljenemu analitičnemu delu, vzpostavitvi ažurnih baz podatkov o izbranih dejavnostih, ciljem trajnostnega razvoja, aktivnemu mednarodnemu sodelovanju in obveščanju visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol o svoji dejavnosti.

Na odločanje v akreditacijskih in evalvacijskih postopkih – o podelitvi akreditacije ali zavrnitvi vloge zanjo, podaljšanju akreditacije ali morebitnem odvzemu – odločilno vpliva izpolnjevanje standardov kakovosti po področjih presoje kakovosti.

Preglednica 4: Področja presoje kakovosti po vrstah akreditacij oziroma zunanjih evalvacij

PRVA AKREDITACIJA VISOKOŠOLSKEGA ZAVODA

1. delovanje visokošolskega zavoda
2. kadri
3. materialne razmere

PODALJŠANJE AKREDITACIJE VISOKOŠOLSKEGA ZAVODA IN ZUNANJA EVALVACIJA VIŠJE STROKOVNE ŠOLE

1. delovanje visokošolskega zavoda ali višje strokovne šole
2. kadri
3. študenti
4. materialne razmere
5. notranje zagotavljanje in izboljševanje kakovosti, spreminjanje, posodabljanje in izvajanje študijskih programov

AKREDITACIJA ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA

1. sestava in vsebina študijskega programa
2. zasnova izvedbe študijskega programa

EVALVACIJA ALI VZORČNA EVALVACIJA ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA

1. notranje zagotavljanje in izboljševanje kakovosti študijskega programa
2. spreminjanje in posodabljanje študijskega programa
3. izvajanje študijskega programa

Agencija si nenehno prizadeva za zagotavljanje in izboljševanje strokovnega ter objektivnega presojanja kakovosti v akreditacijskih in evalvacijskih postopkih. Temu so namenjena tudi imenovanja neodvisnih skupin strokovnjakov – v vsako sta obvezno vključena najmanj en tuji strokovnjak in en študent –, ki poglobljeno presojajo izpolnjevanje standardov kakovosti po vseh področjih presoje.

Strokovnjake in kandidate za strokovnjake agencija redno usposablja na specializiranih srečanjih in delavnicah in jih obvešča o zakonskih in predpisnih novostih agencije ter mednarodnih standardov za presojo kakovosti. Pri tem ves čas poudarja

nujnost nepristranskega in poglobljenega vsebinskega presojanja kakovosti ter zagotavljanja informacij o značilnostih zunanjih presoj in zadovoljstvu s temi presojami. Strokovnjake poleg tega seznanja s protokolom obiska visokošolskih zavodov in šol ter pomembnostjo izpolnjevanja drugih ključnih pogojev za sodelovanje, kot so sposobnost dela v skupini in spoštljiv odnos do sogovornikov.

Ugotovitve, ki jih skupina strokovnjakov poda v akreditacijskih in evalvacijskih poročilih, so podlaga za odločitve o akreditacijah in zunanjih evalvacijah oziroma so pomembna priporočila za izboljšanje kakovosti.

Pomen sodelovanja

V Sloveniji je zunanje presojanje kakovosti visokega in višjega šolstva trdno povezano z dejavnim sodelovanjem študentov, učiteljev in raziskovalcev. Agencija in njen predhodnik Svet za visoko šolstvo sta bila med prvimi v evropskem in širšem prostoru, ki sta v delovanje začela aktivno vključevati študente na vseh ravneh. Študenti so obvezni člani sveta agencije in vseh skupin strokovnjakov, njihove organizacije pa sodelujejo pri oblikovanju zakonodaje, meril in drugih predpisov.

Pri opredeljevanju naloge v letnem delovnem načrtu agencije za leto 2024 so bili upoštevani:

strateški cilji agencije od leta 2021 do leta 2025:

- sprejem zakona o kakovosti v visokem šolstvu,
- izboljšanje presoje po standardih kakovosti ter postopkov za akreditacije in evalvacije,
- vsebinsko poglobljeno analitično delo na izbranih področjih,
- vzpostavitev ažurnih baz podatkov o izbranih dejavnostih na visokošolskih zavodih,
- sledenje ciljem trajnostnega razvoja,
- poglobljeno mednarodno sodelovanje,
- proaktivno komuniciranje;

področja presoje po poslovniku kakovosti:

- akreditacije in zunanje evalvacije,
- notranji sistem kakovosti agencije,
- zunanji sistem kakovosti agencije,
- merila in drugi predpisi agencije,
- informacijski sistem in obveščanje;

vrednote agencije:

- strokovnost,
- transparentnost,
- razvoj.

Agencija je v preteklem letu organizirala številna tematska in usklajevalna srečanja ter dogodke, ki so predstavljali pomembno stičišče za izmenjavo idej in izkušenj. Prav sodelovanja s širokim krogom sodelavcev in drugih deležnikov v slovenskem visokošolskem in višješolskem prostoru so prinesla pomembna spoznanja in načela, na katerih temelji delovanje agencije.

Tako kot učiteljem in raziskovalcem je tudi študentom prednostno namenjeno zunanje presojanje kakovosti. Glavna naloga agencije je, da prispeva k visokemu standardu izobraževanja v javnoveljavnih študijskih programih. Pridobitev akreditacije, ki je v pristojnosti agencije, zagotavlja javno veljavnost ali veljavnost pridobljenih diplom.

Agencija vzpostavlja vezi z različnimi deležniki, kar ji omogoča, da oblikuje in izboljšuje postopke akreditacij in evalvacij. Tak sodelovalni pristop je obenem podlaga za kakovostne odnose, ki so ključnega pomena za razvoj in napredek slovenskega visokošolskega in višješolskega sistema.

Pomemben vidik delovanja agencije je tudi samoevalvacija. Analiza lastnega napredka je vgrajena v vizijo njenega delovanja. Samoevalvacijo kot pomemben dejavnik

za razvoj kakovosti pa spodbuja tudi v slovenskem višješolskem in visokošolskem prostoru, s čimer sledi evropskim standardom in smernicam.

Zakonodaja in drugi predpisi s področja kakovosti

Na zakonodajnem področju se je agencija v letu 2024 posvetila predvsem prenovi Zakona o visokem šolstvu (v nadaljevanju: ZViS). Pri tem je dajala tudi predloge za izboljšanje določb o presojanju kakovosti ter o akreditacijskih in evalvacijskih postopkih in za ureditev možnosti, da agencija sodeluje v tujih akreditacijskih postopkih, hkrati pa je utemeljevala tudi potrebo po samostojnem zakonu o kakovosti, za katerega si je še naprej dejavno prizadevala. Delo v

skupini za prenovu ZViS je bilo intenzivno in je potekalo vse leto, skupina se je praviloma sestajala vsakih štirinajst dni. Nastala so podrobna izhodišča za prenovljeni zakon; prva različica je bila pripravljena konec januarja 2024. Jeseni je agencija podala nekaj dopolnitev predloga zakona, predvsem z vnosom postopkovnih določb, ter popravke določenih nedodelanih rešitev zakona (opredelitev smeri in modula, študijski programi mednarodne zveze univerz idr.).

Dokumenti s področja poslovanja agencije

V začetku leta je bil sprejet akt o spremembah in dopolnitvah akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v agenciji, s katerim so bila oblikovana tri nova delovna mesta; eno od teh je služilo za novo zaposlitev v mesecu marcu. Posodobljen je bil načrt razvoja kadrov ter načrt aktivnosti v zvezi s promocijo zdravja pri delu. Zaradi

zakonske ureditve pravice do odklopa je bil konec leta sprejet Akt o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o delovnem času.

Posodobljeni so bili tudi nekateri ukrepi v elektronskem registru tveganj, ki ga vodi Komisija za preprečevanje korupcije (KPK), ter v juniju 2024 oddano letno poročilo na KPK.

Analize, dokumenti, publikacije

Agencija je v letu 2024 nadaljevala s tretjo sistemsko analizo akreditacijskih in evalvacijskih praks. Ta vključuje pregled akreditacijskih in evalvacijskih poročil skupin strokovnjakov ter samoevalvacijskih poročil visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol za obdobje od leta 2018 do leta 2022.

V okviru analize je bilo potrebno pregledati več kot 200 poročil. Sistemsko analizo se izvaja za daljša obdobja (od treh do petih let) na podlagi vnaprej določene metodologije. Gre za obsežno analizo akreditacij in evalvacij v visokem in višjem šolstvu ter samoevalvacij visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol v tem obdobju. Izsledki analize služijo kot podpora agenciji, strokovnjakom ter zavodom in šolam pri izboljševanju kakovosti visokošolske in višješolske dejavnosti ter pri akreditacijskih, evalvacijskih in samoevalvacijskih postopkih.

Nadaljevala se je tudi vsebinska analiza poročil skupin strokovnjakov, pripravljenih na podlagi vzorčnih evalvacij, tokrat na področju pedagoških študijskih programov in poročil o napredku teh programov. Obe analizi sta bili predstavljeni na spomladan-

skem posvetu, ki so se ga udeležili predstavniki visokošolskih zavodov in strokovnjaki agencije.

Jeseni je agencija pripravila tematsko analizo o kakovosti vzorca doktorskih študijskih programov, ki se osredotoča na analizo kakovosti doktorskih študijskih programov. V letu 2024 je bila pripravljena tudi analiza trajanja akreditacijskih in evalvacijskih postopkov. Cilj te analize je bil ugotoviti razloge za podaljševanje postopkov in predlagati rešitve za njihovo pohitritev. Zamude namreč negativno vplivajo na delo agencije, saj otežujejo organizacijo dela in pravočasno pripravo analiz.

Sistemske in tematske analize se poglobljeno osredotočajo na ustreznost presojanja strokovnjakov glede na predpisana področja presoje in standarde kakovosti za evalvacijo študijskih programov. Pri pripravi in interpretaciji vsebine uradnih evalvacijskih poročil ter njihovem analiziranju se je agencija oprla na *Metodologijo in postopek za pripravo in diseminacijo sistemskih ter tematskih analiz* in na *Vodnik po zunanjih presojah*.

Ena od osrednjih nalog v iztekajočem se letu je bila priprava smernic za spremembe študijskih programov. Namen smernic je bil raziskati in oceniti spremembe študijskih programov visokošolskih zavodov v Sloveniji, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena skladnosti teh sprememb z zakonodajo, zlasti z ZViS in Merili za akreditacijo in evalvacijo študijskih programov in visokošolskih zavodov, ki jih določa Nakvis. Analiza je zajela postopke, ki jih visokošolski zavodi uporabljajo pri posodabljanju svojih študijskih programov, ter preučila vpliv sprememb na doseganje akreditiranih ciljev, kompetenc in kakovosti študijskih programov.

Februarja 2024 je agencija izdala letno publikacijo, ki poleg predstavitve njenega delovanja in letnega poročila vključuje ugotovitve poročila strokovnjakov ENQA pri zunanji evalvaciji Nakvisa ter aktualno

Mednarodno sodelovanje

Z delovanjem v evropskih in mednarodnih mrežah in združenjih za kakovost ter pri mednarodnih projektih in v bilateralnih partnerstvih si agencija prizadeva v slovenski visokošolski prostor prinašati sveža spoznanja in prakse. S tem skuša prispevati h krepitvi kulture kakovosti in zagotavljati primerljivost slovenskega visokošolskega prostora z evropskim.

Agencija je aktivna v evropskih združenjih ENQA, CEENQA in ECA, včlanjena pa je tudi v Mednarodno mrežo agencij za kakovost v visokem šolstvu (INQAHEE), kar ji omogoča vpogled v prakse in razvoj inovacij na področju visokega šolstva tudi zunaj evropskega visokošolskega prostora. Poleg tega z evropskim registrom agencij EQAR redno sodeluje pri izmenjavi in objavi ažurnih podatkov o akreditiranih visokošolskih zavodih in študijskih programih (informacijska baza DEQAR).

V letu 2024 je ob aktivnostih v združenjih ENQA, ECA, EQAR in CEENQA – slednje med

razpravo o oblikovanju sistema kakovosti mikro dokazil, vključno z vlogo agencij pri njihovi presoji. Agencija je nadaljevala z analizo znanstvenega, raziskovalnega, strokovnega in umetniškega dela nosilcev predmetov v študijskih programih. V ta namen so nastale uporabne baze podatkov, ki se sproti pripravljajo za vsak akreditacijski ali evalvacijski postopek in so strokovnjakom v pomoč pri strokovni presoji.

Agencija si prizadeva, da so njeni ključni dokumenti in publikacije dostopni tudi mednarodni javnosti, obenem pa skrbi za prevode publikacij drugih akterjev iz evropskega visokošolskega prostora v slovenski jezik. Posebna pozornost je namenjena terminološki doslednosti izrazov s področja kakovosti v visokem šolstvu, kar prispeva k standardizaciji ključnih pojmov v obeh jezikih.

drugim temelji na skupni organizaciji tematskih dogodkov in pripravi publikacij glede različnih tematskih vsebin – nadaljevala tudi s sodelovanjem v delovni skupini za spremljanje bolonjskega procesa na področju kakovosti (Bologna Follow-Up Group – BFUG).

Agencija je vključena v evropski projekt SMEQA, ki se osredotoča na izboljševanje sistemov za zagotavljanje kakovosti v Bosni in Hercegovini. V okviru tega projekta je agencija v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani v letu 2024 med drugim organizirala študijski obisk v Ljubljani, kjer so predstavniki agencije sodelujočim v projektu predstavili sistem zunanega zagotavljanja kakovosti v Sloveniji in vlogo agencije v slovenskem visokošolskem prostoru.

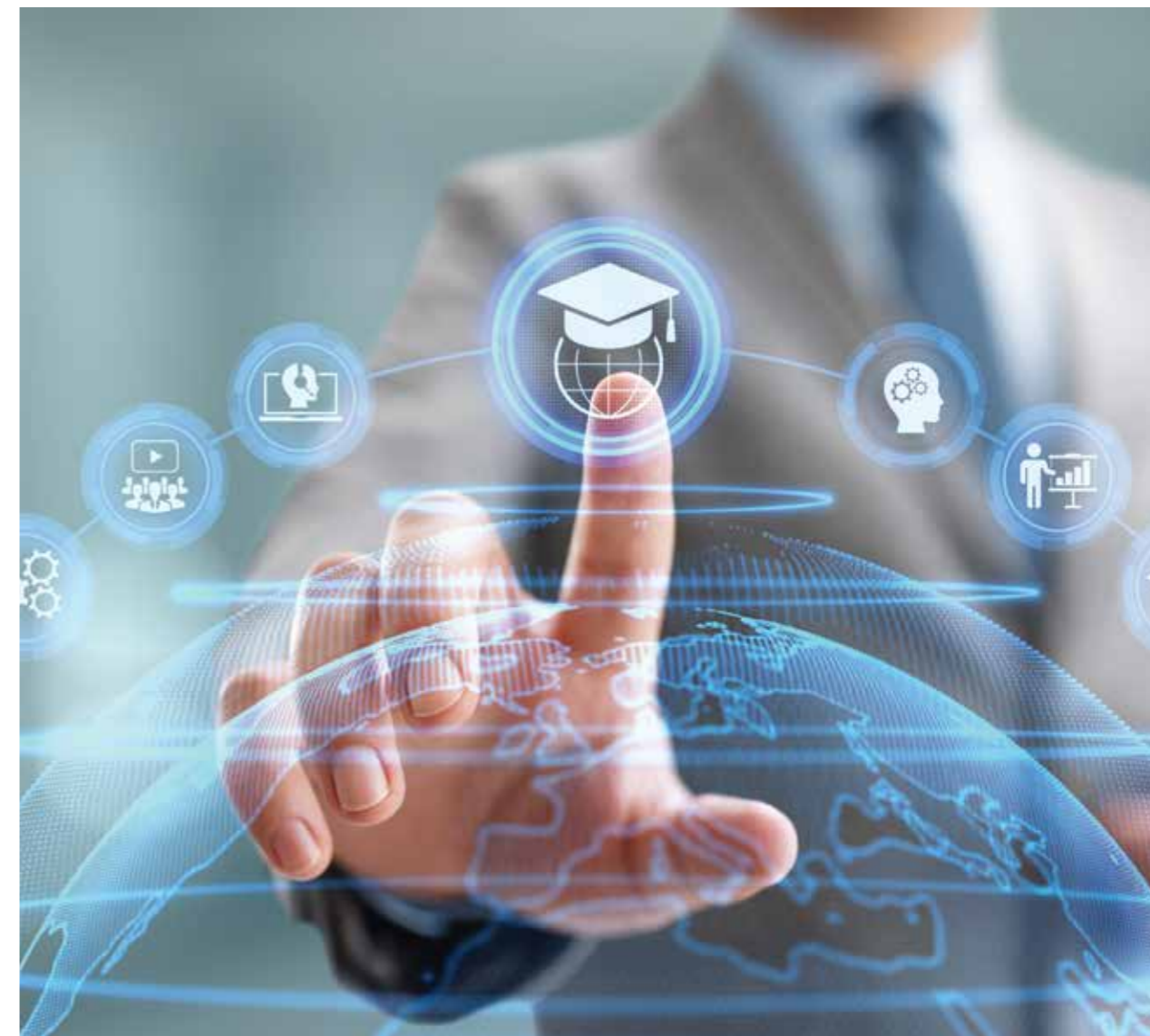
Med mednarodnimi dogodki, ki so se jih udeležili predstavniki agencije, velja omeniti seminar ENQA, na katerem so predstavniki agencije poročali o napredku agencije po zadnji zunanji evalvaciji ENQA, forum EQAF,

ki je potekal na Univerzi v Twenteju, ter različna izobraževanja, ki sta jih organizirala ENQA in EQAR. Ta so obravnavala aktualne teme, kot so umetna inteligenca, razvoj standardov ESG, mikro dokazila, sodelovanje s centri ENIC-NARIC, izobraževanje za sekretarje, povezovanje z DEQAR bazo in razvoj vodstvenih kadrov. Poleg tega so predstavniki agencije sodelovali tudi v intervjujih, izvedenih v okviru zunanje evalvacije ENQA. Direktor agencije se je udeležil generalne skupščine mednarodne mreže CEENQA, kjer je ob tej priložnosti zaključil svoj drugi mandat kot predsednik zveze.

Predstavniki agencije ostajajo dejavni v že omenjeni skupini BFUG in v fokusnih skupinah projekta IMINQA. V okviru regionalnega povezovanja pa je Nakvis sodeloval pri akreditaciji skupnega študijskega programa

med hrvaškim in slovenskim visokošolskim zavodom, pri čemer je postopek akreditacije vodila hrvaška agencija za kakovost v visokem šolstvu (AZVO).

V letu 2024 je agencija gostila več tujih delegacij. Junija so agencijo obiskali predstavniki konzorcija univerz s Kosova in iz Albanije, septembra predstavniki češke agencije za akreditacijo v visokem šolstvu (NAB), novembra delegacija črnogorske agencije za nadzor in zagotavljanje kakovosti (AKOKVO), decembra pa predstavniki azerbajdžanske agencije za kakovost v visokem šolstvu (TKTA). Poleg tega so predstavniki agencije januarja obiskali norveško agencijo za kakovost v visokem šolstvu (NOKUT), maja pa češko agencijo NAB. Srečanja so bila namenjena izmenjavi izkušenj in dobrih praks.

Informacijski sistem agencije (eNakvis in iNakvis)

Agencija je nadaljevala z vlaganjem v razvoj notranjega informacijskega sistema iNakvis. V letu 2024 je bilo uspešno razvitih več modulov. K obstoječemu modulu za generiranje dokumentov v postopkih so bile dodane predloge avtorskih pogodb in zahtevkov za izplačilo za strokovnjake agencije. Pomemben korak pri povezovanju informacijskih rešitev je bil dosežen z razvojem modula za povezovanje informacijskih sistemov eNakvis in iNakvis.

S tem je omogočeno avtomatsko prenašanje podatkov o vlogah v postopkih akreditacij in evalvacij ter o evidenci že akreditiranih študijskih programov med različnimi informacijskimi sistemi. Povezovanje bo prispevalo h konsolidaciji obstoječih evidenc ter k večji učinkovitosti upravljanja evidenc in aktivnih postopkov. Nadgradnja je bila izvedena tudi na evidenci študijskih programov v iNakvisu – dopolnjena je bila z možnostjo vodenja podatkov na ravni smeri oziroma členitve programa.

Posodobitev je bila izvedena v skladu z rešitvami drugih povezanih informacijskih sistemov (eVŠ in eNakvis).

Na področju, povezanem z javnim naročanjem, je bil v sistemu iNakvis razvit modul za vodenje naročil. Modul agenciji omogoča lažje vodenje in sporočanje statističnih podatkov o evidenčnih naročilih ter objavo seznama določenih evidenčnih naročil v skladu z veljavno zakonodajo.

Zaposleni v agenciji, ki delujejo na področju informatike, so bili redno dejavni tudi pri mednarodnih aktivnostih. Ob obiskih tujih agencij so predstavljali delo agencije na področju informatike ter si z njimi izmenjevali izkušnje in dobre prakse. V skladu z načrtom so potekali vzdrževanje sistema eNakvis in nadgradnje, ki so na podlagi povratnih informacij uporabnikov omogočile optimizacijo njegovega delovanja. Agencija je bila prav tako dejavna na področju izboljševanja povezav med informacijskimi sistemi univerz, eNakvis in eVŠ. Pri tem je bilo najprej potrebno opredeliti vsebinska vprašanja, med njimi vprašanje definicije smeri in drugih oblik členitve, ki je bilo tudi uspešno rešeno.

Komuniciranje

Agencija v zadnjih letih veliko veliko pozornosti in časa posveča aktivnemu, jasnemu, točnemu in pravočasnemu komuniciranju tako z notranjimi kot zunanji deležniki.

V ta namen uporablja svojo spletno stran kot ključno komunikacijsko orodje za obveščanje javnosti. Spremljajoča orodja so družbena omrežja (X in YouTube) in obveščanje po elektronski poti (e-novičnik). Na spletni strani in družbenih omrežjih ažurno objavlja in informira o vseh dogodkih, novicah in drugih pomembnih obvestilih. Posebna pozornost je bila v preteklem letu namenjena nadgradnji spletne platforme eNakvis, ki predstavlja ključno orodje za oddajo sprememb študijskih programov.

Delovanje spletne platforme na podlagi povratnih informacij uporabnikov tako tehnično kot vsebinsko nenehno nadgrajujemo in si prizadevamo, da bi bila uporabniška izkušnja karseda enostavna, obravnava vlog pa ažurna in transparentna. Na agenciji smo tudi letos nadaljevali z nadgrajevanjem internega informacijskega sistema iNakvis, ki zaposlenim omogoča pravočasno izmenjavo informacij, prilagajanje delovnim pro-

cesom in kakovostno izvedbo postopkov. Agencija je v letu 2024 prenovila svoje postopkovnike, ki opredeljujejo ključne korake v vseh postopkih, pri čemer je bil poseben poudarek ravno na izboljšanju sodelovanja in komunikacije z visokošolskimi zavodi. V vseh postopkih tako prvi korak oziroma stik z visokošolskim zavodom oziroma višjo strokovno šolo predstavlja uvodni sestanek, kjer vlagatelju predstavniki agencije posredujejo ključne značilnosti postopka in razrešijo morebitna odprta vprašanja. V skladu z novimi postopkovniki je agencija še okrepila zbiranje povratnih informacij deležnikov s pomočjo sprotne ankete v vseh naših postopkih, pri čemer je poudarek na odzivu strokovnjakov, visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol. Zbiranje povratnih informacij o zadovoljstvu pri izvedbi postopkov predstavlja pomemben korak k povečanju zadovoljstva deležnikov, krepitvi zaupanja in transparentnosti delovanja agencije.

Z vidika komuniciranja in kot odziv na priporočilo zunanje evalvacije ENQA v letu 2023 je pomembno tudi naše sodelovanje z deležniki pri analitičnem delu, saj vse

ključne analize in tudi projekti (mikrodokazila, zaposljivost diplomantov, usmerjene presoje) nastajajo v tesnem sodelovanju z deležniki na področju visokega in višjega strokovnega izobraževanja.

Agencija z vsemi pomembnimi deležniki – tako domačimi kot tujimi – tudi sicer organizira usklajevalne sestanke s ciljem poglobitve sodelovanja, z nekaterimi deležniki pa se srečuje tudi na rednih mesečnih sestankih. Agencija je tudi v letošnjem letu izvedla številne prednovoletne obiske ozi-

roma srečanja s strokovnjaki agencije in institucijami, ki so bila namenjena predvsem neformalni izmenjavi mnenj in simboličnemu obdarovanju.

Agencija ostaja zavezana varovanju integritete, neodvisnosti in strokovnosti v vseh svojih postopkih. V ta namen se dosledno držimo določil in nadgrajujemo Protokol komuniciranja, ki jasno opredeljuje komunikacijske kanale, pristojnosti deležnikov v postopkih ter ravnanja v primeru nedovoljenih pritiskov.

Organizacija in sodelovanje pri dogodkih

Agencija je v 2024 pripravila niz dogodkov in srečanj, s poudarkom na krepitvi sodelovanja z različnimi visokošolskimi deležniki tako doma kot v tujini. Organizirala je več tematskih srečanj, gostila različne predstavnike drugih agencij in se udeležila številnih pomembnih domačih in mednarodnih dogodkov. Pri tem si je prizadevala za izgradnjo in utrjevanje povezav z raznolikimi deležniki, kar je tudi ključni element strategije za nadaljnje kakovostno delo in plodno sodelovanje.

Agencija je kot odgovor na spreminjajoče se potrebe višjih strokovnih šol v postopkih zunanjih evalvacij začela z implementacijo t. i. usmerjenih presoj, ki zahtevajo uskla-

jevanje in doseg konsenza vseh ključnih deležnikov. V ta namen je organizirala več usklajevalnih sestankov in predstavitev novega koncepta presoj, s katerimi bo nadaljevala tudi v prihodnjem letu.

Agencija je tudi v letu 2024 izvedla izobraževanje kandidatov za strokovnjake agencije, na katerem so bili predstavljeni predpisi, ki jih strokovnjaki uporabljajo pri svojem delu, način dela v skupini strokovnjakov, ugotovitve na podlagi izkušenj pri presojah in uporaba Vodnika po zunanji presoji. Izobraževanju, ki je obvezno, sledi prav tako obvezno usposabljanje kandidatov v praksi – pri akreditaciji ali evalvaciji konkretnega zavoda, šole ali študijskega programa.

V novembru 2024 je agencija organizirala mednarodni spletni posvet na temo kariernih poti diplomantov. Dogodek, na katerem je sodelovala pestra mednarodna in domača zasedba strokovnjakov s področja zaposljivosti, je bil namenjen izmenjavi izkušenj in prenosljivih praks na tem aktualnem področju ter pogovoru o izzivih, ki se ob tem pojavljajo. Posvet je obravnaval problematiko naraščajoče neenakosti na trgu dela za diplomante ter predstavil podatke o brezposelnosti slovenskih diplomantov.

V decembru 2024 je agencija premierno organizirala Dan NAKVIS, slovesnost, ki bo odslej potekala vsako leto. Osrednji del pri-

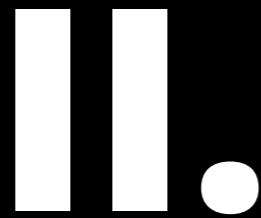
reditve je podelitev priznanj visokošolskim zavodom, ki so v preteklem obdobju izpolnili pogoje za akreditacijo za polno obdobje petih let, ter višjim strokovnim šolam, ki so izkazale izpolnjevanje vseh standardov kakovosti.

Dogodek je zasnovan kot osrednja prireditve agencije za priznavanje dosežkov na področju zagotavljanja kakovosti v visokem in višjem šolstvu, obenem pa predstavlja priložnost za poglobitev sodelovanja, izmenjavo dobrih praks in utrjevanje zavezanosti k visokim standardom kakovosti med deležniki.

Preglednica 5: Izvedeni dogodki in udeležba na različnih srečanjih v letu 2024

Obisk norveške agencije za kakovost v visokem šolstvu (11. in 12. januar 2024)	Predstavniki agencije so v januarju obiskali norveško agencijo za kakovost v visokem šolstvu (NOKUT). Obisk je bil namenjen izmenjavi znanj in dobrih praks – s posebnim poudarkom na tematskih evalvacijah, spremljanju napredka visokošolskih zavodov, tematskih analizah in razvoju metodologij na področju zagotavljanja in izboljševanja kakovosti.
Sodelovanje v projektu mobilnosti osebja mreže CEENQA (21.–24. maj in 3.–6. september 2024)	Agencija je v letu 2024 sodelovala v projektu mobilnosti osebja mednarodne mreže CEENQA. Maja in septembra je bila izvedena dvodelna izmenjava s češko agencijo za akreditacije (NAB), ki je bila namenjena predvsem izmenjavi znanj in dobrih praks, pri čemer sta agenciji na svojih obiskih izpostavili različne tematske sklope. Organizirani so bili tudi intervjuji z drugimi deležniki, tako s strokovnjaki obeh agencij kot s člani sveta.
Generalna skupščina CEENQA (17. in 18. maj 2024)	Udeležba na generalni skupščini CEENQA je letos potekala junija v Bakuju v Azerbajdžanu. Dogodek je gostila azerbajdžanska agencija za kakovost v visokem šolstvu (TKTA). Ob robu skupščine je potekala delavnica z naslovom Čezmejno sodelovanje, ki se je osredotočila na vprašanja, povezana s trendi in izzivi transnacionalnega izobraževanja, priznavanja tujih kvalifikacij in internacionalizacije na področju visokega šolstva.
Seminar za članice ECA (2. in 3. junij 2024)	Predstavniki agencije so se v juniju udeležili seminarja združenja ECA, ki ga je to organiziralo v sodelovanju z malteško agencijo za kakovost v visokem šolstvu (MFHEA). Seminar je obravnaval aktualno tematiko uporabe umetne inteligence v visokem šolstvu. Vabljeni predavatelji so s svojimi prispevki spodbudili poglobljene razprave o trenutnem stanju in možnostih uporabe jezikovnih ter drugih podatkovnih modelov generativne umetne inteligence. Posebna pozornost je bila namenjena ključnim izzivom, s katerimi se bo visoko šolstvo soočalo v prihodnosti.
Delavnica NAKVIS: Vodnik po mikrodokazilih (11. september 2024)	V začetku septembra je agencija organizirala delavnico za pripravo e-vodnika po mikrodokazilih, ki so se je udeležili predstavniki vseh ključnih deležnikov v terciarnem izobraževanju, vključno z javnimi visokošolskimi zavodi, pristojnim ministrstvom, Skupnostjo samostojnih visokošolskih zavodov, Skupnostjo VŠS, ŠOS in Svetom Nakvisa. Namen delavnice je bil deležnikom, ki sodelujejo pri izvajanju pilotnih projektov, povezanih z mikrodokazili, kot tudi drugim relevantnim deležnikom predstaviti izhodišča za nadaljnji razvoj zunanjega sistema mikrodokazil.
Seminar za članice ECA (7. oktober 2024)	Švedska agencija za kakovost v visokem šolstvu (UKÄ) je v letu 2024 organizirala drugi seminar ECA, ki so se ga udeležili predstavniki Nakvisa. Seminar je bil posvečen vključevanju in sodelovanju študentov pri (so)upravljanju visokošolskih zavodov in njihovih sistemov kakovosti. Vabljeni predavatelji so predstavili primere dobre prakse, izkušnje in izzive pri krepitvi akademske integritete. Razprave so poudarile pomen celostnega strateškega načrtovanja in krepitve kulture kakovosti ter vključevanja študentov v procese spremljanja in izboljševanja kakovosti poučevanja.
POSVET O ZAGOTAVLJANJU KAKOVOSTI: Karierne poti diplomantov (7. november 2024, spletni posvet)	V jesenskem času je agencija organizirala spletni posvet Karierne poti diplomantov, na katerem so sodelovali številni domači in tuji strokovnjaki. Razprave so osvetlile ključne izzive na področju zaposljivosti diplomantov in vlogo visokošolskih institucij pri zagotavljanju kakovosti izobraževanja.
Forum EQAF (14.–16. november 2024)	Ključni dogodek za strokovnjake s področja visokega šolstva in zagotavljanja kakovosti, Forum EQAF 2024, je letos potekal v Twenteju na Nizozemskem pod naslovom Izboljšanje izobraževanja, raziskav in družbenega udejstvovanja z zagotavljanjem kakovosti. Forum je bil namenjen predstavitvi novih politik, inovativnih metodologij in orodij, ki omogočajo celovit pristop k zagotavljanju kakovosti. Udeležence je povabil k razmisleku, kako z zagotavljanjem kakovosti odgovoriti na potrebe in izzive, ki izhajajo iz povezanosti izobraževanja, raziskav in družbenega udejstvovanja.
Sodelovanje v fokusni skupini IMINQA (8. november 2024)	Nakvis v okviru projekta IMINQA sodeluje v fokusni skupini na temo evropskih univerz. Razprave so osredotočene na teme, kot so uporaba in/ali primernost standardov EUniQ, morebitne pravne ovire za zagotavljanje kakovosti evropskih univerz in prihodnost zagotavljanja kakovosti evropskih univerz.

Sodelovanje v delovni skupini BFUG (28. in 29. november 2024)	Agencija sodeluje v delovni skupini za spremljanje izvajanja bolonjskega procesa na področju zagotavljanja kakovosti. V delovno skupino so vključeni predstavniki agencij in ministrstev držav evropskega visokošolskega prostora. Skupina se praviloma sestaja trikrat letno, tako preko spleta kot tudi fizično. Namen sestankov je spremljanje izvajanje ministrskih priporočil pri razvoju bolonjskega procesa.
Sodelovanje v aktivnostih projekta SMEQA	SMEQA, projekt v okviru programa Erasmus+, temelji na potrebah Bosne in Hercegovine po rešitvi vprašanja akreditacije študijskih programov, izboljšanju sistema zagotavljanja kakovosti na visokošolskih institucijah in krepitvi zmogljivosti vseh institucij v državi za akreditacijske in evalvacijske postopke. Projektne dejavnosti so usmerjene v institucionalno in nacionalno krepitev akreditacijskih mehanizmov, harmonizacijo procesov ter sistematično izvajanje standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG). Nakvis je v letu 2024 sodeloval pri različnih aktivnostih, med drugim pri organizaciji študijskega obiska v Ljubljani, ki je potekala v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani.
Obisk predstavnic črnogorske agencije za kakovost v visokem šolstvu (25.–28. november 2024)	Agencija je v novembru gostila predstavnice črnogorske agencije za nadzor in zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (AKOKVO). Obisk je bil namenjen izmenjavi znanj in dobrih praks, s posebnim poudarkom na spoznavanju sistema višjega in visokošolskega strokovnega izobraževanja v Sloveniji. Med obiskom so udeležence spoznavale različne vidike delovanja sistema zagotavljanja in izboljševanja kakovosti, organizacijsko strukturo naše agencije, delo sveta agencije ter področji tematskih analiz in informatike. Obisk je bil namenjen tudi razpravi o aktualnih izzivih, kot so mikrodokazila in akademska integriteta.
Sodelovanje na izobraževanju ENQA (28.–29. november 2024)	Agencija je sodelovala na izobraževanju zaposlenih, ki ga je organiziralo krovno evropsko združenje za kakovost v visokem šolstvu ENQA. Predstavitve so obravnavale uporabo umetne inteligence v postopkih, presojo trajnostnih vsebin v postopkih, etične dileme in razvoj kompetenc zaposlenih na področju zagotavljanja kakovosti.
Dan NAKVIS (4. december 2024)	Dogodek Dan NAKVIS, ki sta ga skupaj organizirali agencija in Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU), je potekal v začetku decembra v prostorih SAZU v Ljubljani. Prireditev, ki naj bi prerasla v redni letni dogodek, je bila namenjena refleksiji preteklih dosežkov agencije in pogledu v prihodnost. Združila je strokovne dosežke in družabno noto, s čimer je agencija želela poudariti pomen kakovosti v višjem in visokem šolstvu ter trajnih partnerstev, ki so ključna za njen razvoj.
Obisk predstavnice azerbajdžanske agencije za kakovost v visokem šolstvu (10.–12. december 2024)	V decembru je agencija gostila predstavnico azerbajdžanske agencije za kakovost v visokem šolstvu (TKTA). Obisk je bil namenjen izmenjavi znanj in dobrih praks, s posebnim poudarkom na sistemih notranjega zagotavljanja kakovosti in pripravah za evalvacijo ENQA. Udeleženka je spoznavala akreditacijske in evalvacijske postopke, organizacijsko strukturo naše agencije, delo sveta agencije ter področji tematskih analiz in informatike.

TEMATSKE ANALIZE

TEMATSKE ANALIZE

Kakovost izobraževanja za regulirane poklice na področju izobraževalnih znanosti in izobraževanja učiteljev: analiza evalvacije vzorca

Tatjana Debevec

Poročila o napredku pri evalvaciji vzorca pedagoških študijskih programov

Filip Draženović

Analiza trajanja postopkov

Nataša Kramar

Smernice za spremembe študijskih programov

Jožica Kramar

II.1

Tatjana Debevec, Nakvis

KAKOVOST IZOBRAŽEVANJA ZA REGULIRANE POKLICE NA PODROČJU IZOBRAŽEVALNIH ZNANOSTI IN IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV

Analiza evalvacije vzorca

Pobuda in namen

Vzorčne evalvacije študijskih programov so v skladu z ZViS namenjene svetovanju visokošolskim zavodom pri izboljševanju samoevalvacije, spreminjanja, posodabljanja in izvajanja študijskih programov. Svet Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: svet agencije) vsako leto določi, kateri akreditirani študijski programi bodo v vzorcu, na Sektorju za analize in informatiko na agenciji pa po končanih zunanjih evalvacijah teh programov v skladu z letnimi delovnimi načrti pripravljamo posebne tematske analize o kakovosti vzorca (v nadaljevanju: analiza). Tokrat smo pripravili analizo študijskih programov na področju izobraževalnih znanosti in izobraževanja učiteljev (v nadaljevanju: pedagoški študijski programi). Gre za izobraževanje za tako imenovane regulirane poklice v šolstvu, ki jih ureja posebna zakonodaja in spadajo v pristojnost šolskega ministrstva.

Analiza vzorca pedagoških študijskih programov se osredinja predvsem na izbrano problematiko s posameznih področij presoje, in sicer na presojanje notranjega zagotavljanja in izboljševanja kakovosti študijskih programov po izbranih merilih iz točke a; spreminjanja in posodabljanja vsebine programov ter njihovega izvajanja s poudarkom na pedagoškem usposabljanju oziroma pedagoški praksi, ustreznosti in usposobljenosti kadrov ter raziskovalnem delu študentov. Nastala je na podlagi ocene lastnosti evalvacijskih praks, iz opazovanja, katerim spremenljivkam kakovosti ali posameznim merilom iz standardov kakovosti so se strokovnjaki posvečali pogosteje in kako kritično.

Prikazano je, kaj so prepoznali kot dobro, tudi kakovostno, kaj kot priložnost za izboljšanje in morebiti večjo pomanjkljivost oziroma neskladnost ali zakaj predpisani standardi kakovosti niso izpolnjeni. Analiza je namenjena tudi izboljšanju presojanja, posebej vsebinske plati samoevalvacije.

Metodološki okvir

Analiza temelji na uradnih evalvacijskih poročilih skupin strokovnjakov, izdelanih po predpisih in navodilih agencije, enaki vrsti dokumentacije za presojo in izsledkih obveznih evalvacijskih obiskov visokošolskih zavodov, pripravljenih po vseh področjih presoje, ki so v Merilih za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (v nadaljevanju: Merila za akreditacijo) predpisana za zunanjo evalvacijo študijskih programov. Gre za notranje zagotavljanje in izboljševanje kakovosti presojanih študijskih programov, njihovo spreminjanje, posodabljanje in izvajanje.

Vsebinski povzetki bistvenih oziroma pomembnih ugotovitev, obrazložitev in ocen kakovosti, nastali po proučitvi vzorca evalvacijskih poročil strokovnjakov, so povezani in primerjani tako po področjih presoje, posameznih standardih kakovosti kot po skupinah presojanih zadev, da bi prepoznali morebitne skupne, nasprotujoče si oziroma ponavljajoče se kvalitativne lastnosti dejanskega stanja ter pogostost in kritičnost presoj po posameznih spremenljivkah. Povzemanje vsebine poročil in njihova interpretacija sta oprta na Metodologijo in postopek za pripravo in diseminacijo sistemskih ter tematskih analiz¹ ter *Vodnik po zunanjih presojah* (v nadaljevanju: vodnik)², ki je na podlagi analize preteklih evalvacijskih praks v sodelovanju s strokovnjaki agencije, visokošolskimi zavodi in drugimi deležniki nastajal več let, v knjižni izdaji pa izšel konec leta 2022.

Poleg natančne analize lastnosti presoj s poudarkom na ocenjevanju vsebuje usmeritve za presojanje po vseh standardih kakovosti, predpisanih za posamezno vrsto akreditacije oziroma evalvacije, opozarja pa tudi na najpogostejše napake v preteklosti.

Za analizo so poglavitne ugotovitve, utemeljitve in ocene strokovnjakov o kakovosti presojanega študija oziroma samoevalvacije študijskih programov; predvsem po študijskih vsebinah, njihovih spremembah in izvajanju, kot so načini in oblike poučevanja, omogočanje kakovostne pedagoške prakse ter kakovostni visokošolski učitelji in raziskovalno delo študentov. Manj pozornosti je namenjene analiziranju presojanja organizacije in postopkov pri samoevalvaciji, več pa kvalitativnim sporočilom o kakovosti študija in temeljnih razmerah zanj.

Vzorec

Pedagoški študijski programi izobražujejo za regulirane poklice v šolstvu, za katere je pristojno šolsko ministrstvo, zato si mora v skladu z 32. členom ZViS agencija pred akreditacijo pridobiti njegovo soglasje. Gre pretežno za poklice učiteljev v osnovnih, poklicnih, srednjih šolah in gimnazijah. Iz temeljnega zakona, ki ureja to področje, Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, je razvidno, da mora imeti večina učiteljev magistrsko izobrazbo oziroma končan študijski program druge stopnje ali enoviti magistrski študijski program. Zato je na seznamu akreditiranih pedagoških študijskih programov in programov v vzorcu večina magistrskih (bodisi drugostopenjskih bodisi enovitih).

Po podatkih iz javne evidence agencije je bilo leta 2021 akreditiranih 70 univerzitetnih in magistrskih pedagoških študijskih programov, od katerih jih je bilo 20 izbranih za vzorčno evalvacijo.

Preglednica 1:

Javna evidenca pedagoških univerzitetnih in magistrskih študijskih programov v letu 2021 ter vzorec

Univerza v Ljubljani

Št.	Članica	Študijski program	Stopnja, vrsta	Strokovni naslov	V vzorcu
1	Akademija za glasbo	Glasbena pedagogika	prva, univerzitetni	professor glasbe (UN)	da
2	Akademija za glasbo	Glasbena pedagogika	druga, magistrski	magister profesor glasbene pedagogike	da
3	Akademija za glasbo	Glasbeno-teoretska pedagogika	druga, magistrski	magister profesor glasbene umetnosti	ne
4	Biotehniška fakulteta	Biološko izobraževanje	druga, magistrski	magister profesor biologije	ne
5	Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo	Kemijsko izobraževanje	druga, magistrski	magister profesor kemije	ne
6	Fakulteta za matematiko in fiziko	Pedagoška fizika	druga, magistrski	magister profesor fizike	da
7	Fakulteta za matematiko in fiziko	Pedagoška matematika	druga, enovit magistrski	magister profesor matematike	da
8	Fakulteta za šport	Športna vzgoja	druga, magistrski	magister profesor športne vzgoje	ne
9	Filozofska fakulteta	Anglistika	druga, magistrski	magister profesor anglistike	ne
10	Filozofska fakulteta	Anglistika	druga, magistrski	magister profesor anglistike in ...	ne
11	Filozofska fakulteta	Filozofija	druga, magistrski	magister profesor filozofije in ...	da
12	Filozofska fakulteta	Francoščina	druga, magistrski	magister profesor francoščine in ...	ne
13	Filozofska fakulteta	Geografija	druga, magistrski	magister profesor geografije in ...	ne
14	Filozofska fakulteta	Grški jezik, književnost in kultura	druga, magistrski	magister profesor grškega jezika, književnosti in kulture in ...	ne
15	Filozofska fakulteta	Italijanščina	druga, magistrski	magister profesor italijanščine in ...	ne

¹ <https://www.nakvis.si/wp-content/uploads/2020/09/Metodologija-tematske-analize.pdf>

² https://www.nakvis.si/wp-content/uploads/2023/02/nakvis_vodnik_SI_WEB.pdf

Št.	Članica	Študijski program	Stopnja, vrsta	Strokovni naslov	V vzorcu
16	Filozofska fakulteta	Latinski jezik, književnost in kultura	druga, magistrski	magister profesor latinskega jezika, književnosti in kulture in ...	ne
17	Filozofska fakulteta	Nemščina	druga, magistrski	magister profesor nemščine	ne
18	Filozofska fakulteta	Nemščina	druga, magistrski	magister profesor nemščine in ...	ne
19	Filozofska fakulteta	Polonistika	druga, magistrski	magister profesor poljščine in ...	ne
20	Filozofska fakulteta	Primerjalna književnost in literarna teorija	druga, magistrski	magister profesor primerjalne književnosti in literarne teorije in ...	da
21	Filozofska fakulteta	Rusistika	druga, magistrski	magister profesor ruščine in ...	ne
22	Filozofska fakulteta	Slovakistika	druga, magistrski	magister profesor slovakistike in ...	ne
23	Filozofska fakulteta	Slovenistika	druga, magistrski	magister profesor slovenistike	ne
24	Filozofska fakulteta	Slovenistika	druga, magistrski	magister profesor slovenistike in ...	ne
25	Filozofska fakulteta	Španščina	druga, magistrski	magister profesor španščine in ...	ne
26	Filozofska fakulteta	Umetnostna zgodovina	druga, magistrski	magister profesor umetnostne zgodovine in ...	da
27	Filozofska fakulteta	Zgodovina	druga, magistrski	magister profesor zgodovine in ...	ne
28	Filozofska fakulteta	Zgodovina	druga, magistrski	magister profesor zgodovine	ne
29	Filozofska fakulteta	Sociologija	druga, magistrski	magister profesor sociologije in ...	da
30	Pedagoška fakulteta	Dvopredmetni učitelj	prva, univerzitetni	profesor predmeta A in predmeta B (UN)	da
31	Pedagoška fakulteta	Inkluzivna pedagogika	druga, magistrski	magister profesor inkluzivne pedagogike	ne
32	Pedagoška fakulteta	Likovna pedagogika	prva, univerzitetni	profesor likovne pedagogike (UN)	ne
33	Pedagoška fakulteta	Logopedija in surdopedagogika	prva, univerzitetni	profesor logoped surdopedagog (UN)	ne
34	Pedagoška fakulteta	Logopedija in surdopedagogika	druga, magistrski	magister profesor logopedije in surdopedagogike	ne
35	Pedagoška fakulteta	Poučevanje	druga, magistrski	magister profesor poučevanja	da
36	Pedagoška fakulteta	Predšolska vzgoja	druga, magistrski	magister profesor predšolske vzgoje	ne
37	Pedagoška fakulteta	Razredni pouk	prva, univerzitetni	profesor razrednega pouka (UN)	ne
38	Pedagoška fakulteta	Socialna pedagogika	druga, magistrski	magister profesor socialne pedagogike	ne
39	Pedagoška fakulteta	Specialna in rehabilitacijska pedagogika	prva, univerzitetni	profesor specialne in rehabilitacijske pedagogike (UN)	da
40	Pedagoška fakulteta	Specialna in rehabilitacijska pedagogika	druga, magistrski	magister profesor specialne in rehabilitacijske pedagogike	da

Št.	Članica	Študijski program	Stopnja, vrsta	Strokovni naslov	V vzorcu
41	Teološka fakulteta	Teologija	druga, magistrski	magister profesor teologije in ...	ne
42	Več	Pedagoško računalništvo in informatika	druga, magistrski	magister profesor računalništva in informatike	ne

Univerza v Mariboru

Št.	Članica	Študijski program	Stopnja, vrsta	Strokovni naslov	V vzorcu
43	Fakulteta za naravoslovje in matematiko	Predmetni učitelj	druga, enovit magistrski	magister profesor predmeta A in predmeta B	da
44	Filozofska fakulteta	Filozofija	druga, magistrski	magister profesor filozofije in ...	da
45	Filozofska fakulteta	Geografija	druga, magistrski	magister profesor geografije in ...	ne
46	Filozofska fakulteta	Madžarski jezik s književnostjo	druga, magistrski	magister profesor madžarskega jezika s književnostjo in ...	ne
47	Filozofska fakulteta	Nemščina kot tuji jezik	druga, magistrski	magister profesor nemščine kot tujega jezika in ...	ne
48	Filozofska fakulteta	Poučevanje angleščine	druga, magistrski	magister profesor angleščine in ...	ne
49	Filozofska fakulteta	Slovenski jezik in književnost	druga, magistrski	magister profesor slovenskega jezika in književnosti	ne
50	Filozofska fakulteta	Slovenski jezik in književnost	druga, magistrski	magister profesor slovenskega jezika in književnosti in ...	ne
51	Filozofska fakulteta	Sociologija	druga, magistrski	magister profesor sociologije in ...	ne
52	Filozofska fakulteta	Zgodovina	druga, magistrski	magister profesor zgodovine in ...	ne
53	Pedagoška fakulteta	Inkluzija v vzgoji in izobraževanju	druga, magistrski	magister profesor inkluzivne pedagogike	ne
54	Pedagoška fakulteta	Likovna pedagogika	prva, univerzitetni	profesor likovne pedagogike (UN)	da
55	Pedagoška fakulteta	Likovna pedagogika	druga, magistrski	magister profesor likovne pedagogike	da
56	Pedagoška fakulteta	Predšolska vzgoja	druga, magistrski	magister profesor predšolske vzgoje	ne
57	Pedagoška fakulteta	Razredni pouk	prva, univerzitetni	profesor razrednega pouka (UN)	ne
58	Pedagoška fakulteta	Razredni pouk	druga, magistrski	magister profesor razrednega pouka	ne

Univerza na Primorskem

Št.	Članica	Študijski program	Stopnja, vrsta	Strokovni naslov	V vzorcu
59	Fakulteta za humanistične študije	Geografija	druga, magistrski	magister profesor geografije in ...	ne
60	Fakulteta za humanistične študije	Italijanistika	druga, magistrski	magister profesor italijanistike	ne
61	Fakulteta za humanistične študije	Slovenistika	druga, magistrski	magister profesor slovenistike	ne
62	Fakulteta za humanistične študije	Slovenistika	druga, magistrski	magister profesor slovenistike in ...	ne
63	Fakulteta za humanistične študije	Zgodovina	druga, magistrski	magister profesor zgodovine in ...	ne
64	Pedagoška fakulteta	Inkluzivna pedagogika	druga, magistrski	magister profesor inkluzivne pedagogike	ne
65	Pedagoška fakulteta	Izobraževanje odraslih in razvoj kariere	druga, magistrski	magister profesor andragogike	ne
66	Pedagoška fakulteta	Razredni pouk	prva, univerzitetni	profesor razrednega pouka (UN), profesor razrednega pouka za zavode z italijanskim učnim jezikom (UN)	da
67	Pedagoška fakulteta	Razredni pouk	druga, magistrski	magister profesor razrednega pouka / magister profesor razrednega pouka z angleščino / magister profesor razrednega pouka z italijanščino	da
68	Pedagoška fakulteta	Socialna pedagogika	druga, magistrski	magister profesor socialne pedagogike	ne
69	Pedagoška fakulteta	Zgodnje učenje	druga, magistrski	magister profesor zgodnjega učenja	da

Univerza v Novi Gorici

Št.	Članica	Študijski program	Stopnja, vrsta	Strokovni naslov	V vzorcu
70	Fakulteta za humanistiko	Slovenistika	druga, magistrski	magister profesor slovenistike	da

Opombe:

- študijski programi v vzorcu so osenčeni;
- študijskim programom pod številkami od 9 do 27 je na zahtevo Univerze v Ljubljani 30. 9. 2022 akreditacija prenehala; s spremembami so postali smeri v drugih študijskih programih;
- študijskemu programu pod številko 70 je na zahtevo Univerze v Novi Gorici akreditacija prenehala 16. 6. 2022.

Študijski programi v vzorcu 2021

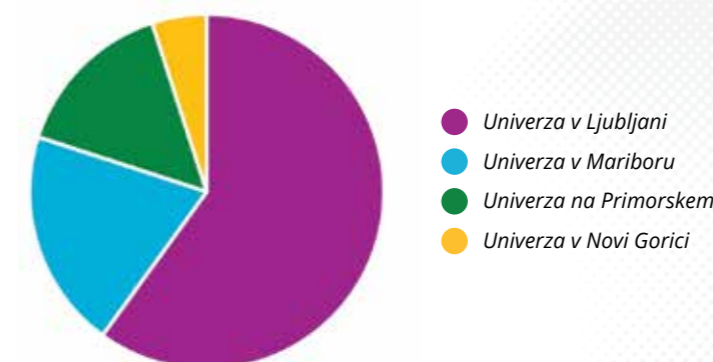
Svet agencije je načrt evalvacije vzorca za leto 2021 potrdil na 152. seji. Predlog seznama študijskih programov, zajetih v vzorec, je bil v skladu s 50. členom meril za akreditacijo pred potrditvijo na svetu poslan visokošolskim zavodom v uskladitev.

V vzorec so bili zajeti pedagoški študijski programi, ki se niso presojali v postopkih za podaljšanje akreditacije univerzam v letih 2021 in 2022 ali niso bili evalvirani od uveljavitve meril za akreditacijo v letu 2017 po spremembi ZVIs konec leta 2016.

V njem je bilo:

- 12 študijskih programov Univerze v Ljubljani, 4 programi Univerze v Mariboru, 3 programi Univerze na Primorskem in 1 program Univerze v Novi Gorici;
- 5 študijskih programov prve stopnje (vsi univerzitetni) in 15 študijskih programov druge stopnje (od tega 2 enovita magistrska študijska programa).

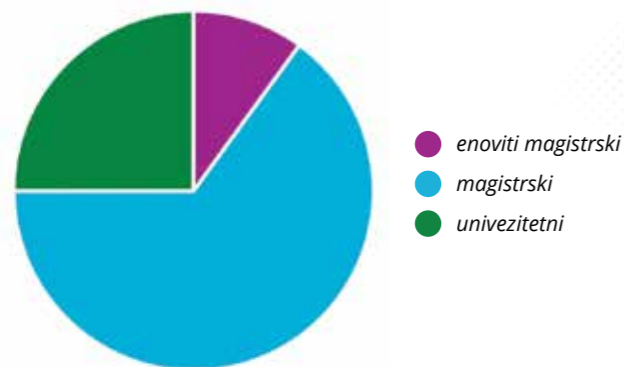
Slika 1: Vzorec študijskih programov za leto 2021: študijski programi po univerzah

Študijski program Univerze v Novi Gorici, ki mu je 16. junija 2022 akreditacija na pobudo univerze prenehala in danes ni več javnoveljaven, se pred vzorčno evalvacijo, od študijskega leta 2018/19, ni več razpisoval, zato se v obdobju, ki je z merili za akreditacijo predpisano za zunanjo evalvacijo študijskih programov, ni ne samevaliral in ne posodabljal. Strokovnjaki so sicer pripravili evalvacijsko poročilo, večje pomanjkljivosti

oziroma neskladnosti so ugotovili na vseh področjih presoje, vendar ga pri prepoznavanju ustreznosti evalvacijskih praks v nadaljevanju nismo upoštevali, saj, kot so tudi strokovnjaki prepoznali, študijskega programa niso mogli evalvirati v skladu z merili za akreditacijo.

Slika 2: Vzorec študijskih programov za leto 2021: univerzitetni, magistrski in enoviti magistrski pedagoški študijski programi

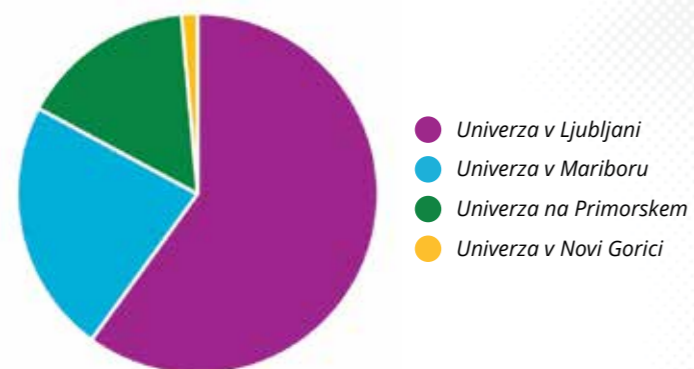

Presoje celotnega vzorca dvajsetih pedagoških študijskih programov so javno objavljene v enajstih evalvacijskih poročilih.³

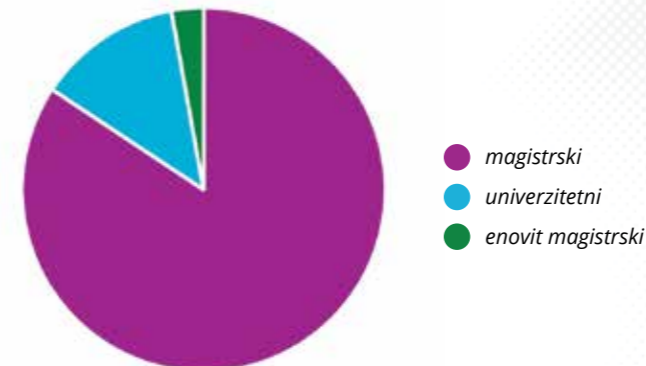
Populacija univerzitetnih in magistrskih pedagoških študijskih programov 2021

Po podatkih iz javne evidence agencije je bilo leta 2021 akreditiranih 9 univerzitetnih, 59 magistrskih in 2 enovita magistrska pedagoška študijska programa. Glede na vrsto visokošolskega zavoda so vse pedagoške študijske programe izvajale štiri slovenske univerze, in sicer Univerza v Ljubljani 42, Univerza v Mariboru 16, Univerza na Primorskem 11 ter Univerza v Novi Gorici 1.

Slika 3: Populacija univerzitetnih in magistrskih pedagoških študijskih programov po univerzah

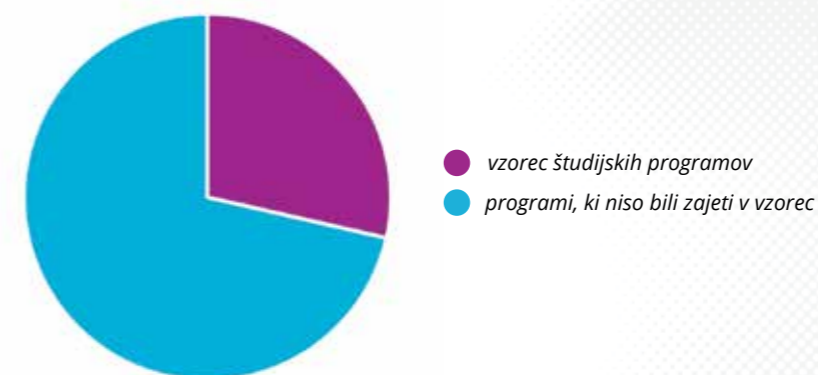
Slika 4: Populacija pedagoških študijskih programov po vrstah: univerzitetni, magistrski in enoviti magistrski študijski programi

Razmerje med vzorcem in populacijo:

Vzorec dvajsetih pedagoških študijskih programov je zajemal 28,57 % ponudbe univerzitetnih, magistrskih in enovitih magistrskih pedagoških študijskih programov na univerzah v Sloveniji.

Slika 5: Prikaz razmerja med vzorcem in populacijo

³ <https://www.nakvis.si/analize-in-publikacije/porocila-strokovnjakov-in-odlocbe/>

Analiza stanja in evalvacijskih praks

Vzorčne evalvacije v letu 2021 je opredeljevala epidemija covid-19, zato so se obiski visokošolskih zavodov, ki so obveznost strokovnjakov v evalvacijskih postopkih, opravljali na daljavo oziroma v spletnem okolju. Čeprav so nekateri strokovnjaki v poročilih uvodoma omenili, da bi to bila lahko težava pri natančnem prepoznavanju dejanskega stanja, so jo po večinskem mnenju uspešno rešili s temeljitimi pripravami na drugačno obliko obiskov.

Mogoče je ugotoviti, da so presoje, razvidne iz evalvacijskih poročil, kljub covidnim razmeram potekale brez večjih težav. Presoja praviloma dveh študijskih programov je razvidna iz enega (skupnega) evalvacijskega poročila, pri čemer so nekateri strokovnjaki zaznali in ocenili njune posebnosti, nekateri pa ne. Kljub temu je bilo evalvacijske prakse mogoče ustrezno analizirati. Izsledki so v analizi prikazani kot pogloblitve značilnosti na posameznem področju presoje, ne pa po posameznih študijskih programih; torej, v agregirani obliki. Poleg tega so zbrani ob upoštevanju meril za presojo določenega

področja in usmeritev v vodniku, čeprav so v poročilih strokovnjakov pogosto razpršeni na različnih mestih.

Področja presoje, predpisana za zunanjo evalvacijo študijskega programa, se tesno povezujejo med seboj; samoevalvacijske ugotovitve na prvem področju, ki zadeva notranje zagotavljanje in izboljševanje kakovosti študijskega programa, bi se morale odražati na preostalih dveh področjih, ki zajemata spreminjanje in posodabljanje študijskega programa ter njegovo izvajanje.

Samoevalvacijsko poročilo zavoda (na prvem področju) bi moralo biti za strokovnjake osrednji dokument za presojo v postopku zunanje evalvacije študijskih programov. Moralo biti zato, ker se je prevečkrat pokazalo, da so bila samoevalvacijska poročila visokošolskih zavodov pomanjkljiva oziroma da niso bila dovolj vsebinsko poglobljena, zato dejansko stanje iz njih ni bilo dovolj dobro razvidno. Kljub temu je bilo mogoče ugotoviti, da je bil v zadnjih letih narejen znaten napredek glede tega.

1. NOTRANJE ZAGOTAVLJANJE IN IZBOLJŠEVANJE KAKOVOSTI ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Na prvem področju presoje smo se osredinili na analiziranje presojanja po **prvem standardu kakovosti**⁴, predvsem po izbranih merilih iz točke a⁵, ki dovolj natančno napotujejo k vsebinski plati samoevalvacije.

Zanimale so nas ocene strokovnjakov o tem, ali in kako poglobljeno so visokošolski zavodi samoevalvirali posodabljanje vsebine in izvajanja študijskih programov, načine in oblike pedagoškega dela in dela študentov, dosežene učne izide študentov v primerjavi z načrtovanimi in upravičenost njihovega spreminjanja, znanstveno, strokovno, raziskovalno oziroma umetniško (v nadaljevanju: raziskovalno oziroma umetniško) delo ter aktualnost in obseg dosežkov na področju študijskih programov.

Strokovnjaki so ugotovili, da so visokošolski zavodi vse študijske programe v vzorcu redno samoevalvirali, praviloma vsako leto, in to ocenili za ustrezno, kar pa ne velja za vsebino samoevalvacijskih poročil. Večinoma so presodili, da bi bilo mogoče izboljšati načine in postopke za zbiranje informacij ali predlogov za spreminjanje študijskih programov ter njihovo analiziranje, pri čemer so poudarili potrebo po dejavnejšem sodelovanju šol, drugih vzgojno-izobraževalnih zavodov in drugih zavodov (v nadaljevanju: šola), na katerih študenti opravljajo pedagoško prakso, oziroma mentorjev prakse. V evalvacijskih poročilih je veliko predlogov za izboljšanje obveščanja deležnikov, predvsem študentov pa mentorjev prakse, o samoevalvacijskih

ugotovitvah in uresničevanju načrtovanih nalog v povezavi z njimi. Prednosti so ugotovili razmeroma malo in so pretežno povezane s pridobivanjem informacij, anketiranjem, sodelovanjem oziroma z organizacijsko platjo samoevalvacije; tu in tam pa niso bile ustrezno povezane z določbami za presojo po prvem standardu kakovosti točke a ali so se prepletale z ugotovitvami pri presojanju po drugem standardu kakovosti ter ocenjevanju drugega področja (tretji standard).

Presoje strokovnjakov so se znatno razlikovale glede ocene kakovosti samoevalvacije študijskih programov; prva, manjša skupina, je ugotovila, da je slednja v nekaterih delih, kot je posodabljanje vsebine študijskih programov, vsebinsko poglobljena, da ustrezno pripomore k njihovem razvijanju in posodabljanju, druga skupina pa, da je vsebinsko pomanjkljiva, mestoma zelo pomanjkljiva. Ugotovitev, da je samoevalvacija celovita, kar pomeni, da vsebinsko uravnoteženo obravnava izobraževalno, znanstveno, strokovno, raziskovalno oziroma umetniško dejavnost, primerno za študijske programe, skorajda ni bilo.

Iz poročil skupin strokovnjakov je razvidno, da je večina visokošolskih zavodov samoevalvirala posodabljanje vsebine in izvajanja študijskih programov, tudi načine in oblike pedagoškega dela in dela študentov, predvsem v spremenjenih okoliščinah zaradi epidemije covid-19, manj pa učne izide študentov v primerjavi z načrtovanimi, čeprav so potrebo po njihovem spreminjanju oziroma dopolnitvi kompetenc diplomantov velikokrat omenjali mentorji prakse, šole ali delodajalci. Strokovnjaki

⁴ Visokošolski zavod evalvirata in posodablja vsebino, sestavo in izvajanje študijskega programa.

⁵ (Presoja se, ali so načrtovanje samoevalvacije študijskega programa in naloge, povezane s tem, osredinjene predvsem na:

- posodabljanje vsebine študijskega programa,
- presojanje ustreznosti izvajanja študijskega programa, načinov in oblik pedagoškega dela in dela študentov,
- evalviranje obremenitev študentov, njihovega napredovanja in dokončanja študija ter javnoveljavnih listin,
- primerjanje doseženih kompetenc oziroma učnih izidov z načrtovanimi oziroma presojanje upravičenosti njihovega spreminjanja,
- presojanje ustreznosti preverjanja in ocenjevanja znanja,
- presojanje razmer za študij oziroma študijskega okolja in svetovalnih storitev,
- presojanje pričakovanih potreb in zadovoljstva študentov, visokošolskih učiteljev in sodelavcev, pa tudi deležnikov iz okolja,
- ugotavljanje potreb po znanju in zaposlitvenih potreb v okolju v skladu s 5. standardom 12. člena meril;
- analiziranje vpisa, prehodnosti in dokončanja študija.
- presojanje znanstvenega, strokovnega, raziskovalnega oziroma umetniškega dela ter aktualnosti in obsega dosežkov na področju študijskega programa.)

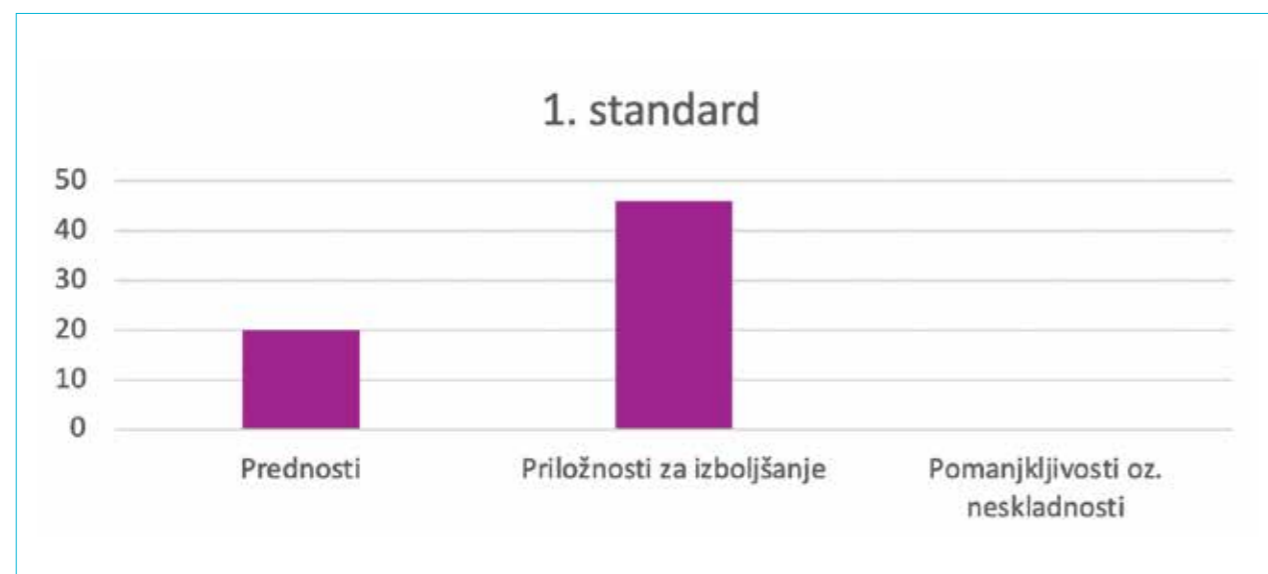
so opozorili tudi na premajhno vpetost visokošolskih učiteljev v samoevalvacijo oziroma pomanjkanje njihove poglobljene presoje. Ni pa razvidno, da so visokošolski zavodi ustrezno samoevalvirali raziskovalno oziroma umetniško delo ter predvsem aktualnost in število dosežkov na področjih in disciplinah študijskih programov, čemur večina strokovnjakov ni posvetila posebne pozornosti.

Strokovnjaki, ki so na pomanjkljivosti samoevalvacije opozorili, so v evalvacijska poročila zapisali, da bi morali visokošolski zavodi dosledneje upoštevati Merila za akreditacijo in usmeritve za presojo v vodniku, predvsem po prvem standardu kakovosti točke a, v kateri je določeno, na kaj mora biti osredinjeno načrtovanje samoevalvacije študijskih programov in z njim povezane naloge; da bi torej morali vsebinsko bolj poglobljeno samoevalvirati študijske programe in njihove spremembe ter da bi bilo k temu nujno dejavneje pritegniti predvsem visokošolske učitelje in mentorje pedagoške prakse. Opozorili so na pomanjkljivo presojanje ustreznosti predmetnikov in učnih načrtov, raziskovalnega oziroma umetniškega dela ter aktualnosti in obsega dosežkov na konkretnem študijskem področju. Splošne ali premalo poglobljene ocene, da so študijski programi kakovostni, da se z ustreznim spremi-

njanjem ali posodabljanjem in izvajanjem uresničujejo cilji programov, bi bilo treba utemeljiti z analiziranjem izsledkov, ki so narekovali takšno oceno. Strokovnjaki so torej opozorili na potrebo po temeljitejši vsebinski samoevalvaciji. Poudarili so, da iz samoevalvacijskih poročil niso razvidne poglobljena presoja in refleksija kakovosti študijskih vsebin, njihovih sprememb, ter celovita samoocena kakovosti izvajanja študija, ki bi vsebovala tudi strokovno oceno kakovosti pedagoškega dela. Ocena kakovosti študija bi morala biti jasno razvidna ter utemeljena s strokovnimi argumenti in stališči različnih skupin deležnikov; spremljati bi jo morala konstruktivna, a vendarle tudi kritična refleksija ugotovljenega stanja, kar bi bila ustrezna podlaga za načrtovanje sprememb študijskih programov in ukrepov za izboljšanje. Strokovnjaki so ugotovili, da pomanjkljivost takšnih ocen vpliva na samoevalvacijske ukrepe za izboljšanje kakovosti študijskih programov. Ti ukrepi so še vedno preveč postopkovno in administrativno naravnani.

Izjema je skupina strokovnjakov, ki je na tem področju prepoznala in pohvalila razumevanje pomena kakovosti ter zavzeto prizadevanje visokošolskih učiteljev in sodelavcev za razvijanje študijskega programa, nenehno uresničevanje teh prizadevanj ter težnjo po osebni pedagoški odličnosti.

Slika 6: Prikaz razmerja med prepoznanimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje ter večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi:

Ugotovitve in ocene pri presojanju po **drugem standardu kakovosti**⁶, ki ureja uresničevanje nalog, načrtovanih na podlagi izsledkov samoevalvacije študijskih programov, se morajo odražati v samoevalvacijskem poročilu.

Gre za to, ali je samoevalvacijsko poročilo skladno z ugotovitvami pri prvem standardu, in tudi za ugotavljanje, ali je plod celovite presoje, ki zajema vsebinsko uravnoteženo dokumentiranje, analiziranje, evalviranje in načrtovanje ukrepov s poudarkom na argumentiranju in refleksiji stanja. Strokovnjaki so večinoma opozarjali na ne dovolj dobro sodelovanje deležnikov pri sprejemanju ukrepov za izboljšave, spremljanju njihovega uresničevanja in nastajanju samoevalvacijskega poročila, zato so v poročila zapisali številna priporočila za izboljšanje tega stanja. Pripombe so imeli tudi k sklenjenosti kroga kakovosti.

Strokovnjaki so večkrat presodili, da je sodelovanje bodisi študentov, tudi diplomantov, bodisi mentorjev pedagoške prakse oziroma šol ali drugih zunanjih deležnikov pomanjkljivo. Opozorili so na premajhno upoštevanje njihovih pripomb, predvsem mentorjev prakse o vsebinskih dopolnitvah študijskih programov, natančneje predstavljenih pri analiziranju presoje po tretjem standardu kakovosti. Še vedno pa so prevečkrat pozabljali na izredno pomembno vlogo visokošolskih učiteljev ali nosilcev predmetov študijskih programov pri samoevalvaciji. Iz nekaterih poročil skupin strokovnjakov je bilo vendarle mogoče razbrati, kako pomembna zanjo je refleksija učiteljev, ki bi morala poleg razmisleka o vsebinski ustreznosti študijskih programov ali njihovih sprememb ter raziskovanja na ustreznem področju zajemati strokovno in akademsko oceno pedagoškega dela; kar bi pripomoglo k utemeljenosti samoevalvacijskih priporočil za izboljšanje. Le ena skupina strokovnjakov je na to jasno opozorila, ko je zapisala, da je treba prvič sopostaviti (primerjati) akademske, strokovne oziro-

ma druge argumente deležnikov, drugič pa opraviti strokovno in vsebinsko refleksijo, kar mora biti dokumentirano in zapisano v samoevalvacijskih poročilih. Pomembno je tudi sklicevanje in/ali citiranje argumentov, ki so lahko predmet nadaljnjega spremljanja in primerjalne analize. Zapisala je še, da je sicer na obisku dobila zadovoljive ustne odgovore na ta vprašanja, vendar predlaga, da bi bile »te vsebinske kategorije« sestavni del samoevalvacijskih poročil, kar je tudi v skladu z vodnikom po presojah.

Za posamezna samoevalvacijska poročila so strokovnjaki ugotovili, da ni razvidno, na katero obdobje se nanašajo. Omenili so preveč splošne in več let enake zapise, pri čemer je po njihovem mnenju sicer mogoče ali celo smiselno nekatera področja poglobljeno presojati v daljših obdobjih, vendar bi moralo biti iz poročil jasno razvidno, kaj konkretno se je v posameznem programu dogajalo v obdobju, z merili za akreditacijo predpisanem za zunanjo evalvacijo študijskega programa. Jasno razvidne morajo biti vse aktivnosti in njihova analiza, ukrepi za izboljšave in pregled njihovega uresničevanja v tem obdobju; pri vseh samoevalvacijskih ugotovitvah mora biti zapisano, na čem temeljijo. Ocene, kot na primer: »Ocenjujemo, da v celoti dosega temeljne cilje študijskega programa in kompetence diplomantov programa.«, naj se utemeljijo z izsledki preteklega leta ali predpisanega obdobja. Strokovnjaki takega stanja niso ocenili za večjo pomanjkljivost oziroma neskladnost, nasprotno, presodili so, da je standard izpolnjen.

Nekaj priporočil strokovnjakov je bilo še za izboljšanje sestave komisij za kakovost, zanimive pa so ugotovitve o (ne)sklenjenosti kroga kakovosti. Kjer so strokovnjaki ugotovili sklenjenost kroga kakovosti, so poudarili ustreznost sprotnega zaznavanja težav, opredeljevanja priložnosti za izboljšanje, uresničevanja in ovrednotenja ukrepov v sklopu samoevalvacije; prvi so ugotovili, da vsi deležniki, vpeti v izobraževalni sistem,

⁶ Uresničevanje nalog, načrtovanih na podlagi izsledkov samoevalvacije študijskega programa, je razvidno iz samoevalvacijskih poročil.

skrbijo za uresničevanje številnih dejavnosti ali nalog, povezanih z razvijanjem in posodabljanjem študijskih programov, drugi pa opozorili na potrebo po boljšem sodelovanju predvsem visokošolskih učiteljev in zaposlovalcev (šol in mentorjev prakse) pri samoevalvaciji ter pri posredovanju ugotovitev. Po mnenju nekaterih bi kakovostno dokumentiranje sodelovanja z deležniki pomembno pripomoglo k boljši sklenjenosti kroga kakovosti in »doseganju večjega kakovostnega učinka«; k spremljanju razvoja z možnostjo napovedovanja prihodnjih razvojnih trendov.

Kar iz šestih evalvacijskih poročil je bilo mogoče razbrati, da je krog kakovosti slabo sklenjen ali ni sklenjen, le v dveh poročilih pa je skupina strokovnjakov to označila za večjo pomanjkljivost oziroma neskladnost ali za delno skladnost. V prvem primeru je šlo za študijski program, ki se v letih pred vzorčno evalvacijo ni več razpisoval, zato kroga kakovosti ni bilo mogoče skleniti, v drugem primeru pa za »ne v celoti vzpostavljeno« izmenjavo predlogov in informacij z zunanjimi deležniki, predvsem z mentorji prakse, ter vprašljivo sodelovanje drugih deležnikov. V preostalih štirih poročilih strokovnjaki kljub »slabi ali ne povsem jasni sklenjenosti« kroga kakovosti večjih pomanjkljivosti oziroma neskladnosti niso izpostavili. Nekateri so ocenili, da se veliko zgodi na neformalni ravni oziroma ravni medosebnih stikov, med priporočila za izboljšanje pa zapisali, da je treba postaviti

»jasna razmerja in postopke za izdelavo samoevalvacijskih poročil, ki morajo odražati dejansko stanje in »morda precej uspešnih neformalnih pogovorov in dogodkov« spremeniti v formalno obliko akcijskega načrta in poročil. Drugi so predlagali imenovanje odgovorne osebe, ki bi spremljala določitev časovnice za izboljšave in njihovo uresničevanje, s čimer bi bil »sklenjen načrtovan, vendar ne do konca realiziran krog kakovosti, kot se kaže na podlagi analize uporabljenih pisnih in ustnih virov informacij«, tretji pa so slabo sklenjenost kroga kakovosti povezali s pomanjkanjem financ.

Za presojanje po obeh standardih kakovosti je značilno, da so strokovnjaki postopkovno, organizacijsko in administrativno plat samoevalvacije dobro presodili. Temeljito so ocenili tudi uresničevanje pričakovanj in potreb deležnikov, vendar so jih poredkoma uravnotežili s strokovnimi in predvsem akademskimi pogledi na kakovost izobraževanja in raziskovanja. V presojah je bilo še vedno premalo ugotovitev, ali in kako je samoevalvacija vplivala na izboljšanje kakovosti študijskih vsebin, tudi izvajanja študija in razmer zanj, kot je raziskovalno delo na področju študijskih programov. Med priložnostmi za izboljšanje prevladujejo pobude za dejavnejše sodelovanje deležnikov v samoevalvacijskih postopkih, natančnejše akcijske načrte in časovnice za ukrepanje ter za izboljšanje obveščanja deležnikov oziroma pridobivanja in obdelovanja informacij.

Slika 7: Prikaz razmerja med prepoznanimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje ter večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi:

2. SPREMINJANJE IN POSODABLJANJE ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Na drugem področju presoje smo pri **tretjem standardu kakovosti**⁷ ugotavljali, kako so strokovnjaki ocenjevali spremembe študijskih programov, znanstveno-raziskovalne podlage zanje in vpetost v disciplino, pa tudi doseganje študijskih ciljev, kompetenc in učnih izidov ter njihovo usklajenost s študijskimi vsebinami.

Presoja po tem standardu je tesno povezana z ugotovitvami pri presojanju po prvem standardu točke a, zato se te velikokrat prepletajo in niso jasno razmejene, pa vendar je bilo iz evalvacijskih poročil mogoče razbrati, da so se strokovnjaki temeljiteje poglobili v spreminjanje in posodabljanje študijskih programov, kar je tudi v skladu z usmeritvami za pravilno presojo v vodniku. Strokovnjaki so na splošno presodili (ocenili), da je akreditirana vsebina študijskih

programov kakovostna, da je študij povezan z razvojem disciplin oziroma stroke in se večinoma posodablja z raziskovalno oziroma umetniško dejavnostjo nosilcev predmetov v študijskih programih ter da so mentorji pedagoške prakse in delodajalci zadovoljni s študenti, vendar so opozorili, da bi bilo treba izpopolniti njihovo znanje ali kompetence za delo v šolah. Pohvalili so veliko zaposljivost diplomantov presojanih pedagoških študijskih programov.

Strokovnjaki so se najbolj poglobili v ustreznost učnih izidov oziroma kompetenc diplomantov za samostojno opravljanje pedagoškega poklica in kljub načelnim ugotovitvam o kakovosti študijskih vsebin navedli kar nekaj priložnosti za izboljšanje.

Številni so predlagali poglobitev izobraževanja iz pedagoških vsebin, pa tudi uvedbo novih predmetov na tem področju, nekateri so omenili še pomanjkanje komunikacijskih veščin. Priporočili so spremembe študija

⁷ Visokošolski zavod spremlja izvajanje študijskega programa, ga pregleduje in izboljšuje ob upoštevanju razvoja študijskih, znanstvenih, strokovnih, raziskovalnih oziroma umetniških področij in disciplin (razvoja stroke), v katera se primerno umešča, ob evalviranju doseganja postavljenih ciljev, kompetenc oziroma učnih izidov ter potrebe po znanju in ciljev družbe – odvisno od vrste in stopnje študijskega programa. Spremembe in posodobitve upoštevajo temeljne cilje programa ter ohranjajo povezanost njegovih vsebin oziroma predmetov.

v začetnih letnikih; vsebovati bi moral več pedagoško-didaktičnih oziroma metodološko-didaktičnih vsebin. Skratka, poudarili so potrebe po dodatnih znanjih, ki bi bolje pripomogla k doseganju poklicnih ciljev oziroma ciljev družbe, za katere pedagoški študijski programi usposabljaajo. Pri spreminjanju in posodabljanju programov (ali kompetenc) bi se morali visokošolski zavodi posvetovati z ravnatelji šol, mentorji pedagoške prakse ter spoštovati in upoštevati njihova mnenja. Strokovnjaki so posameznim zavodom priporočili, naj obnovijo stike tudi s svojimi diplomanti, ki imajo kakovostne predloge za izboljšanje programov: nanašajo se na kompetence za vodenje posameznih razredov, delo s starši, spoznavanje različnih procesov šolanja, seznanjanje z delom učiteljskih svetov, sodelovanje z različnimi službami.

V nekaterih primerih so ugotovili, da študenti prepoznajo pomen specialnih didaktik in so zelo zadovoljni s kompetencami, ki si jih na tem področju pridobijo, vendar menijo, da potrebujejo več znanja iz inkluzije, za delo z otroki s posebnimi potrebami in s težavami pri učenju. Študij bi jih moral bolje usposobiti tudi za vodenje, na primer roditeljskih sestankov in govorilnih ur, pisanje pedagoške dokumentacije

in podobno. Strokovnjaki so poudarili potrebo po razširitvi znanja oziroma generičnih in predmetno-specifičnih kompetenc iz razvojne psihologije otrok tudi za širše možnosti zaposlitve. V povezavi z lažjim pridobivanjem ustreznih kompetenc so nekateri predlagali še, naj se pogoji za vpis v magistrski študijski program bolj konkretizirajo tako, da bosta obvezna predmeta za vpis didaktika in metodologija.

Zanimive so ugotovitve skupine strokovnjakov, ki je presojala spreminjanje in posodabljanje pedagoških študijskih programov na umetniškem področju. Ugotovila je, da so »temeljni cilji študija, ki poudarjajo vzgojno-izobraževalni proces, s prenovo programov, ki je okrepila predvsem umetniški del študija, ogroženi z vidika pridobivanja pedagoških kompetenc diplomantov«.

Poudarila je, da si je pri posodobitvah programov treba prizadevati za ravnotežje med umetniškimi in pedagoškimi kompetencami diplomantov, saj so slednje pogoj za celovito izoblikovanega pedagoškega delavca z razvitim lastnim umetniškim izrazom, oziroma da je treba posebno pozornost nameniti ne samo ohranjanju, temveč tudi krepitvi pedagoških in didaktičnih vsebin. Nedopustno je zanemarjanje

nje pedagoško-didaktično-metodoloških vidikov študija.

Kjer so strokovnjaki evalvirali študijska programa prve stopnje (univerzitetni) in druge stopnje (magistrski) na istem predmetnem področju, so priporočili razmislek o potrebi po enovitem magistrskem študiju. V poročila so zapisali, da je sicer študijska vertikala kakovostna, da so predmeti obeh programov preišljeni in smiselni, pri čemer univerzitetni študij študente pripravlja na nadaljevanje študija po magistrskem študijskem programu. Primerov, ko so strokovnjaki presojali študijska programa prve in druge stopnje, je bilo pet.

Prevladujoča ugotovitev je bila, da študenti po končanem univerzitetnem študijskem programu nimajo kompetenc za kakovostno oziroma samostojno delo učitelja in da jih daje šele magistrski program, ki je »nadgradnja« prvega. Zato so predlagali preoblikovanje v enoviti magistrski študij (torej združitev dveh programov v enega) kar v štirih primerih (osem programov) – samo v enem primeru (dva programa) takega priporočila ni bilo. Potreba po preoblikovanju v enoviti magistrski študij je razvidna tudi iz nekaterih samoevalvacijskih poročil visokošolskih zavodov.

Strokovnjaki so se temeljito poglobili v posodabljanje in spreminjanje študijskih programov, pri čemer so upoštevali značilnosti disciplin, predvsem pa pedagoških poklicev – izobraževanja učiteljev ter znanje, ki ga potrebujejo za kakovostno opravljanje svojega poklica. Veliko jih je poleg primanjkljaja vsebin iz specialne pedagogike, psihologije otrok in dela z otroki s posebnimi potrebami poudarilo tudi potrebo po povečanju deleža etičnih vsebin v učnih načrtih, razvijanju kritičnega mišljenja ipd. Če so ta znanja že v obveznih predmetih, jih je po njihovem mnenju treba poglobiti ali razširiti, ni pa primerno, da so zgolj v izbirnih predmetih.

Priporočili so več posvetovanja z mentorji prakse in diplomanti pri posodabljanju predmetov, nekateri so zapisali, da bi bilo »za odličnejše zagotavljanje cilja programa, t. j. izobraziti učitelja, morda v predmetnik študijskega programa smiselno vključiti kakšen pedagoški predmet več oziroma disciplinarno strokovni predmet manj.«

Vpliv raziskovalnega oziroma umetniškega dela učiteljev in njihovih dosežkov na kakovost in posodabljanje študijskih vsebin je bil v evalvacijskih poročilih slabše ocenjen. Strokovnjaki so na splošno poudarjali

ugled zavodov na raziskovalnem oziroma umetniškem področju, ki ga priznavajo tudi zunanji deležniki, v nekaj primerih pa so na podlagi spoznanih kakovostnih razmer za raziskovanje zapisali, da je razvidna komplementarnost raziskovalnega, umetniškega in strokovnega konteksta, ter pohvalili zelo dobro posodabljanje študijskih vsebin z raziskovalnimi izsledki visokošolskih učiteljev na področju študijskih programov. Usklajenost študijskih programov z najnovjšimi izsledki naj bi bila zagotovljena tudi s tesnim sodelovanjem z uveljavljenimi raziskovalnimi skupinami po svetu. Samoevalvacija zavodov in presoja strokovnjakov je bila v tem delu pogosto premalo poglobljena, saj velikokrat ni razvidna neposredna vsebinska povezava raziskovalnega dela s spreminjanjem in posodabljanjem študijskih programov niti vpliv tega dela na razvijanje matične discipline oziroma področja predmetov, ki jih bodo poučevali prihodnji diplomanti.

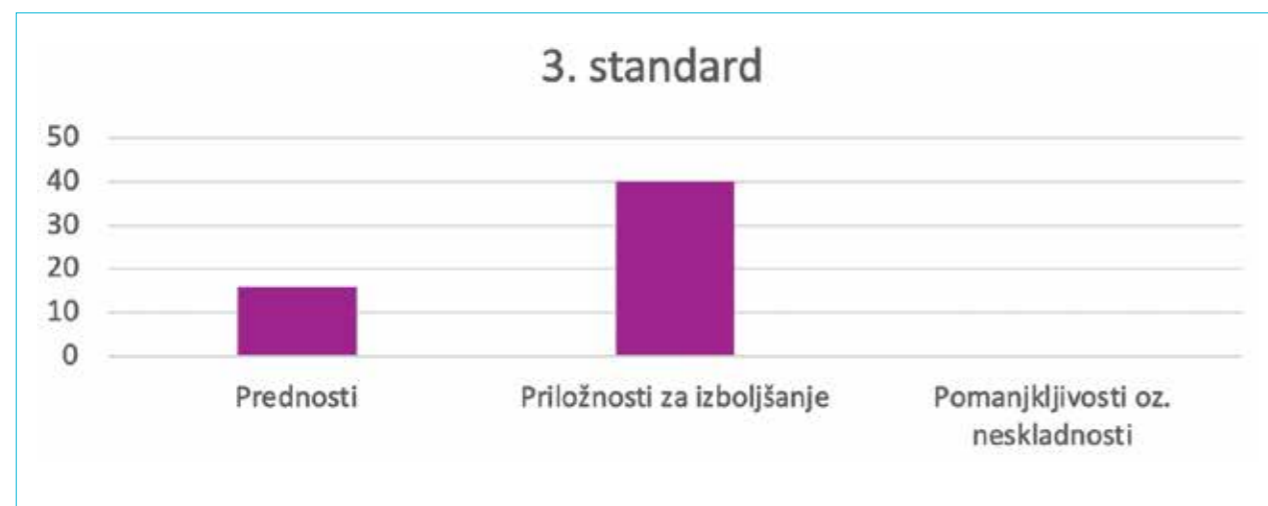
Tu in tam so strokovnjaki visokošolske zavode opozorili še na potrebo po (sprotnem) posodabljanju učnih načrtov in študijske literature ter po samoevalvaciji kreditnega ovrednotenja posameznih predmetov ob upoštevanju njihove zahtevnosti. Veliko se

jih je zavzelo za več pedagoške prakse, ki naj se opravlja v daljšem obdobju.

Poročila strokovnjakov so na tem področju presoje dokaj temeljita, osredinjena na samoevalvacijo študijskih vsebin, njihovih sprememb v povezavi z ustreznostjo kompetenc prihodnjih učiteljev in ciljev študijskih programov. Večina priporočil je zato usmerjena v izboljšanje pedagoških in didaktičnih vsebin študijskih programov. Tudi procesna priporočila, na primer da bi lahko diplomanti ali delodajalci tesneje sodelovali pri spreminjanju študijskih vsebin, so povezana s konkretnimi predlogi za izboljšanje programov. Potrebe po spremembah so pogosto utemeljene z izsledki anketiranja ali drugačnega ugotavljanja pričakovanj in potreb študentov, mentorjev prakse, predstavnikov šol, še vedno pa premalokrat s strokovnimi oziroma akademskimi argumenti visokošolskih učiteljev, nosilcev študijskih programov.

Ugotovljenih prednosti je bilo tudi na tem področju razmeroma malo, za »pomembno dodano vrednost pri izpolnjevanju tretjega standarda« je bila prepoznana vsakoletna dodatna samoevalvacija pedagoškega dela študijskih programov.

Slika 8: Prikaz razmerja med prepoznanimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje ter večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi:

3. IZVAJANJE ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Na tretjem področju presoje smo ugotavljali ustreznost presojanja strokovnjakov po **četrtem standardu kakovosti**⁸, pri čemer smo se osredinili na presojanje načinov in oblik poučevanja, pedagoškega usposabljanja ali pedagoške prakse, ustreznosti in usposobljenosti kadrov v skladu s 13. členom meril za akreditacijo ter dela študentov v raziskovalnih oziroma umetniških projektih ob upoštevanju 33. člena ZViS.

Strokovnjaki so tudi pri presojanju tega področja spomnili na spremenjene ali otežene okoliščine zaradi epidemije covid-19 in zato na potrebo po drugačnem izvajanju študijskih programov, drugih oblikah dela, prilagojenosti poučevanja, študijskih gradiv in podobno. Izvajanje študija so na splošno ocenili za dobro, saj so se visokošolski zavodi večinoma prilagodili nastalim razmeram – načine in oblike poučevanja (izvajanja) so poleg prilagajanja razvoju stroke oziroma disciplin, različnim skupinam študentov, tudi učiteljem, prilagodili z uporabo sodobnih tehnologij za delo na daljavo; z omogočanjem interaktivnega učenja, poučevanja, različnih oblik dela ... V več primerih so pohvalili sodobne, inovativne oblike poučevanja in njihovo redno samoevalviranje; uvajanje znanj in praks, nastalih na podlagi novih razvojnih trendov, v povezavi s tem tudi projekt INOVUP 2018 (Inovativno učenje in poučevanje v visokem šolstvu) za področje visokošolske didaktike. Pohvalili so prilagojenost posameznim (majhnim) skupinam študentov

⁸ Način, oblika in obseg izvajanja študijskega programa ustrezajo njegovi vsebini, sestavi, vrsti in stopnji, tako da so kakovostno prilagojene in zagotovljene študijske vsebine, izvedbene prakse in viri (kadrovski in materialni).

Presojajo se:

a) načini in oblike poučevanja, njihov razvoj oziroma prilagojenost (vključno z viri):

- različnim skupinam študentov,
- različnim študijskim potrebam in načinom študija (na študenta osredinjen študij in poučevanje),
- potrebam visokošolskih učiteljev in sodelavcev;

b) število izvedenih kontaktnih ur, določenih s študijskim programom, ali drugih oblik dela s študenti;

c) študijska gradiva in njihova prilagojenost načinom in oblikam poučevanja ter potrebam študentov;

č) delo študentov v znanstvenih, strokovnih, raziskovalnih oziroma umetniških projektih ob upoštevanju 33. člena ZViS;

d) praktično izobraževanje študentov;

e) ustreznost urnikov, števila govorilnih ur ali dostopnosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev študentom;

f) ustreznost in usposobljenost kadrov v skladu s 13. členom meril ter zagotavljanje minimalnih raziskovalnih standardov in izpolnjevanje pogojev za mentorstvo za študijske programe tretje stopnje;

g) materialne razmere, povezane z izvajanjem študijskega programa, v skladu s 15. členom meril.

oz. t. i. individualni pristop ali na študenta osredinjeno poučevanje. Skupina strokovnjakov, ki je evalvirala pedagoška študijska programa na umetniškem področju, je pohvalila izvajanje praktičnih predmetov na več težavnostnih stopnjah in omogočanje prehodov med njimi; druga skupina je pri načinih poučevanja za prepoznano prednost zapisala, da spada v kategorijo odličnih dosežkov, zato bi bila lahko za zgled drugim visokošolskim zavodom. Zapisala je, da posebnost in odličnost potrjujejo študentje, delodajalci ter zaposleni, da gre za primer dobre prakse, ki bi ga bilo dobro izpostaviti na svetu agencije.

Skupina strokovnjakov je odličnost načinov poučevanja utemeljila z rednim spremljanjem in zagotavljanjem kakovosti pedagoškega procesa, pri čemer je posebna pozornost namenjena tako različnim skupinam študentov kot različnim študijskim potrebam in načinom dela. Ugotovila je, da je »skrb za prilagojen in na študenta osredinjen pristop zelo naraven«, saj je pri vseh ključnih strokovnih predmetih malo študentov, kar omogoča lažjo in večjo interakcijo profesorjev in asistentov s študenti v učilnici ter boljše in neposrednejšo komunikacijo med njimi; da ima fakulteta izdelan sistem pomoči za študente s posebnimi potrebami, na primer prilagajanje velikosti pisave slabovidnim študentom, podaljšanje časa pisanja za študente z disleksijo; razvito učiteljsko in študentsko tutorstvo za pomoč pri študiju, posredovanje gradiv ipd. Podeljujejo se nagrade za pedagoško delo asistentov, visokošolskim učiteljem in sodelavcem so zagotovljeni pomoč in nasveti pri vpeljevanju novih načinov poučevanja, s katerimi so študenti zelo zadovoljni. Na fakulteti so izvajalce pedagoškega procesa kot tudi študente pred novim študijskim letom dobro pripravili na študij na daljavo, ki je bil zaradi epidemije covid-19 in zato zaprtja države nujen.

Le v primeru, kjer pri izvajanju študija sodeluje več visokošolskih zavodov, so strokovnjaki opozorili na potrebo po spremembi pretežno frontalnega načina poučevanja,

zato so priporočili več inovativnih in sodobnih pedagoških praks, k čemur bi po njihovem mnenju pripomoglo tudi dejavnejše sodelovanje z zunanjimi deležniki. Ugotovili so še, da je treba rešiti težave z urniki, da se predavanja prekrivajo, pri čemer so ista tako za pedagoške kot nepedagoške študente. Spremembo izvedbenega urnika je zaradi enakomernejše obremenitve študentov priporočila še ena skupina strokovnjakov.

Posamezna priporočila strokovnjakov so se nanašala na potrebo po enakovrednem izvajanju izbirnih predmetov, v katere je vpisanih malo študentov, in izbirnih predmetov z večjim številom študentov ter na ocenjevanje in preverjanje znanja; pri celoletnih predmetih so svetovali več sprotne tedenskega preverjanja znanja, izrazili so dvom o ustreznosti ocenjevanja samo prek seminarjskih nalog.

Tudi pedagoško usposabljanje študentov ali pedagoško prakso so strokovnjaki na splošno pohvalili. Najprej nas je zanimalo, kako se je opravljala med epidemijo covid-19 oziroma ali je bilo v realnem delovnem okolju, šolah, dovolj. Gre za obvezni del pedagoških študijskih programov, ki je za pridobivanje kakovostnih kompetenc prihodnjih diplomantov, večinoma učiteljev, izredno pomemben. Presenetljivo malo strokovnjakov je v poročilih navajalo težave v zvezi s tem – le ena skupina je zapisala, da je zaradi predolgega zaprtja in pomanjkanja realnih stikov zaznala zmanjšanje motivacije predvsem pri študentih prve stopnje, »čeprav je bilo nekaj pedagoške prakse vendarle v živo« -, zato smo predvidevali, da je bilo študentom drugih študijskih programov v vzorcu vendarle omogočeno opravljanje prakse v delovnem okolju, torej takrat, ko šole niso bile zaprte.

Strokovnjaki so se zavedali pomembnosti pedagoške prakse, zato so ji brez izjeme namenili veliko pozornosti. Prepoznali so potrebo po izboljšanju njene vsebine, kar je popisano pri analizi presojanja po tretjem standardu kakovosti na drugem področju presoje (str. 17 do 19). Na tretjem

področju, ki zadeva izvajanje študijskega programa, pa so se osredinili predvsem na organiziranost in obseg pedagoške prakse, njene nosilce ali mentorje prakse, tudi na sodelovanje visokošolskih zavodov z njimi. Splošna ugotovitev strokovnjakov je bila, da je pedagoška praksa dobro organizirana ter da se z njo preverjajo in prepoznavajo pridobljene kompetence študentov. Pohvalili so kakovost in zavzetost mentorjev prakse, opozorili pa na to, da bi morali visokošolski zavodi bolje in večkrat sodelovati z njimi, da bi lahko vplivali tudi na razvijanje in načine izvajanja pedagoške prakse, na njeno dopolnjevanje, spreminjanje in posodabljanje. Ugotovili so potrebo po večji raznolikosti, daljši in drugačni razporeditvi prakse.

Strokovnjaki, ki so se osredinili na potek dela, na načrtovanje, dokumentiranje, sodelovanje z izvajalci prakse ipd., so na primer zavodom priporočili, naj skrbniki programov študentom predstavijo celoten potek dela, obveznosti in pravila ter naj uskladijo časovnico za izvajanje posameznih vsebin s potrebami po znanju in veščinah, ki jih študenti potrebujejo pri delu v

šolah. Priporočili so, naj bo pedagoška praksa obvezna tako v osnovnih kot srednjih šolah in naj se začne že v prvem letniku študija, s čimer bi bilo študentom omogočeno boljše spremljanje razvoja otrok.

Strokovnjaki so si bili skoraj enotni pri ugotovitvah, da je pedagoške prakse premalo in da bi jo bilo treba drugače razporediti, kar so povezali s potrebami po različnih znanjih in veščinah, s katerimi bi jo bilo primerno dopolniti ali poglobiti. Ni pa jasno razvidno, ali je ta ugotovitev povezana (tudi) z oteženimi okoliščinami in okrnjeno prakso v šolah zaradi njihovega zaprtja med epidemijo covid-19. Osamljena ugotovitev, da je pedagoška praksa dobra in da je dovolj, da se je fakulteta ustrezno prilagodila njenemu izvajanju med epidemijo, je bila brez natančnejšega pojasnila.

Potrebo po izboljšanju razporeditve in obsega pedagoške prakse so strokovnjaki razbrali tudi iz samoevalvacijskih poročil zavodov in razgovorov tako s študenti in diplomanti kot mentorji prakse, redkeje pa z visokoškolskimi učitelji. Med vzroki za to

potrebo so navedli, da praksa, ki jo imajo študenti na voljo, ne daje vseh kompetenc za suveren začetek poučevanja, zato bi si morali ob načinih poučevanja pridobiti tudi znanje o drugih vidikih prihodnjega dela, kot je sodelovanje s starši, vodenje roditeljskih sestankov, vodenje šolske administracije, organiziranje izletov, šol v naravi ...; posebno težavo pa pomeni izobraževanje oziroma usposobljenost za delo z učenci s posebnimi potrebami, spremljanje razvoja otrok v daljšem obdobju (priporočajo hospitacije od prvega letnika); slednje tudi, »da bi lahko začutili utrip razreda«, kot je zapisala ena od skupin strokovnjakov. Nekateri učitelji te težave rešujejo tako, da spodbujajo študente k sodelovanju v različnih dejavnostih zunaj šole (poletni tabori, inštrukcije ...) ali to vnašajo v predavanja, vendar so strokovnjaki priporočili, naj visokošolski zavodi ustrezno spremenijo študijske programe.

Kljub opozarjanju na potrebe po vsebinski dopolnitvi pedagoške prakse je bila presoja večine strokovnjakov (pre)skromna glede tega, ali je praksa na primerni ravni zahtevnosti, ali so študenti dovolj dejavni in samostojni oziroma je njihovo delo in mentoriranje dobro razmejeno, ali ta del izobraževanja poteka tudi ob sodelovanju visokošolskih učiteljev na visokoškolskem zavodu (nosilcev programov). Na primer, ugotovitve strokovnjakov, da so jasno postavljeni cilji, učni izidi in način vrednotenja študentskih dosežkov, so brez podrobnejšega pojasnila. Ena skupina strokovnjakov se je tega dotaknila, ko je presodila ocenjevanje uspešnosti študentov pri pedagoški praksi; pohvalila je predpise zavoda v zvezi s tem in priložena kakovostna študentska dela, ki poleg predstavitve uporabljenih metod poučevanja in gradiva zanj vsebujejo oceno dela z učenci.

Pri presojanju študijskih programov na umetniškem področju je bilo mogoče zaslediti še priporočila, naj izvajalci ateljejskih predmetov sodelujejo z neposrednimi praktičnimi prikazi, kako z delom spodbujati kreativnost pri otrocih in mladostnikih.

Prevladujoča ocena strokovnjakov je bila, da so mentorji prakse zadovoljni z izvajanjem pedagoške prakse in pripravo študentov nanjo, čeprav hkrati opozarjajo, da slednji nimajo dovolj specifičnega znanja na posameznih področjih. Priporočili pa so izboljšanje sodelovanja visokošolskih zavodov z mentorji, večje upoštevanje strokovnega mnenja mentorjev pri spreminjanju in posodabljanju študijskih programov, predvsem pedagoškega usposabljanja, saj so vir pomembnih in uporabnih informacij o doseganju kompetenc študentov. Strokovnjaki so ugotovili, da želijo biti mentorji seznanjeni s pričakovanji visokošolskih zavodov glede izidov pedagoške prakse in svoje vloge pri tem. Zapisali so na primer, da jih je treba obravnavati »kot partnerje (za prenos izkušenj, predvsem na področju pridobivanja ustreznih veščin in kompetenc študentov, pa tudi za prenos dobrih praks, kot so inovativne metode poučevanja in učenja, razvijanje kritičnega mišljenja, projektno sodelovanje, utrditev zavedanja o poslanstvu učiteljskega poklica pri študentih ...)«. Strokovnjaki so visokoškolskim zavodom predlagali letna srečanja z mentorji, da bi se lahko učili na primerih dobrih praks, da bi bil zavod obveščen o znanju študentov ipd.; nekateri so prepoznali potrebo po pazljivejšem izbiranju mentorjev prakse, več sodelovanja z njimi, več izobraževanja (strokovnega izpopolnjevanja) ali po vzpostavitvi »formalne baze« mentorjev.

Presoja kadrov je bila večinoma premalo poglobljena, zlasti ocenjevanje raziskovalnega oziroma umetniškega dela in dosežkov visokošolskih učiteljev na področju študijskih programov in predmetov, katerih nosilci so. Strokovnjaki so poudarjali predanost učiteljev in sodelavcev pri delu, njihovo dostopnost, upoštevanje študentskih potreb – individualni pristop, zadovoljstvo študentov z njimi ipd.; omenjali ustreznost habilitacij, možnosti za mednarodno sodelovanje, izobraževanje in strokovni razvoj, za delo v različnih projektih (ARIS, PKP in ŠIPK ...), udeležbo na konferencah...; tudi zavzetost visokošolskih zavodov za njihov vsestranski razvoj ipd.

Kar nekaj strokovnjakov je omenilo težave z izrabo sobotnega leta ali daljšo odsotnostjo učiteljev, kar bi bilo treba izboljšati. Ugotovili so, da te težave niso povezane s posameznim visokošolskim zavodom, temveč so značilne za ves slovenski visokošolski prostor. Visokoškolskim zavodom so priporočili, da naj dodatno spodbujajo mednarodno mobilnost pedagoškega in strokovnega osebja, ker je izrednega pomena za spremljanje in vpeljevanje najnovejših spoznanj in razvoja discipline kot tudi novih učnih metod ali dobrih pedagoških praks od drugod.

Med prizadevanji visokošolskih zavodov za strokovni in pedagoški razvoj kadrov so strokovnjaki pohvalili dobre in sproti organizirane različne oblike izboljševanja in usposabljanja učnih veščin na univerzitetni ravni, o katerih so kadri dobro obveščeni, priročnik in usposabljanje za pedagoške mentorje, v enem primeru tudi aktivno povezovanje z učitelji, mentorji po šolah, ponudbo izobraževanj in drugih oblik sodelovanja. Med priporočili za še kakovostnejše delo visokošolskih učiteljev in sodelavcev

je tudi manjša delovna obremenitev na eni strani in povečanje strokovnega, pedagoškega izpopolnjevanja na drugi. Slednje je posebej aktualno za učitelje, za katere so strokovnjaki ugotovili, da »ne prihajajo s pedagoškega polja« in izobražujejo tako po pedagoških kot nepedagoških študijskih programih, izvajanje programov pa zaradi majhnega števila študentov združujejo.

Strokovnjaki so sicer presodili, da je hkratio izvajanje programov razumljivo, vendar so jasno zapisali, da bi visokoškolski učitelji morali upoštevati različnost kompetenc in ciljev teh programov, zato bi morali predavanja oziroma načine in oblike poučevanja ustrezno prilagoditi. Med priporočili je še izboljšanje prizadevanj visokošolskih zavodov za poklicni razvoj asistentov in njihovo napredovanje.

V nadaljevanju smo se poglobili v ustreznost presojanja raziskovalnega oziroma umetniškega dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev, povezave med tem delom in poučevanjem, v ugotavljanje strokovnjakov, ali je zagotovljen kakovosten prenos znanj

v pedagoški proces in hkrati v razvijanje področij in disciplin študijskih programov. Ugotovili smo, da je bil narejen napredek na tem področju, vendar je še veliko možnosti za izboljšave. Presoje strokovnjakov je bilo spet mogoče v grobem razdeliti na dve skupini.

Za prvo je značilno le ugotavljanje ustreznosti habilitacij, nekateri strokovnjaki so naštevali področja izvolitev v naziv s pripisom, da je raziskovalno oziroma umetniško delo visokošolskih učiteljev ustrezno, brez ovrednotenja in pojasnila, zakaj – navedli so le, da je zavod predložil dokazila o tem, in naštevali naslove projektov. Čeprav je treba v skladu z Merili za akreditacijo in tudi večkrat poudarjenimi usmeritvami za presojo v vodniku raziskovalno oziroma umetniško delo nosilcev predmetov študijskih programov presoditi po fazi končnega stanja, torej odmevnost, vrednost, vplivnost dosežkov na področju študijskega programa, strokovnjaki niso ovrednotili vsebine in ustreznosti področja raziskovalnega oziroma umetniškega dela nosilcev študijskih programov v povezavi s predme-

ti, ki jih poučujejo. Pogosto so zapisali le, da so ugledni raziskovalci in raziskovalke z velikim številom kakovostnih znanstvenih objav v slovenskem in mednarodnem prostoru, da so dobitniki številnih nagrad, tudi člani Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Pomanjkljiva je bila celo presoja študijskega programa, za katerega je bil pred vzorčno evalvacijo izražen dvom deležnikov v ustreznost kadrov, zato je bilo strokovnjakom naloženo, da jih posebej skrbno presodijo. Kljub taki usmeritvi je bila presoja izrazito skromna, iz evalvacijskega poročila je bilo mogoče razbrati le, da je skupina strokovnjakov »še posebej pozorno preverila izpolnjevanje meril v tem delu in ugotovila, da učitelji izkazujejo usposobljenost in ustrezajo kriterijem ter da so izvoljeni po ustreznih habilitacijskih merilih in imajo ustrezne reference«; ni pa bilo mogoče razbrati nikakršnih dokazov o poglobljeni vsebinski presoji.

Druga, manjša skupina strokovnjakov, je raziskovalno oziroma umetniško delo nosilcev študijskih programov temeljiteje ocenila. Čeprav je bila presoja mestoma še

vedno premalo poglobljena, je prepoznala in ovrednotila pomen tega dela na konkretnem področju, relevantnem za študijske programe oziroma predmete, ki jih sestavljajo, za kakovost programov in kakovost poučevanja. Poudarila je, da je povezava med poučevanjem in raziskovalnim oziroma umetniškim delom temelj za zagotavljanje kakovostnega prenosa znanj v pedagoški proces in hkrati razvijanje študijskega področja oziroma discipline. Kakovost študija se po mnenju strokovnjakov iz te skupine kaže prav v raziskovalno močnih in mednarodno uglednih visokošolskih učiteljih z ustreznega področja, kar zagotavlja tudi dobre možnosti za študentske raziskave ter projektne in diplomske naloge.

Posamezni visokošolski zavodi so v samoevalvacijskih poročilih izrazili nezadovoljstvo s številom objavljenih člankov v bazah WoS in Scopus ter prepoznali potrebo po sodelovanju v več projektih. Navedli so, da gre za zelo pomemben vpliv na kakovost programov in poučevanja, razvijanje in realizacijo študijskih vsebin ...; zato bi bilo treba učiteljem in asistentom omogočiti, da temu področju posvetijo več časa. To pa jim otežuje pedagoška obremenjenost (redni in izredni študij, programi usposabljanja ...).

Strokovnjaki so visokošolskim zavodom priporočili ukrepe za zmanjšanje pedagoške obremenjenosti, ustrezno načrtovanje razvoja in rasti kadrovske strukture (primanjkljaj asistentov in mladih raziskovalcev), večjo pomoč pri raziskovalnem oziroma umetniškem delu zaposlenih in vključevanje študentov vanj.

Strokovnjaki so zaznali še težave visokošolskih učiteljev, habilitiranih na umetniškem področju, ker svojih ustvarjalnih in poustvarjalnih dosežkov ne morejo evidentirati v bibliografski bazi COBISS in jih vrednotiti po sistemu SICRIS. Evidenca njihovega umetniškega ustvarjanja je zato dosegljiva v osebnih bibliografijah, dostopnih na spletni strani visokošolskega zavoda, prispevki v umetniški produkciji pa so vidni v arhivu umetniške dejavnosti.

Pri evalvaciji enega programa so strokovnjaki ocenili, da raziskovalno delo nosilcev ni povezano s področjem, ki ga poučujejo, zato je onemogočen kakovosten razvoj vsebin študijskih programov, študenti pa nimajo možnosti sodelovanja v raziskavah na tem področju. Kljub takim ugotovitvam večje pomanjkljivosti oziroma neskladnosti niso zaznali. Poleg tega so bile neuskklajene, celo nasprotujoče si ugotovitve na različnih področjih presoje: pri ocenjevanju drugega področja (3. standard) so ugotovili neustreznost raziskav, tretjega (4. standard) pa, da imajo vsi učitelji ustrezne habilitacije.

Kot primer dobre prakse so navedene habilitacije, kjer se učitelji habilitirajo na dveh področjih, in sicer za predmetno področje, ki ga poučujejo in na katerem raziskujejo, dodatno pa še za didaktiko tega področja; strokovnjaki so zapisali, da morajo izpolnjevati strožje zahteve kot nepedagoški habilitirani učitelji.

S kakovostnim in dovolj obsežnim raziskovalnim oziroma umetniškim delovanjem visokošolskih zavodov in učiteljev je povezano tudi **delo študentov v raziskovalnih oziroma umetniških projektih v skladu s 33. členom ZViS**, predvsem študentov magistrskih študijskih programov. Zanimalo nas je, kako se ta pomemben del študija uresničuje v praksi oziroma kaj so strokovnjaki ugotovili v zvezi s tem.

Evalvacijske prakse strokovnjakov so si bile pri presojanju dela študentov v raziskovalnih oziroma umetniških projektih podobne, večina je ugotovila, da so zagotovljene možnosti zanj, kar naj bi bilo v skladu s 33. členom ZViS, čeprav ga dejansko ne opravljajo. Le ena skupina strokovnjakov je poudarila, da zagotavljanje možnosti še ne pomeni izpolnitve zakonskih določb.

Več raznolikosti je bilo pri ugotavljanju, ali visokošolski zavod zagotavlja raziskovalne razmere za vse študente ali pa je to prepuščeno posameznikom (bodisi učiteljem bodisi študentom) in ni sistemsko urejeno. Medtem ko so nekateri strokovnjaki

opozarjali visokošolske zavode, da morajo prav vse študente vključiti v raziskovalno delo in jih o tem ustrezno obveščati, drugi neurejenosti tega področja niso namenili pomembne pozornosti; v enem primeru pa raziskovalnega dela študentov sploh niso omenili, čeprav so presojali magistrska študijska programa. Vrednotenje raziskovalnega oziroma umetniškega dela študentov je bilo zelo skopo ali ga sploh ni bilo. Strokovnjaki so pogosto omenjali projekta z naslovoma Po kreativni poti do praktičnega znanja (PKP) ter Študentski inovativni projekti za družbeno korist (ŠIPK). Večina je presodila, da sta ustrezna, izstopa pa ugotovitev ene od skupin strokovnjakov, po kateri študenti lahko sodelujejo v teh dveh projektih glede na raven svojega znanja, da pa »v znanstvene in raziskovalne projekte na področju študijskega programa niso vključeni, ker nimajo kompetenc, potrebnih za raziskovalno delo v njih.«

Nekateri strokovnjaki so omenjali sodelovanje študentov v matičnih (izobraževalnih) raziskavah iz temeljne discipline, v katero je umeščen študijski program, pri projektih z izobraževalnimi in didaktičnimi vsebinami. Kot primer dobre prakse so navedli izbirni predmet o projektnem delu v znanosti. Le peščica strokovnjakov je ugotovila, da imajo študenti številne možnosti za sodelovanje v raziskovalnih projektih ter da je med

obveznimi predmeti študijskega programa tudi predmet z naslovom »Raziskovalni seminar«. Poudarila je, da je v magistrskem študijskem programu poleg raziskovalnega dela učiteljev potrebno raziskovalno delo študentov. Slednji se vključujejo preko demonstratorstva, obveznih predmetov (Raziskovalni seminar), zaključnega dela in sodelovanja (tudi mednarodnega) pri projektih visokošolskih učiteljev.

V umetniških študijskih programih so študenti povabljeni k skupnim objavam, predvsem v okviru predmetov, ki vsebujejo projektno delo, vendar si želijo več takega dela, pri katerem bi lahko povezali vsebine pedagoških in umetniških predmetov.

Umetniška dejavnost je močno zastopana tako med študenti kot med zaposlenimi. Strokovnjaki so omenjali še mednarodne izmenjave študentov na področju raziskovalnih projektov, kot npr. Erasmus+, ter aktivno sodelovanje pri strokovnih in znanstvenih dogodkih, vendar je bilo njihovo število razmeroma majhno, kar je povezano z razpoložljivimi sredstvi in razmerami za mednarodno izmenjavo med epidemijo covid-19.

Študentom je raziskovalno delo prepogosto omogočeno predvsem na podlagi samoiniciativnosti ali prizadevanj posameznih

visokošolskih učiteljev, zato se ga vsi ne udeležujejo; kar pa ni v skladu s 33. členom ZViS. Zagotavljanje možnosti zanj brez dejanske uresničitve ne pomeni izpolnitve določb tega člena. Študenti so po mnenju večine strokovnjakov raziskovalno dejavni pri pripravi magistrskih del, ki »morajo imeti raziskovalno komponento«, in seminarskih nalog - slednje naj bi jih v to delo uvajale.

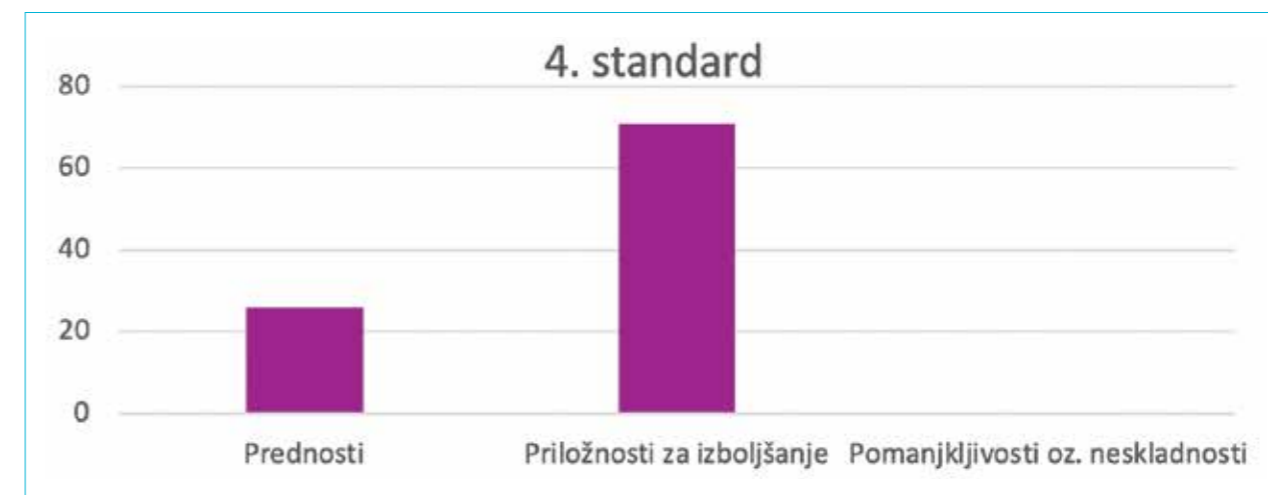
Materialne razmere, potrebne za kakovostno izvajanje študijskih programov, so bile večinoma dobro presojane, zato evalvacijske prakse v zvezi z njimi niso podrobno predstavljene. Predlogi za izboljšanje prostorov in opreme so bili razmeroma redki in so se pretežno nanašali na potrebe po posodobitvi opreme ali prilagoditvi razmer študentom s posebnimi potrebami. Najbolj pereče težave v zvezi s prostori in opremo so znane, povezane z izvajanjem umetniških študijskih programov na razpršenih lokacijah. Gre za težave, ki jih visokošolski zavod sam ne more rešiti, saj je odvisen od sredstev in prostorov, ki jih za to nameni oziroma priskrbi ustanovitelj, v tem primeru država - slednja problem rešuje odločno predolgo. S tem visokošolskim zavodom je povezanih največ pomanjklivosti tudi glede delovanja knjižnice, neustrezne opremljenosti tako s študijsko literaturo kot tehničnimi sredstvi za študente in učitelje; strokovnjaki so opozorili na potrebo po dolgoročnem zagotavljanju sredstev za to.

Ob upoštevanju prilagojenosti izvajanja študijskih programov epidemiji covid-19 so strokovnjaki temeljito presodili delovanje knjižnic in študijsko gradivo. Nekateri so ugotovili, da je treba ustrezno pozornost nameniti kakovosti gradiv pri izvajanju študija na daljavo ali njihovi prilagojenosti novim načinom in oblikam poučevanja, pa tudi študijski literaturi in virom, s poudarkom na avtorskih pravicah in strokovnih recenzijah. Večinoma je bilo delovanje knjižnic ocenjeno kot dobro in učinkovito, posebej med epidemijo covid-19.

Ugotovljena je bila tudi neustrezna kadrovska zasedba v knjižnici, kljub temu strokovnjaki tega niso izpostavili kot večjo pomanjkljivost oziroma neskladnost - čeprav je nedvomna glede na določbe ZViS o pogojih za zaposlene v knjižnici. Nasprotna pa je bila ugotovitev, da kakovost kadrov in podpornih služb v knjižnici presega standarde kakovosti.

Za četrti standard kakovosti so značilna številna merila za presojanje, od kakovosti izvajanja študija glede na stopnjo in vrsto do raznovrstnih razmer zanj. Analiza poročil strokovnjakov je pokazala, da je še vedno premalo ocen o tem, ali je pedagoško usposabljanje v povezavi s študijem predmetov matične discipline primerno poglobljeno, zahtevno in tudi samostojno; praviloma ni ugotovitev o kakovosti pridobljene izobrazbe na podlagi pregleda in

Slika 9: Prikaz razmerja med prepoznanimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje ter večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi:

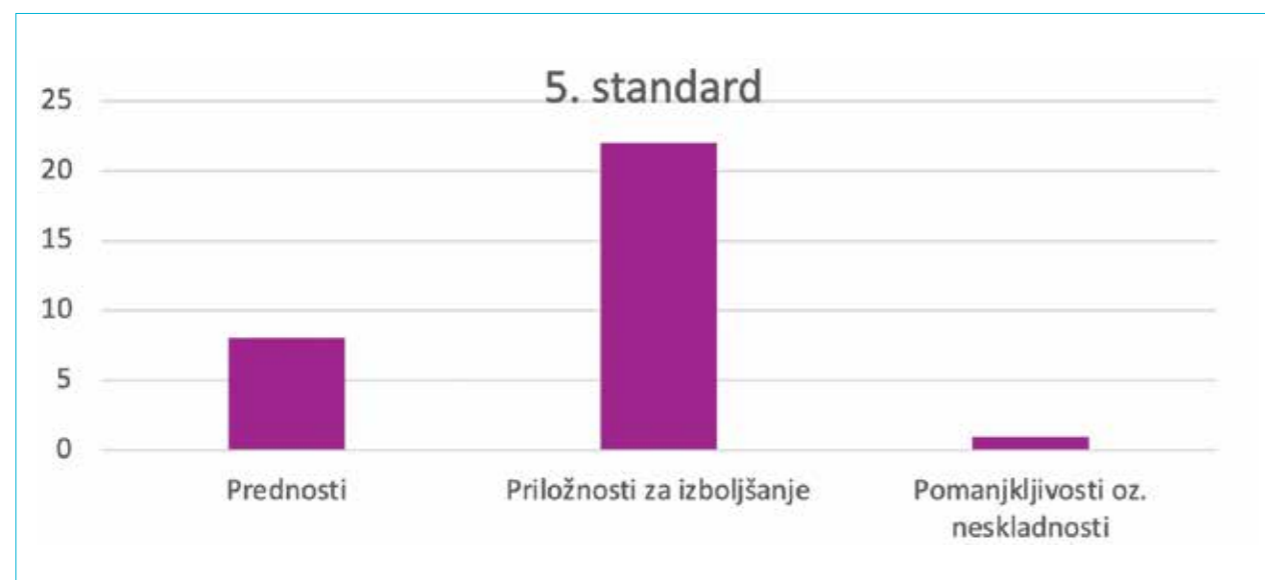
ocene kakovosti zaključnih del študentov. Ocene o kakovosti načinov in oblik poučevanja in študija v celoti so pogosto povezane s specifičnimi razmerami med epidemijo covid-19, manjkajo pa neposredne strokovne ocene kakovosti poučevanja. Premalo poglobljene so ocene kadrov, predvsem kakovosti visokošolskih učiteljev glede na področno primernost njihovih raziskovalnih referenc.

Presojanje strokovnjakov se tudi pri tem standardu prevečkrat osredini na organizacijsko-administrativna priporočila za izboljšanje dela - ocene so pogosto oprte na mnenja deležnikov, povezana z njihovimi željami, pričakovanji in potrebami, ki niso ovrednotena (utemeljena) s strokovnimi in akademskimi argumenti za presojo kakovosti študija.

Pri **petem standardu kakovosti**⁹ so strokovnjaki ocenjevali varovanje pravic deležnikov v študijskem procesu. Presojanju po njem nismo posvetili posebne pozornosti, ker so evalvacijske prakse dobre in ustaljene. Gre za obvezne sestavine študijskih programov, kot so vpisni pogoji, pogoji za napredovanje in dokončanje študija, prehode med študijskimi programi ipd. Glede izpitnih rokov razen v enem primeru ni bilo pripomb, praviloma so dobro razporejeni, nekaj je bilo priporočil za preverjanje in ocenjevanje znanja. Visokošolski zavodi si prizadevajo za avtonomijo visokošolskih učiteljev in raziskovalcev. Strokovnjaki so zavodom priporočili, naj izboljšajo obveščenost deležnikov o njihovih pravicah in obveznostih.

Omeniti pa je treba večjo pomanjkljivost oziroma neskladnost, ki so jo strokovnjaki prepoznali pri pogojih za vpis v en študijski program. Ugotovili so, da niso skladni z 38. členom ZViS, v katerem je določeno, da se v študijski program lahko vpiše, kdor je opravil maturo ali poklicno maturo po ustreznem programu za pridobitev srednje strokovne izobrazbe z istega strokovnega področja, in ne s poljubnega področja. Visokošolski zavod je svojo odločitev glede vpisnih pogojev utemeljil s tem, da za vpis zahteva izpit iz ustreznega maturitetnega predmeta, kar naj bi bilo ekvivalentno zakonskemu pogoju, ter da nadarjenost za študij tega področja ni povezana z vrsto srednješolskega izobraževanja, kar je razvidno iz natančnih evidenc o prehodnosti med letniki, narejenih posebej za študente, ki so opravili splošno maturo, in posebej za tiste, ki so opravili poklicno maturo.

Slika 10: Prikaz razmerja med prepoznanimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje ter večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi:

⁹ Zagotovljeno je varovanje pravic deležnikov v študijskem procesu.

Sklep

Od 70 akreditiranih univerzitetnih in magistrskih pedagoških študijskih programov leta 2021 je bilo v evalvaciji vzorca presojanih 20 programov, kar pomeni dobrih 28 % visokošolske ponudbe na tem področju v Sloveniji. Značilnost sestave in vsebine pedagoških študijskih programov je, da so v njih ustrezno povezane vede o vzgoji in izobraževanju, discipline, na katerih temeljijo predmetna področja, ki jih bodo poučevali diplomanti teh programov, predmetne oziroma specialne didaktike ter pedagoška praksa. Deleži pedagoškega usposabljanja in pedagoške prakse, ki so lahko vzporedni s predmeti matične discipline ali pa integrirani vanje, morajo biti jasno razvidni in dovolj obsežni, njihova sestava in vsebina pa temeljito premišljeni; pedagoško usposabljanje v ustrezni povezavi s študijem predmetov matične discipline mora zagotoviti pridobitev kompetenc, potrebnih za kakovostno opravljanje učiteljskega poklica. Poleg pridobivanja pedagoških in psiholoških znanj (kot so pedagogika, psihologija, didaktika), tudi družboslovnih in humanističnih (na primer sociologija), so to predmetne oziroma specialne didaktike v povezavi s študijem matične discipline in

pedagoško prakso (večinoma v šolah). Kot obvezni del pedagoškega usposabljanja mora biti ustrezno ovrednotena, organizirana in izvajana po načelu reflektivne prakse, študentom mora omogočati integracijo (povezovanje) vsebin predmetov matične discipline in strokovnega pedagoškega znanja s postopnim vpeljevanjem v poučevanje in poklic učitelja. Diplomanti pedagoških študijskih programov morajo biti sposobni povezati in uporabiti pridobljeno znanje v kompleksnih, tudi nepredvidljivih, in raznovrstnih okoliščinah, zato si morajo pridobiti kompetence na različnih področjih: za kakovostno poučevanje in vzgajanje, za sodelovanje z delovnim in družbenim okoljem; usposobljeni morajo biti za profesionalni razvoj, imeti morajo vodstvene in organizacijske sposobnosti.

Pri analiziranju poročil strokovnjakov smo se osredinili na te pomembne značilnosti pedagoških študijskih programov, zato smo prednost namenili ugotovitvam, ali so bili kakovostno oziroma ustrezno presojani vsebinski vidiki samoevalvacije, spreminjanja in posodabljanja študijskih

programov; pedagoško usposabljanje, katerega neločljivi del je pedagoška praksa, raziskovalno oziroma umetniško delo nosilcev predmetov ali izvajalcev programov, pa tudi raziskovalno delo (magistrskih) študentov.

Za prvo področje presoje je značilno, da so strokovnjaki postopkovno, organizacijsko in administrativno plat samoevalvacije dobro presodili, premalo pa je bilo ugotovitev, ali in kako je samoevalvacija vplivala na izboljšanje kakovosti študijskih vsebin ob upoštevanju refleksije visokošolskih učiteljev ter v povezavi z izobraževalnim, raziskovalnim oziroma umetniškim delom in oceno dosežkov na področju študijskega programa. Med priložnostmi za izboljšanje prevladujejo priporočila za dejavnejše sodelovanje v samoevalvacijskih postopkih, natančnejše akcijske načrte in časovnice za ukrepanje ter predlogi za izboljšanje obveščanja deležnikov, pridobivanja informacij in podobno.

Poročila strokovnjakov na drugem področju presoje so dokaj temeljita, osredinjena na samoevalvacijo študijskih vsebin, njihovih sprememb v povezavi z ustreznostjo kompetenc prihodnjih učiteljev oziroma diplomantov in ciljev študijskih programov. Potrebe po spremembah so največkrat utemeljene s pričakovanji in potrebami študentov, mentorjev prakse in šol, na katerih jo študenti opravljajo, še vedno pa premalokrat s strokovnimi oziroma akademskimi argumenti visokošolskih učiteljev, nosilcev študijskih programov. Večina priporočil strokovnjakov je usmerjena v izboljšanje pedagoških in didaktičnih vsebin študijskih programov. Tudi procesna priporočila, na primer tesnejše sodelovanje z diplomanti in predvsem z mentorji prakse pri spreminjanju študijskih vsebin, so povezana s konkretnimi predlogi za izboljšanje programov. Mogoče je oceniti, da je bilo presojanje po tem standardu večinoma dobro.

Na tretjem področju presoje je premalo ocen o tem, ali je pedagoško usposabljanje primerno zahtevno in poglobljeno, ali

so študenti dovolj dejavni in samostojni pri opravljanju pedagoške prakse oziroma je njihovo delo in mentoriranje dobro razmejeno, ali ta del izobraževanja poteka kakovostno, tudi ob sodelovanju visokošolskih učiteljev na visokošolskem zavodu. Praviloma ni ugotovitev o kakovosti pridobljene izobrazbe na podlagi pregleda in ocene kakovosti zaključnih del študentov.

Ocene o kakovosti načinov in oblik poučevanja ter študija v celoti so pretežno povezane s specifičnimi razmerami med epidemijo covid-19, pogosto manjkajo neposredne strokovne ocene kakovosti poučevanja, čeprav je bila prav v zvezi s tem ugotovljena tudi edina odličnost, ki so jo strokovnjaki posebej poudarili in priporočili kot primer dobre prakse. Prevladuje premalo poglobljeno presojanje kadrov, predvsem kakovosti visokošolskih učiteljev glede na področno primernost njihovih raziskovalnih referenc, ter presojanje projektne dela študentov v skladu s 33. členom ZViS. Tudi na tem področju so ocene pogosto oprte na mnenja, pričakovanja in potrebe deležnikov, ki niso ovrednotena s strokovnimi in akademskimi argumenti za presojo kakovosti študija.

1. LASTNOSTI ANALIZIRANIH ZUNANJIH EVALVACIJ

Evalvacijska poročila skupin strokovnjakov kljub mestoma prevladujočim priporočilom glede organizacije, upravljanja študija, informiranja in sodelovanja deležnikov sporočajo številne ocene o kakovosti študija – predvsem o kakovosti njegovih vsebin, tudi načinov in oblik izvajanja. Veliko je vsebinskih priporočil za izboljšanje študijskih programov, povezanih predvsem s pedagoškim usposabljanjem študentov, kar kaže na poglobljeno presojanje tega dela študija. Manj poglobljena je ocena temeljnih razmer za študij: raziskovalnega oziroma umetniškega dela kadrov in študentov.

Res je, da je treba po merilih za akreditacijo presoditi formaliziranost in preglednost evalvacijskih postopkov na eni strani ter

izpolnjevanje potreb in pričakovanj študentov, učiteljev in drugih deležnikov na drugi, vendar ocene tega ne smejo prevladati nad presojo strokovnih in predvsem akademskih pogledov na kakovost študijskih vsebin in izvajanja študija, argumentov, oprtih na disciplinarna merila in izobraženost diplomantov. Pogled tako na zunanje lastnosti presoje, kamor prištevamo pogostost, kritičnost obravnav in njihovo določenost s predpisi, ter na notranje lastnosti, ki jih določajo različni načini izrekanja ugotovitev in ocen, pokaže odmike pri presojanju.

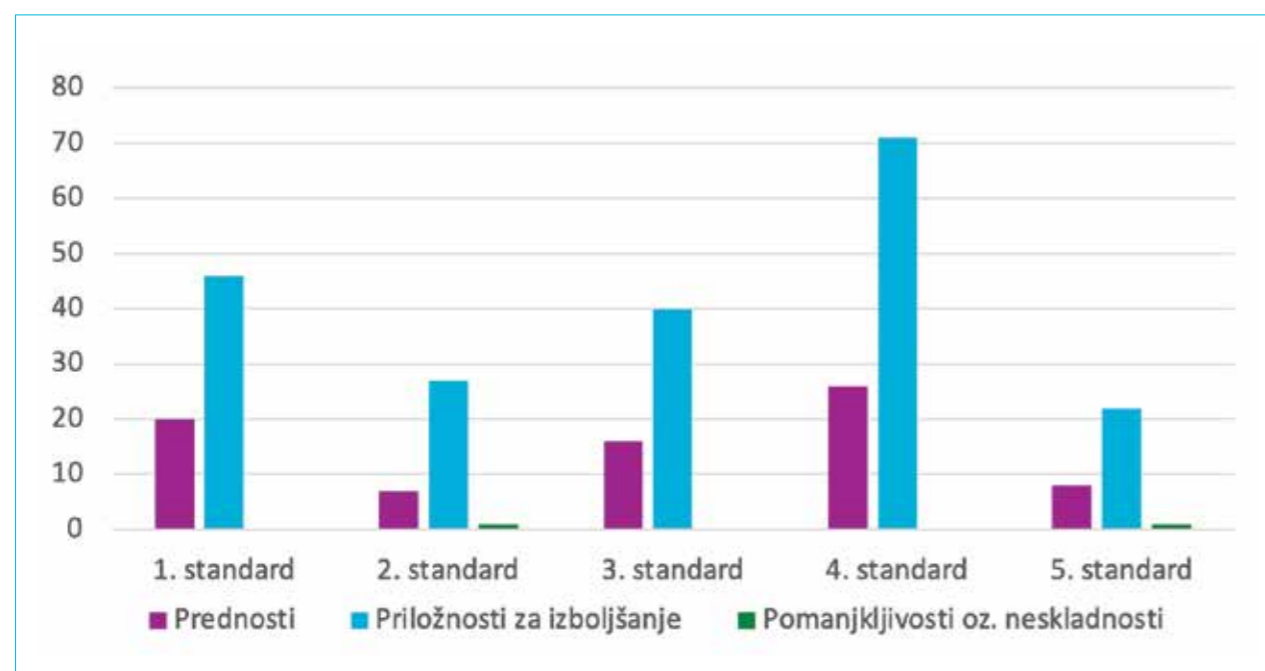
Najprej so tu odmiki pri pogostosti obravnav, ki so posebej izraziti na prvem področju presoje po prvem standardu kakovosti točke a, saj se velikokrat izpusti presojanje samoevalvacije raziskovalnega oziroma umetniškega dela in dosežkov na področju študijskega programa, tudi raziskovalnega dela študentov; pa tudi na tretjem področju presoje, ko ne izvemo nič ali pa premalokrat o kakovosti raziskovalnega oziroma umetniškega dela visokošolskih učiteljev, nosilcev predmetov študijskih programov, ter dela študentov v raziskovalnih oziroma umetniških projektih v skladu s 33. členom ZViS. Med odmiki v načinih izrekanja ugotovitev in ocen se prepletajo tako spoznavni odmiki oziroma odmiki k drugi lastnosti, pojavu ali stanju, konceptualni kot fazni

odmiki. Gre na primer za presojo kakovosti raziskovalnega oziroma umetniškega dela nosilcev predmetov študijskih programov prek ugotovitev, da so ugledni raziskovalci z velikim številom kakovostnih znanstvenih objav, dobitniki nagrad ipd.; in ne ocenjene odmevnosti, vrednosti, vplivnosti njihovih dosežkov na področju študijskega programa. Strokovnjaki torej niso ovrednotili vsebine in ustreznosti področja raziskovalnega oziroma umetniškega dela nosilcev v povezavi s predmeti, ki jih poučujejo. Podobno lahko ugotovimo za preusmerjanje pozornosti od kakovosti dejavnosti in dosežkov h kakovosti sodelovanja, organizacije ali razmer na izobraževalnem in raziskovalnem področju (sodelovanje v projektih, dobre razmere za (raziskovalno) delo ipd.) ali preveč splošne zapise, ki jih ni mogoče povezati z dejanskim stanjem, kot: »izsledki in dosežki znanstvenega, raziskovalnega in umetniškega dela pomembno pripomorejo k širjenju znanja, pridobivanju novih spoznanj in navsezadnje kakovosti študijskih programov ter k zadovoljstvu in uspehu študentov«, saj so brez utemeljitve oziroma vsebinske presoje. Pogost konceptualni odmik je zamenjava kakovosti z zadovoljstvom deležnikov, na primer pri izvajanju in spreminjanju študija, ob pomanjkanju strokovnega, akademskega ovrednotenja določenega stanja.

Kritičnost obravnave, če jo obravnavamo kot razmerje med izrečenimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje in večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi, se je v primerjavi z izsledki preteklih analiz poročil strokovnjakov povečala, problematična pa ostaja njena povezanost z merili, ki se nanašajo na znanstvena, umetniška in akademska vprašanja. Še vedno je mogoče zaslediti veliko več prednosti oziroma priložnosti, povezanih s potrebami deležnikov ter organiziranjem izobraževalne, raz-

iskovalne oziroma umetniške dejavnosti, s samoevalvacijskimi postopki, upravljanjem ipd. Nekatere prednosti ali priložnosti za izboljšanje niso dobro premišljene in so brez kvalitativne vrednosti. Problematično je na primer tudi različno presojanje enakega ali zelo podobnega stanja, kar se je lepo pokazalo pri presojanju (ne)sklenjenosti kroga kakovosti, zato so podobne ugotovitve enkrat razvrščene med priložnosti za izboljšanje, drugič pa med večje pomanjkljivosti oziroma neskladnosti.

Slika 11: Prikaz razmerja med prepoznanimi prednostmi, priložnostmi za izboljšanje ter večjimi pomanjkljivostmi oziroma neskladnostmi po vseh standardih kakovosti:

Premalo poglobljena presoja je mestoma povzročila delno presojanje kakovosti, s čimer je treba povezati še različno celovitost in natančnost presojanja po izbranih merilih po posameznem standardu kakovosti.

Vsa evalvacijska poročila namreč ne odgovarjajo na nekatera temeljna vprašanja o kakovosti študija, na primer, ali je akreditiran študij tudi v praksi primerno zahteven, poglobljen; ali se ohranja ustrezna povezanost ved o vzgoji in izobraževanju, disciplin, na katerih temeljijo predmetna področja, ki jih bodo poučevali diplomanti pedagoških

študijskih programov, predmetnih oziroma specialnih didaktik ter pedagoške prakse.

Medtem ko je t.i. »pedagoška plat« programov dobro presojana, je slabše razvidna konsistentnost oziroma vsebinska celovitost programov ob upoštevanju razvoja disciplin predmetnih področij, pa tudi, ali je tem vsebinskim značilnostim kakovostno prilagojeno izvajanje programov v celoti – ne le pedagoške prakse, ki mora biti ovrednoteno z akademsko oceno kakovosti poučevanja in raziskovanja, tudi raziskovanja študentov v skladu s 33. členom ZViS.

2. PREDNOSTI PRESOJANIH PEDAGOŠKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV V VZORCU

Prednosti pedagoških študijskih programov v vzorcu, prepoznane na podlagi zapisanih ugotovitev in ocen strokovnjakov, pa vendarle sporočajo dobro kakovost teh programov. Strokovnjaki so pohvalili njihovo zgradbo, povezanost in izvajanje vsebin, zavzetost študentov, kakovost učiteljev, mentorjev prakse, razvijanje in posodabljanje študijskih vsebin ob pogledu na specifične pedagoških študijskih programov oziroma kompetence, ki jih morajo usvojiti prihodnji učitelji.

Ob tem je treba spomniti, da so vse dejavnosti, povezane s (samo)evalviranjem, posodabljanjem in izvajanjem presojanih študijskih programov, potekale v oteženih in močno spremenjenih okoliščinah zaradi epidemije covid-19, kljub temu pa so si visokošolski zavodi prizadevali za izboljševanje in ohranjanje njihove izvedbe na kakovostni ravni.

S slednjim je povezana v evalvacijskem poročilu poudarjena odličnost načinov in oblik poučevanja, utemeljena z rednim spremljanjem in zagotavljanjem kakovosti pedagoškega procesa, pri čemer je pozornost namenjena tako različnim skupinam študentov kot različnim študijskim potrebam in načinom dela. Izdelan je sistem raznolikih pomoči za študente s posebnimi potrebami, razvito je učiteljsko in študentsko tutorstvo, nagrajevano pedagoško delo asistentov; visokošolskim učiteljem in sodelavcem so zagotovljeni pomoč in nasveti pri vpeljevanju novih načinov poučevanja in njegovem izboljševanju.

II. 2

Filip Draženović, Nakvis

POROČILA O NAPREDKU PRI EVALVACIJI VZORCA PEDAGOŠKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Namen in pobuda

Evalvacije vzorca ali vzorčne evalvacije študijskih programov so namenjene svetovanju visokošolskim zavodom pri izboljševanju samoevalvacije, spreminjanja, posodabljanja in izvajanja študijskih programov. Ob analizi vzorca pedagoških študijskih programov smo se na agenciji odločili, da pregledamo tudi poročila o napredku (angl. follow-up), torej postopke poročanja zavodov o upoštevanju ugotovitev strokovnjakov agencije. Agencija je pred dvema letoma začela sistematično spremljati postopke poročanja zavodov. Analiza poročil o napredku v okviru vzorca pedagoških študijskih programov se osredotoča predvsem na poročanje zavodov glede ugotovljenih neskladnosti ter izvajanja ukrepov in priporočil za izboljšanje kakovosti.

Poročilo o napredku in njegov pomen v kontekstu standardov ESG ter pravna podlaga

Poročilo o napredku obravnavajo Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG) (standard 2.3) ter Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (49.a člen), ki določajo, da je potrebno nadaljnje spremljanje kakovosti, saj se postopek zunanjega zagotavljanja kakovosti ne zaključuje s poročilom skupine strokovnjakov. To tudi agenciji

narekuje nadaljnje sledenje kakovosti in le tako je lahko zaokrožena zanka kakovosti, ki je pglavitni del evalvacij. Tematska analiza Evropskega združenja agencij za kakovost v visokem šolstvu (ENQA) iz leta 2023 poudarja, da so poročila o napredku ključna v vseh vrstah postopkov. ENQA pri tem kot dobro prakso navaja takšno poročanje o napredku, ki se osredotoča ne le na odpravo neskladnosti, ampak tudi na izboljševanje kakovosti (angl. enhancement). Takšen je namen tudi evalvacijskih postopkov naše agencije, kjer se svet agencije seznanj s poročili o napredku – ključna sestavina so izvedeni ukrepi glede na priporočila strokovnjakov in sveta agencije – in odloči, ali je poročanje visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol ustrezno.

Odzivi visokošolskih zavodov na evalvacijo pedagoških študijskih programov in ugotovitve agencije

Vzorec pedagoških študijskih programov je vključeval 20 študijskih programov, evalvacije pa so bile izvedene v letu 2022. Poročila o napredku smo prejeli le od sedmih visokošolskih zavodov (Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem, Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Fakultete za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru, Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru); v dvanajstih primerih (gre za študijske programe Univerze v Ljubljani) se niso odzvali, en študijski program pa se ne izvaja več.

Agencija se je odločila, da poslana poročila o napredku opredeli na podlagi dveh kategorij: konkretne aktivnosti in pojasnila. S tem želimo preveriti, kako resno so zavodi pristopili k reševanju ugotovljenih priložnosti in večjih pomanjkljivosti oziroma neskladnosti ter koliko upoštevajo priporočila strokovnjakov.

Preglednica 1: Izpolnjevanje poročil o napredku – odzivnost zavodov

Poslali poročilo o napredku	Niso poslali poročila o napredku	Niso poslali poročila o napredku, a so odpravili neskladnost
7	11	2

Pri enem izmed študijskih programov je bila ugotovljena neskladnost v zvezi s pogoji vpisa, ki jo je zavod odpravil in o tem obvestil agencijo, poročila o napredku pa ni posredoval. V postopku, kjer je bila združena presoja dveh študijskih programov, je moral zavod zaradi nekaterih delnih neskladnosti – ugotovljene so bile pomanjkljivosti pri presoji 1. in 2. standarda – najprej poročati po enem letu od odprave neskladnosti, kar je tudi storil. Pri pregledu naslednjega rednega poročila o napredku smo ugotovili, da je zavod sicer upošteval vseh 24 priporočil, vendar se je z uvedbo konkretne aktivnosti odzval le na štirinajst priporočil, na deset pa zgolj s pojasnilom.

Če pogledamo še tri druge odzive, ki zajemajo pet študijskih programov, pridemo do sledečega odziva:

Preglednica 2: Poročanje zavodov o izvedenih priporočilih strokovnjakov

STANDARD	KONKRETNA AKTIVNOST	POJASNILO
1	9	3
2	2	3
3	3	2
4	8	5
5	3	2

Priporočila iz 1. in 2. standarda, ki zajemata področje notranjega zagotavljanja in izboljševanja kakovosti študijskega programa, so se navezovala na pripravo samoevalvacijskega poročila, pri čemer so se zavodi večinoma odzvali s konkretnimi aktivnostmi (spremenjen način zbiranja podatkov, vključitev notranjih in zunanjih deležnikov v pripravo poročila), deloma pa ostali le pri pojasnilu, da bodo priporočila upoštevali in jih poskušali izpolniti.

Pri poročanju o aktivnostih v zvezi s pripravo samoevalvacijskega poročila so zavodi nakazali možne načine reševanja težav, kar bodo strokovnjaki morali preveriti ob naslednjem obisku zavoda. Manj priložnosti so skupine strokovnjakov zaznale pri 3. standardu (področje spreminjanja in posodabljanja študijskega programa), večina pa se jih je navezovala na zagotavljanje ustreznih pogojev za praktično delo, ki je bilo v tem obdobju okrnjeno zaradi pandemije covid-19.

Pri 4. standardu (področje izvajanja študijskega programa) so zavodi večinoma aktivno pristopili k zagotavljanju ustrezne literature in k prilagoditvi na študij na daljavo, večinoma pa so le pojasnili, da niso vedno zmožni ustrezno prilagoditi urnikov, da bi le-ti ustrezali študentom.

Iz zgornje tabele je razvidno, da je bilo največ priporočil ravno pri 4. standardu, ki je tudi najobsežnejši. Ker so strokovnjaki obravnavane študijske programe presojali ravno v času pandemije covid-19, so priložnosti, ki so jih podale skupine strokovnjakov, usmerjene v uspešno soočanje

s težavami, ki so takrat nastopile zaradi izjemnih razmer (onemogočena praksa, manj stikov med predavatelji in študenti ...).

Pogosto je med pojasnili zaznati mnenje, da nekatera vprašanja niso v pristojnosti skrbnikov študijskih programov, temveč samih zavodov, kot so razkrile težave z usklajenostjo urnikov. Kot je razvidno iz analize vzorca pedagoških študijskih programov, je bilo marsikatero priporočilo oblikovano preveč na splošno ali protislovno, zato ni mogoče pričakovati, da bo bodo zavodi vsa priporočila tudi udejanjili.

Sklep

Na agenciji ocenjujemo, da so bila prejeta poročila o napredku večinoma ustrezna. Še posebej nas veseli, da so bile neskladnosti hitro odpravljene in da so se zavodi obvezali k izboljšanju ugotovljenih pomanjkljivosti. Toda medtem ko so nekateri zavodi takoj odpravili ugotovljene neskladnosti, pa so drugi zgolj obljubljali izboljšave, ne da bi jih dejansko izvajali. Poročila skupin strokovnjakov bodo skupaj s poročili o napredku predana skupinam strokovnjakov, ki bodo ob naslednjem obisku preverile, ali so bile priložnosti za izboljšanje upoštevane.

Pregled odzivov zavodov na poročila o napredku v okviru vzorca pedagoških študijskih programov je pokazal pomembnost doslednega spremljanja kakovosti, torej tudi potem, ko se postopek evalvacije zaključi. Poročila o napredku, ki izhajajo iz standardov in smernic ESG ter zakonodajnih okvirov, so namreč ključna za spodbujanje izboljšav in zagotavljanje skladnosti s predpisanimi standardi. Tudi zato, ker bodo skupaj s poročili skupin strokovnjakov predani skupinam strokovnjakov, ki bodo ob naslednjem obisku preverile, ali so bile priložnosti za izboljšanje upoštevane, s čimer se krog kakovosti učinkoviteje sklene.

Viri

- *Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG)*. (2015) (2016). Prevod: J. Širok. NAKVIS.
- Zakon o visokem šolstvu (ZViS), Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1, 100/22 – ZSZUN in 102/23.
- Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov, Uradni list RS, št. 42/17, 14/19, 3/20, 78/20, 82/20 – popr., 44/21 in 23/23.
- Homan, M., in Fábregas Almirall, A. *What comes after the agency reports are published? An analysis of approaches to follow-up (ESG 2.3) and complaints and appeals (ESG 2.7). Kaj sledi po objavi poročil agencije?* ENQA, 2023. https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/ENQA_2023_Thematic-analysis.pdf
- Poročila skupine strokovnjakov Nakvisa v evalvacijah vzorca pedagoških študijskih programov, 2022

11.3

Nataša Kramar, Nakvis

ANALIZA TRAJANJA POSTOPKOV

Namen in pobuda

Agencija se je za izvedbo analize trajanja postopkov odločila zaradi zavezanosti k stalnemu izboljševanju kakovosti in učinkovitosti zunanjih presoj agencije. V redni komunikaciji z visokoškolskimi zavodi je agencija poleg tega prejela povratne informacije, da vlagatelji dolžino trajanja postopkov izpostavljajo kot težavo. Posledično se je v analizi osredotočila na postopke, vezane na visokošolske zavode (podaljšanje akreditacij) in študijske programe (akreditacije, vzorčne evalvacije).

Zamude v postopkih imajo neposreden negativen vpliv na vlagatelja v primeru akreditacije študijskega programa, saj lahko vlagatelj nov študijski program v primeru pozitivne odločitve razpiše kasneje, kot je načrtoval. Zamude pa imajo negativen učinek tudi, kadar daljši postopek ne vpliva neposredno na razpisne načrte vlagatelja. Ker vlagatelj povratne informacije prejme (pre)pozno, se zamakne tudi odprava morebitnih neskladnosti oziroma udejanjanje priložnosti za izboljšanje, kar vpliva na delovanje notranjih sistemov kakovosti in razvoj visokošolskih zavodov.

Zamude poleg tega vplivajo na delo agencije, tako na organizacijo dela kot na analize, ki jih agencija izvaja, še posebej na analize presoj vzorcev, ki se jih ne more izvesti v predvidenem času. Glavni namen analize trajanja postopkov je ugotavljanje razlogov za daljše trajanje postopkov in iskanje rešitev, ki bi postopke pohitrile.

Roki v postopkih akreditacij in evalvacij študijskih programov in visokošolskih zavodov so določeni bodisi v zakonskih in podzakonskih aktih (ZViS in Merila za akreditacijo) bodisi z internim postopkovnikom, ki so podrobneje obravnavani v poglavju Metodologija.

Analiza je usklajena s strateškim ciljem izboljšanja presoj po standardih kakovosti in postopkov za akreditacije in evalvacije ter s ključnimi vrednotami strokovnosti, transparentnosti in razvoja. Sistematično pristopanje k analizi in reševanju problematike trajanja postopkov pa ni pomembno zgolj z vidika doseganja strateških ciljev, temveč tudi z vidika izboljšanja zaupanja visokošolskih zavodov v delovanje agencije.

Metodološki okvir

Pri analizi trajanja postopkov, ki jih izvaja agencija, je bil uporabljen notranji informacijski sistem iNakvis, ki je ključni pripomoček za zbiranje in obdelavo podatkov o poteku postopkov, saj omogoča natančno beleženje vseh pomembnih datumov, povezanih z različnimi fazami posameznih postopkov. Vsak postopek ima določen seznam korakov, ki jih je treba spremljati, pri čemer se beležijo natančni datumi za vsak korak. Pri nekaterih korakih je možen le en vnos datuma, drugi pa lahko vključujejo več vnosov, kar omogoča podrobnejše sledenje večkratnim dogodkom v posameznem postopku (npr. večkratno dopolnjevanje vloge, morebitna menjava strokovnjakov v skupini).

Ker datume vnašajo strokovni delavci sprti med vodenjem postopkov, so podatki v sistemu iNakvis vedno ažurni in natančni. Med vodenjem postopkov se beleži tudi rok za naslednji korak, pri čemer ga sistem avtomatično izračuna na podlagi datuma zadnjega izvedenega koraka. Ta funkcionalnost omogoča redno spremljanje rokov in izogibanje morebitnim zamudam, saj so odgovorni sodelavci pravočasno obveščeni o bližajočih se rokih in morebitnih odstopanjih.

Poleg tega vsebuje vsak korak v postopku tudi opis, kaj je treba storiti, kar dodatno pripomore k jasnosti in pravilnemu izvajanju postopkov. Strokovni delavci tako natančno vedo, katere naloge morajo izvesti v posamezni fazi postopka, kar zmanjšuje možnost napak in zamud.

Vse zabeležene datume sistem samodejno shranjuje v podatkovno bazo in s tem omogoča natančno sledenje časovnim okvirom ter ugotavljanje morebitnih odstopanj od predvidenih rokov. Za podatke o trajanju posameznih korakov v postopkih se uporabljajo posebne poizvedbe v sistemu iNakvis, na podlagi katerih se lahko pridobi izpis časovnih razponov med izbranimi koraki, kar je ključno za analizo učinkovitosti postopkov.

Sistem iNakvis vključuje tudi poseben modul, kjer lahko uporabniki za vse postopke pregledajo povprečno trajanje med različnimi koraki. Uporabnik lahko poljubno izbere in filtrira korake po različnih parametrih, kar omogoča natančno prilagoditev analize specifičnim potrebam. Na ta način je mogoče ugotoviti, kje prihaja do zamud in v katerih fazah postopkov so možna izboljšanja.

Sistem iNakvis obenem omogoča zgodovinsko analizo, s tem pa tudi primerjavo trajanja postopkov skozi čas in identificiranje trendov ali sprememb pri učinkovitosti postopkov. V analizi so bili obravnavani podatki za obdobje med letoma 2019 in 2023, kar zajema tudi obdobje epidemije covid-19, ki je imela neposreden vpliv na nekatere postopke. Kljub temu je analiza identificirala tudi druge dejavnike, ki prispevajo k daljšim postopkom, kot so zamuda pri imenovanju skupin strokovnjakov, sprememba sestave skupin strokovnjakov, organizacija obiskov visokošolskih zavodov ter obravnava ugovorov in pritožb.

Sistematično zbiranje podatkov in njihova analiza na podlagi sistema iNakvis sta omogočila pripravo celovite analize, ki natančno opredeljuje vzroke za daljše trajanje postopkov in ponuja konkretne predloge za njihovo skrajšanje. To je bistvenega pomena za izboljšanje učinkovitosti delovanja

agencije in povečanje zadovoljstva visokošolskih zavodov.

Časovni razpon med posameznimi koraki, ki ga upošteva sistem iNakvis pri izračunu ter strokovni sodelavci pri svojem delu, večinoma temelji na rokih, predpisanih v ZViS ter Merilih za akreditacijo, in sicer za:

- imenovanje skupine strokovnjakov – en mesec od prejema popolne vloge v postopkih akreditacije študijskega programa;
- pripravo prvega poročila v postopkih akreditacije visokošolskega zavoda in študijskega programa, evalvacije vzorca študijskih programov, izredne evalvacije visokošolskih zavodov in študijskih programov oz. ugotovitvenega poročila v postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda – tri mesece od imenovanja skupine strokovnjakov;
- obravnavo ugotovitvenega poročila na seji sveta agencije v postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda – en mesec od oddaje;
- izvedbo drugega obiska visokošolskega zavoda v postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda – tri mesece od odločitve sveta za drugi obisk;
- oddajo vlog za evalvacijo študijskih programov na drugem obisku – en mesec od odločitve sveta za drugi obisk;
- pripravo drugega oz. evalvacijskega poročila v postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda – en mesec po drugem obisku;
- pošiljanje pripomb vlagatelja na prvo ali evalvacijsko poročilo – en mesec od prejema prvega ali evalvacijskega poročila;
- pripravo končnega poročila – en mesec od prejema pripomb vlagatelja;
- obravnavo sveta agencije – en mesec od prejema končnega poročila;
- odločanje sveta agencije – tri mesece od prejema končnega poročila.

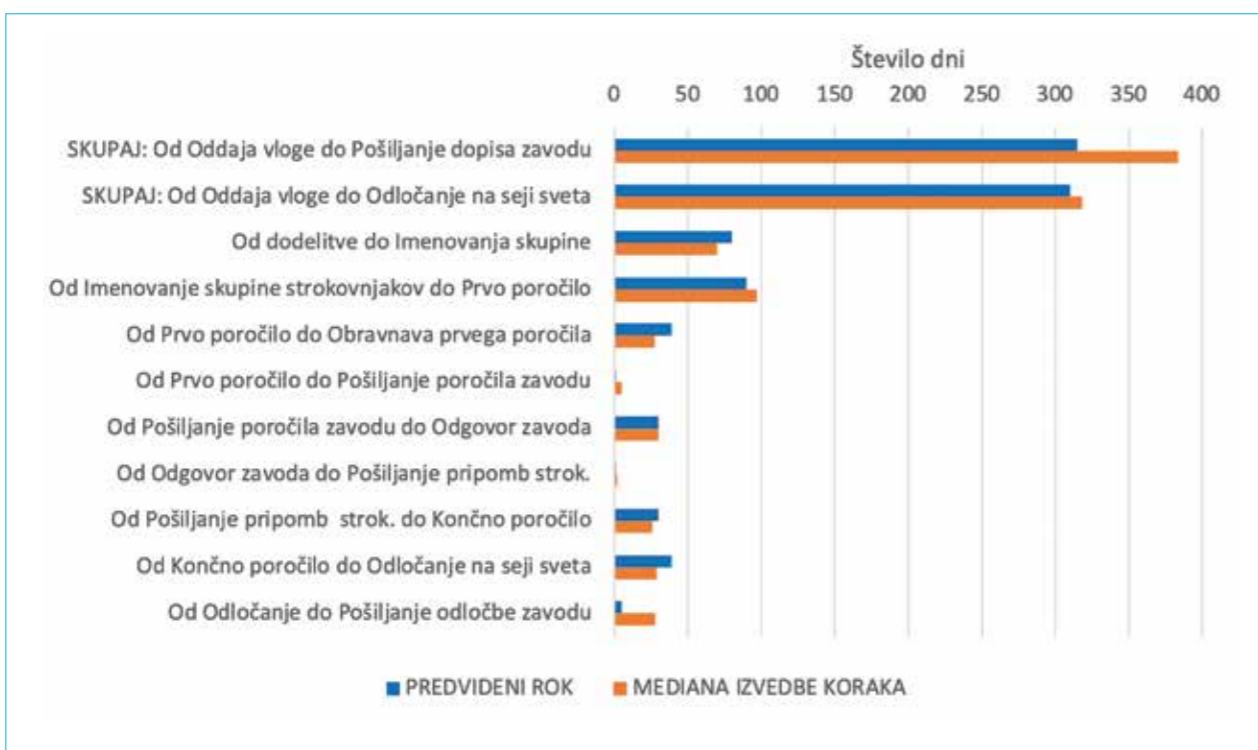

Visokošolski zavodi

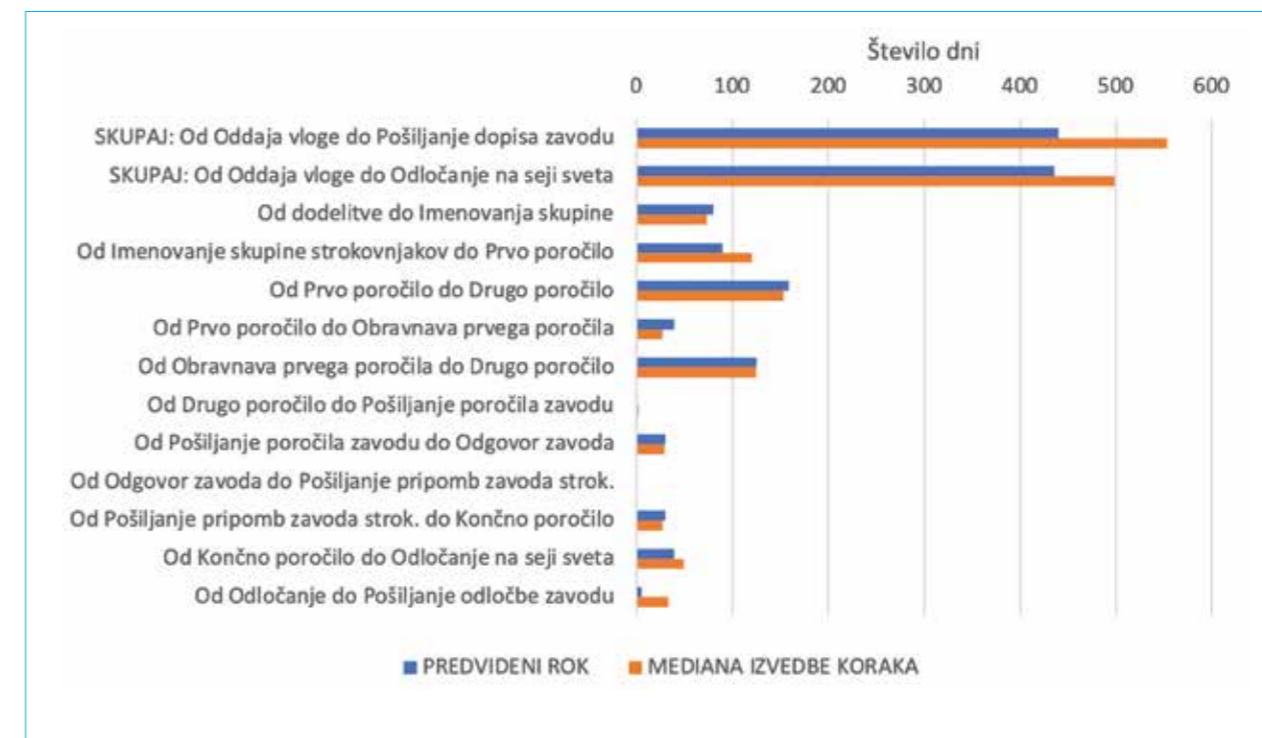
Pri analizi trajanja postopkov podaljšanja akreditacije visokošolskih zavodov so postopki ločeni v dve kategoriji: postopki z enim obiskom in postopki z dvema obiskoma. Izločeni so primeri, ki še potekajo in kjer še ni končnega poročila. Dodatno so izločeni štirje postopki, pri katerih je čas trajanja daljši od 900 dni. Analizirane so vloge z datumom vložitve med letoma 2019 in 2023. Časovno obdobje se prekriva z obdobjem epidemije covid-19, vendar je bila vključitev vlog iz let 2019 in 2020 nujna, sicer bi bil vzorec po delitvi na dva dela premajhen. Analiza je pokazala, da je v nekaterih primerih epidemija glavni razlog za daljši postopek. Zaradi nekaterih nadpovprečno dolgih postopkov smo namesto povprečja uporabili robustno statistiko – mediano.

Pri slikah 1 in 2 se zaradi poenostavitve opisa kategorij uporabljata izraza prvo poročilo namesto ugotovitveno poročilo ter drugo poročilo namesto evalvacijsko poročilo.

Slika 1: Postopki z enim obiskom (14 postopkov)

Slika 2: Postopki z dvema obiskoma (23 postopkov)

Analiza postopkov z enim obiskom je pokazala, da je največje odstopanje pri roku za pošiljanje odločbe, ki je nastavljen na pet dni, pri čemer je mediana skoraj en mesec. V kolikor pregledamo trajanje postopkov do odločanja sveta agencije, lahko ugotovimo, je mediana od predvidenega roka odstopa za 3 %, trajanja do pošiljanja odločbe zavodu pa 22 %.

Analiza postopkov z dvema obiskoma je pokazala, da do časovnih odstopanj prihaja pri več rokih. V kolikor pregledamo trajanje postopkov do odločanja sveta agencije, lahko ugotovimo, je mediana od predvidenega roka odstopa za 15 %, trajanja do pošiljanja odločbe zavodu pa 26 %.

Sledil je pregled posamičnih primerov v sistemu iNakvis in iskanje razlogov za daljše postopke, ki so popisani spodaj (zapisani so v vrstnem redu odvijanja postopka in ne glede na pogostost):

- zamik imenovanja skupine strokovnjakov;
- menjave članov skupin strokovnjakov ali menjave strokovnih delavcev (še posebej pri bolj kompleksnih postopkih);
- kadar je prvi obisk zgodaj spomladi (druga polovica februarja do aprila), drugi pa jeseni (praviloma novembra), se postopek samodejno podaljša, saj je časovnica med pridobitvijo vlog za evalvacijo študijskih programov, morebitno širitvijo skupine in organizacijo drugega obiska precej daljša od predvidenih 160 dni;
- ugovori na skupino strokovnjakov po obisku oziroma prvem poročilu;
- prevajanje poročila iz angleščine v slovenščino;
- če je končno poročilo oddano v drugi polovici junija, se postopek podaljša za dva meseca, saj v juliju in avgustu ni (rednih) sej sveta agencije;
- obdobje med končnim poročilom in zadnjim odločanjem na seji sveta je pogosto daljše od roka, saj se zaradi sistema obravnave na eni seji in odločitve na drugi, postopek podaljša vsaj za 30 dni;
- zamiki pri odločanju, ki so bili težava predvsem pri univerzah zaradi zakonskih neskladnosti pri izpolnjevanju člena, vezanega na vpisne pogoje;
- pritožbe na odločitev sveta agencije.

Razlogov za daljši rok od petih dni za pošiljanje odločbe je več, najpogostejša pa sta sledeča:

- postopki, kjer je akreditacija podeljena za krajše obdobje, imajo zahtevnejše odločbe, zato se strokovni delavci pri sestavi teh odločb posvetujejo tudi s pravno službo in po potrebi s poročevalcem sveta agencije;
- postopki podaljšanja akreditacij univerz imajo daljše odločbe, ki se jih pripravljajo dlje časa.

Predlogi za izboljšanje

(zapisani v vrstnem redu dogajanja postopka):

1. Boljše načrtovanje časovnice postopka tako s skupino strokovnjakov že v fazi sestavljanja skupine kot z visokošolskim zavodom ob oddaji vloge. Še posebej pri koraku načrtovanja obiska je močno prisoten »človeški faktor«, ko so predlagani strokovnjaki zasedeni ali se skupina težko poenoti glede termina. Prav tako visokošolski zavodi v določenih obdobjih težko izvedejo obisk in se njihovi obremenjenosti agencija poskuša prilagoditi (začetek študijskega leta, izpitna obdobja, morebitni pomembni dogodki na zavodu). S predhodno uskladitvijo terminov obiska je pri manjših visokošolskih zavodih v jesensko-spomladanskem delu leta možno izvesti dva obiska. Kadar sta v postopku podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda predvidena dva obiska, se lahko načrtovanje drugega obiska prične takoj ob oddaji ugotovitvenega poročila, pri čemer naj se odgovorni strokovni delavec trudi upoštevati določilo iz Meril za akreditacijo, da drugi obisk poteka najkasneje v roku treh mesecev od obravnave ugotovitvenega poročila. Določilo ni izvedljivo, kadar vmes posežejo poletni meseci ter v primerih celotedenskih obiskov (npr., postopki podaljšanj univerz), ko bi bila obremenitev zavoda in strokovnjakov v danem obdobju previsoka.

Z jasno časovnico postopka se lahko izognemo tudi zamikom pri imenovanju skupine strokovnjakov oziroma ga smiselno načrtujemo. Slednje je še posebej pomembno, kadar je zamik tolikšen, da v vmesnem obdobju podatki v vlogi postanejo deloma zastareli in jih mora vlagatelj pred obiskom posodobiti.

2. Kadar je delovni jezik skupine strokovnjakov angleščina, je pogost razlog za daljši postopek prevajanje vmesnih poročil. Gre za utemeljen razlog, ki ga je vlagatelju treba pojasniti pri uvodnem sestanku.
3. Jasni, a izvedljivi roki pri pisanju kompleksnih odločb, še posebej pri podaljšanju akreditacij univerz in v primeru podaljšanja akreditacije za krajše obdobje. Pri slednjih je pomembna tudi podpora pravne službe. Predlog roka za pošiljanje odločbe je naslednja redna seja sveta agencije oziroma en mesec po odločanju.

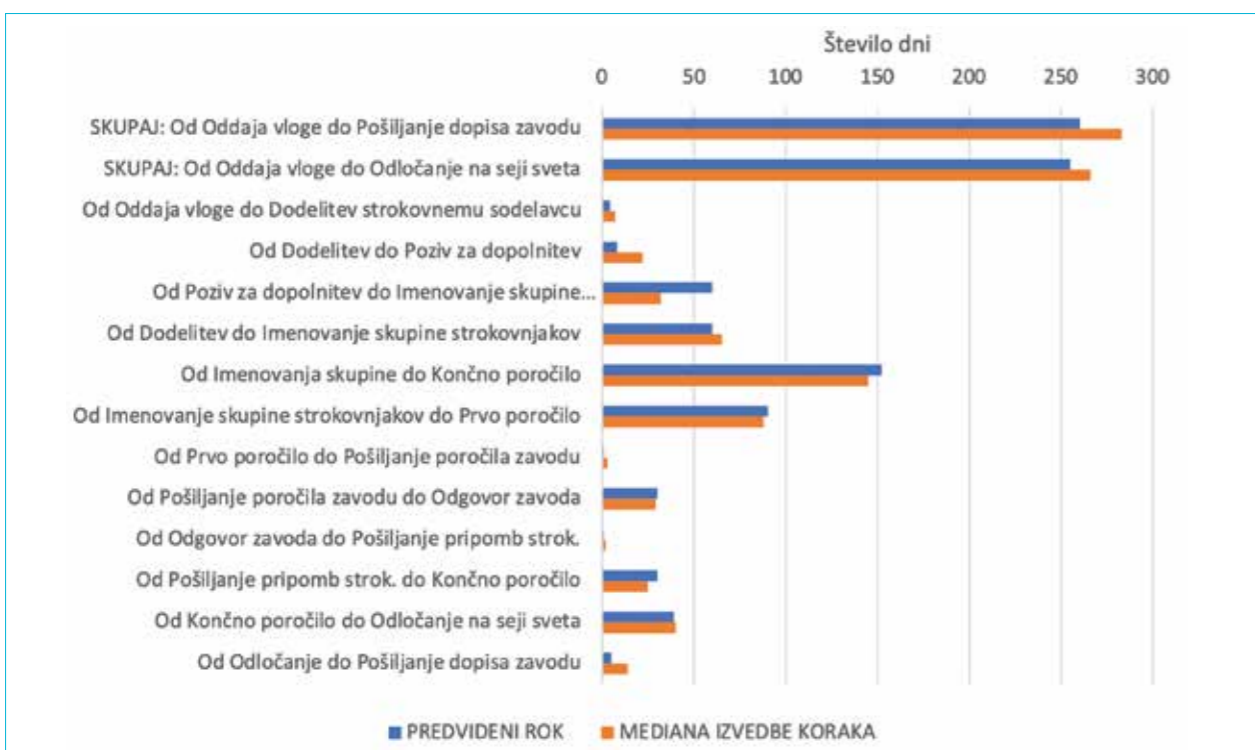

Študijski programi

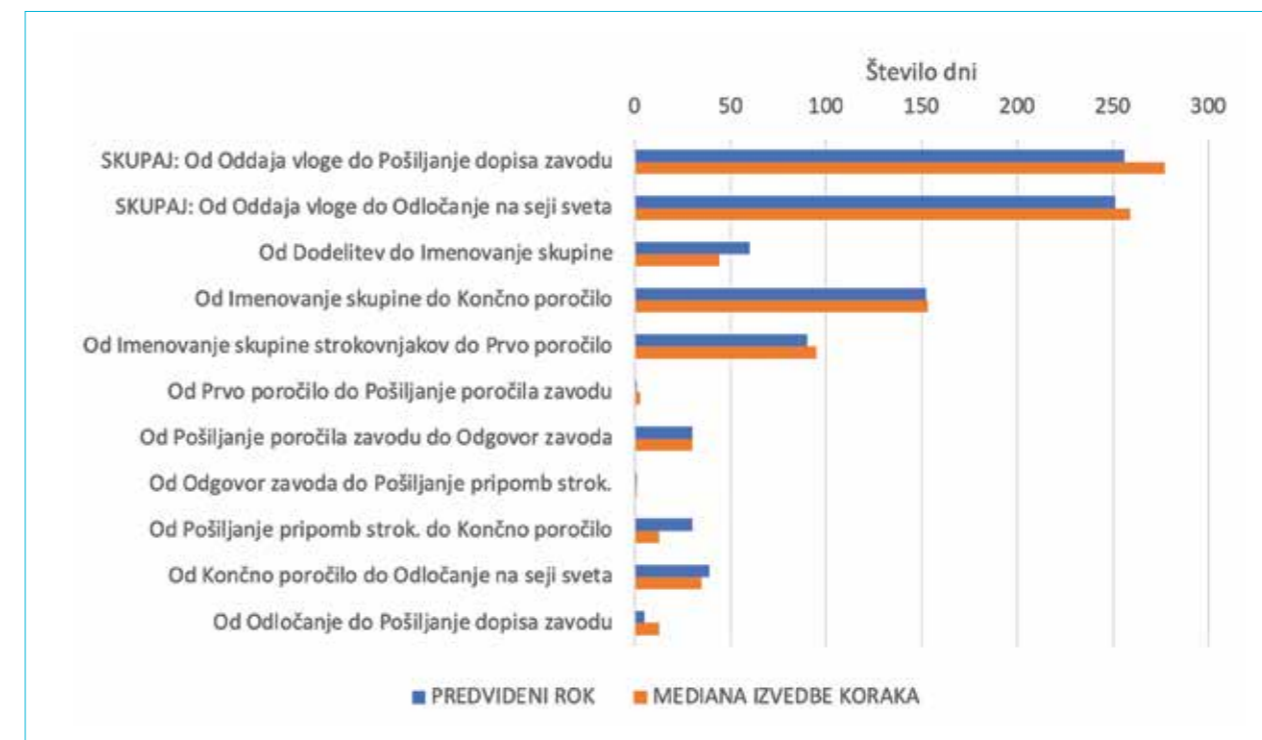
Analizirane so vloge z datumom vložitve med letoma 2021 in 2023. Izločeni so postopki, ki še potekajo in kjer še ni končnega poročila. Dodatno je izločenih šest postopkov (umik vloge takoj po imenovanju skupine, napake pri vnosu v iNakvis in večletno trajanje enega postopka).

Splošna ugotovitev analize trajanja postopkov akreditacije študijskih programov in vzorčne evalvacije študijskih programov je, da mediana trajanja postopkov odstopa okvirno mesec dni od zastavljenih rokov. Ker predvideni rok ne upošteva povsem praktičnih zamud pri pošiljanju dokumentov ali poletnih mesecev, so enomesečne zamude pogoste. Razloge za določene daljše postopke je tako treba iskati predvsem v posameznem koraku oziroma v posameznih primerih. Tako imamo pri akreditacijah štiri postopke, ki so trajali dlje kot eno leto, pri vzorčnih evalvacijah pa je takih postopkov deset.

Slika 3: Akreditacija študijskega programa (43 postopkov)

Slika 4: Vzorčna evalvacija (58 postopkov)

Analiza akreditacij študijskih programov je pokazala, da je največje odstopanje pri pregledu vloge in pošiljanju odločbe. V kolikor pregledamo trajanje postopkov do odločanja sveta agencije, lahko ugotovimo, je mediana od predvidenega roka odstopa za 4 %, trajanja do pošiljanja odločbe zavodu pa 9 %.

Pri vzorčnih evalvacijah so odstopanja pri pošiljanju dopisa in manjša odstopanja pri oddaji prvega poročila. V kolikor pregledamo trajanje postopkov do odločanja sveta agencije, lahko ugotovimo, je mediana od predvidenega roka odstopa za 3 %, trajanja do pošiljanja odločbe zavodu pa 8 %.

Sledil je pregled posamičnih primerov v sistemu iNakvis in iskanje razlogov za daljše postopke, ki so popisani spodaj (zapisani so v vrstnem redu odvijanja postopka in ne glede na pogostost):

- daljše obdobje dodeljevanja vlog (proces med izvozom vloge in dodelitvijo strokovnemu delavcu);
- dolgotrajno dopolnjevanje vloge, pri čemer je v nekaterih primerih dolgotrajen korak pregleda vloge, v drugih primerih pa gre za večkratno dopolnjevanje s strani vlagatelja;
- menjava članov skupine strokovnjakov;
- prepozno pošiljanje gradiva skupini strokovnjakov;
- čakanje predsednika skupine na oddajo končnega poročila;
- če je končno poročilo oddano v drugi polovici junija, se postopek podaljša za dva meseca;

- pošiljanje vloge in končnega poročila pristojnemu ministrstvu pred obravnavo na seji sveta v primeru reguliranih poklicev, pri čemer se ministrstva pogosto niso odzvala v zakonsko določenem roku;
- večkratna obravnava na seji sveta v kompleksnih primerih.

Specifični vzroki pri vzorčnih evalvacijah so sledeči:

- načrtovan zamik imenovanja na jesen (obremenjenost strokovnega delavca, čakanje na razpoložljivost primernih strokovnjakov);
- dolgotrajno usklajevanje datuma obiska (nerazpoložljivost strokovnjakov, obremenjenost zavoda, neznani vzroki);
- kadar je obisk blizu roka za oddajo prvega poročila, skupina strokovnjakov odda poročilo po roku;
- prevajanje poročila iz angleščine v slovenščino.

Še posebej pri vzorčnih evalvacijah je beleženje vzrokov za posamezne daljše korake v sistemu iNakvis z nekaterimi izjemami pretežno odsotno. Razlogi za daljše trajanje postopkov v posameznih primerih zato niso jasni in bi bilo treba te primere individualno obravnavati z odgovornim strokovnim sodelavcem.

Predlogi za izboljšanje

(zapisani v vrstnem redu dogajanja postopka):

1. Dodeljevanje vlog pretežno poteka v skladu z roki. Kljub temu se predlaga pregled primerov, kjer je dodelitev trajala dlje časa, in ugotavljanje razlogov za to.
2. Podaljšanje roka za pregled vloge: strokovni delavci pogosto sočasno izvedejo formalni in vsebinski pregled vloge. Po rokovniku je za to predvidenih osem dni, mediana pa je 22 dni. Predlaga se, da se rok za poziv za dopolnitve podaljša na 14 dni od dodelitve vloge strokovnemu sodelavcu, po pretečenem roku pa se daljše primere in vzroke obravnava individualno.
3. Zamiki v primeru razpoložljivosti strokovnjakov: zadostna priprava na sestavljanje skupin strokovnjakov in predhodno načrtovanje zamikov pri vzorčnih evalvacijah. V primeru vzorčnih evalvacij študijskih programov bi morali nalogo sestavljanja skupin strokovnjakov jasneje umestiti v načrt obremenitve odgovornega strokovnega delavca in mu ob višji obremenitvi zagotoviti pomoč. Prav tako je pri načrtovanju treba upoštevati nabor strokovnjakov s tematskega področja vzorca, njihovo izkušnost s postopki agencije, trenutno obremenjenost in razpoložljivost.
4. Kadar je delovni jezik skupine strokovnjakov angleščina, je pogost razlog za daljši postopek prevajanje prvega poročila. Gre za utemeljen razlog, ki ga je vlagatelju treba pojasniti pri uvodnem sestanku.
5. Dosledno zapisovanje komentarjev v sistemu iNakvis, ki pojasnjujejo razloge za posamezni daljši korak. Komentarji omogočajo sledljivost in lažjo analizo. Opozarjanje preko elektronskih sporočil se ni izkazalo za učinkovito, zato predlagamo, da se v dogovorjenih obdobjih posamezni sektor temu posveti na svojem sektorskem sestanku.

Sklep

Kot je razvidno iz analize trajanja postopkov, rezultati analize kažejo relativno nizke zaostanke v postopkih. Pri podaljšanih akreditacijah visokošolskih zavodov z enim obiskom mediana trajanja postopkov do odločanja sveta agencije od predvidenega roka odstopa za 3 %. Pri podaljšanih akreditacijah zavodov z dvema obiskoma mediana trajanja postopkov do odločanja sveta agencije od predvidenega roka odstopa za 15 %. Pri akreditacijah študijskih programov mediana trajanja postopkov do odločanja sveta agencije od predvidenega roka odstopa za 4 %. Pri vzorčnih evalvacijah mediana trajanja postopkov do odločanja sveta agencije od predvidenega roka odstopa za 3 %.

Za zamude predvidenih rokov obstajajo večplastni razlogi, kar je povezano s kompleksnostjo akreditacijskih in evalvacijskih postopkov. V analizi smo predlagali osem možnih izboljšav, ki se nanašajo na posamezne korake, prilagoditve rokov ter mestoma celovite spremembe. Predlog sistemske rešitve je pravočasno načrtovanje dela ter ustrezna komunikacija z vlagateljem, še posebej pred izvedbo postopka. V določenih primerih se prav tako predlaga individualni pregled poteka postopka s strokovnim delavcem, obravnava razlogov za zamude rokov in iskanje rešitev. Neodvisno od dobre priprave je pri delu agencije močno prisoten t. i. človeški faktor, ki ga ni možno povsem odpraviti (odpovedi sodelovanja strokovnjakov, obremenjenost visokošolskih zavodov, odsotnosti in pedagoški odmor v poletnih študijskih počitnicah ipd.).

Predlaga se pregled predlaganih izboljšav in njihova smiselna vključitev v procese agencije ter ponovitev analize trajanja postopkov po dogovorjenem časovnem obdobju.

Viri

- iNakvis, notranji informacijski sistem Nacionalne agencije RS za kakovost v visokem šolstvu.
- Zakon o visokem šolstvu (ZViS), Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1, 100/22 – ZSZUN in 102/23.
- Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov, Uradni list RS, št. 42/17, 14/19, 3/20, 78/20, 82/20 – popr., 44/21 in 23/23.

Pristojnosti agencije in utemeljitev sprememb študijskih programov

Agencija ima v skladu z ZViS jasno opredeljene pristojnosti glede akreditacije in spreminjanja študijskih programov. Vse spremembe programov morajo biti utemeljene z izsledki, pridobljenimi v ustreznih samoevalvacijskih postopkih, ki jih visokošolski zavodi izvajajo v skladu z Merili za akreditacijo ter Standardi in smernicami za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG). V teh postopkih morajo sodelovati vsi deležniki. Spremembe se pripravljajo zaradi zagotavljanja konsistentnosti in sodobnosti vsebine, zagotavljanja ciljev in predvidenih učnih izidov ter doseganja kompetenc, predvidenih v programih, pa tudi zaradi zagotavljanja konkurenčnosti študija in zaposljivosti diplomantov. Vse spremembe se uvajajo kot rezultat samoevalvacijskih izsledkov, poročil skupin strokovnjakov in odločitev sveta agencije.

Pravila in postopki pri spremembah študijskih programov

ZViS določa, da visokošolski zavodi sami spreminjajo obvezne sestavine študijskih programov po postopku, po katerem jih tudi sprejemajo. Spremembe obveznih sestavin študijskih programov, ki jih sprejme zavod in jih v 30 dneh od njihovega sprejema sporoči na agencijo, morajo upoštevati tudi določbe Meril za akreditacijo, kar pomeni, da spremembe vsebine in sestave študijskega programa ne smejo biti tolikšne, da bi bistveno spremenile cilje, kompetence in učne izide akreditiranega študijskega programa. Če do takšnih sprememb obveznih sestavin pride, gre za večje pomanjkljivosti oziroma neskladnosti, določene v 45. členu Meril za akreditacijo, in agencija v tem primeru skladno z 51.t

členom ZViS lahko uvede izredno evalvacijo študijskega programa.

Agencija je pripravila in visokošolskim zavodom poslala izhodišča, ki določajo dopustnost sprememb študijskih programov oziroma postavljajo ločnico, v katerih primerih spremembe še ne pomenijo nastanka novega študijskega programa (v nadaljevanju: izhodišča za spremembe). O spremembi programa torej govorimo takrat, kadar spremembe obveznih sestavin študijskih programov še vedno omogočajo uresničevanje akreditiranih ciljev in kompetenc programa. Če pa so te spremembe večje, je potrebno akreditirati nov program.

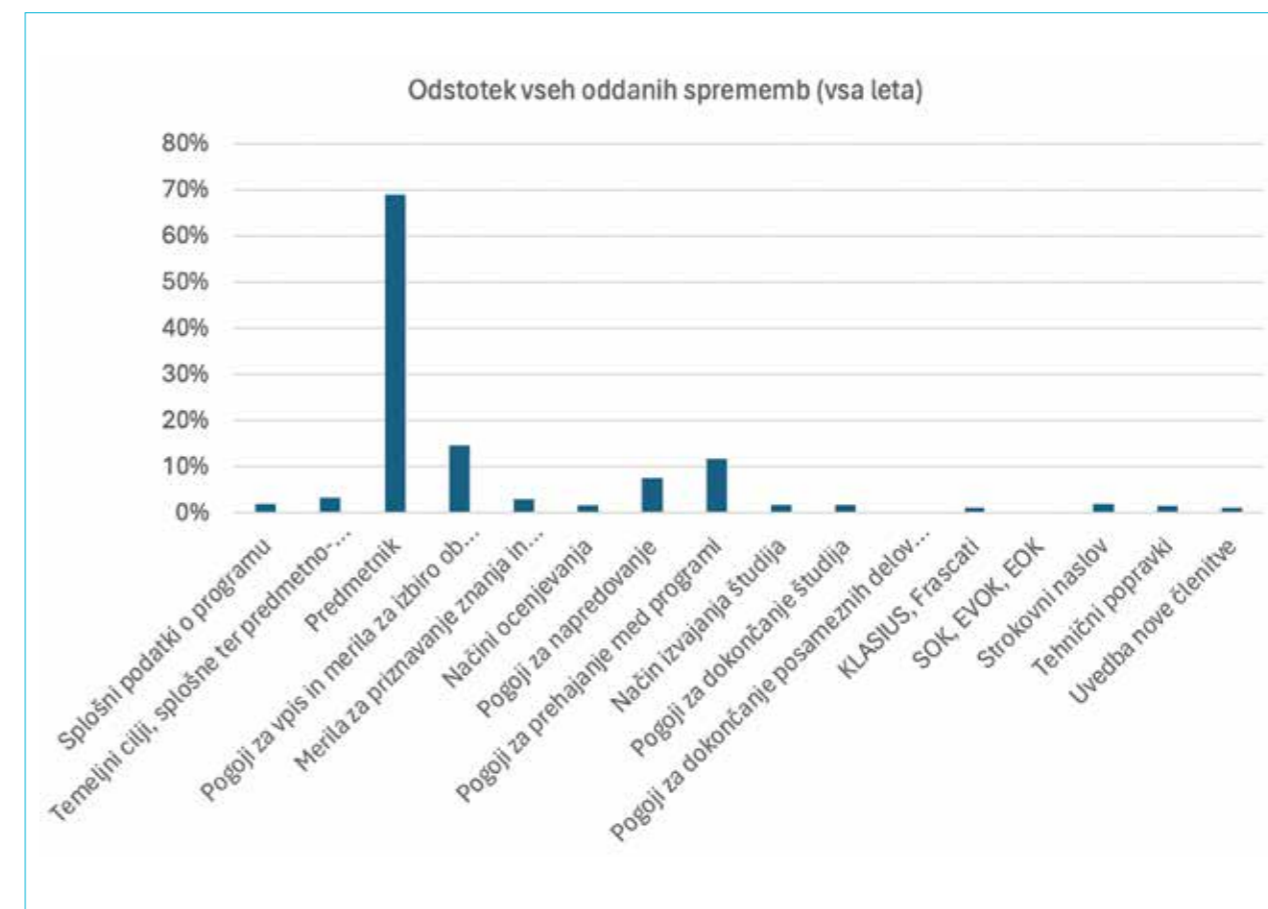
Sistem spremljanja in obvladovanja sprememb študijskih programov

Za spremembe obveznih sestavin študijskega programa velja, da morajo biti vložene preko zunanjega informacijskega sistema eNakvis oziroma preko internih informacijskih sistemov Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru, ki sta povezana z eNakvisom. Agencija vodi evidenco sprememb, iz katere je razvidno, ali so bile spremembe pregledane in posredovane v informacijski sistem ministrstva, pristojnega za visoko šolstvo (eVŠ).

Agencija za pregledovanje sprememb študijskih programov uporablja notranji informacijski sistem iNakvis. Spremembe se potem, ko so posredovane v eNakvis, prenesejo v iNakvis, kjer jih strokovni delavci pregledajo in razporedijo v ustrezno kategorijo glede na obvezne sestavine programa, ki se spreminjajo. Ko so spremembe pregledane, se podatki o pregledu zabeležijo v sistem eNakvis in od tam naprej posredujejo na portal eVŠ. Notranja evidenca sprememb študijskih programov v sistemu iNakvis zaposlenim na agenciji omogoča dostop do statističnih podatkov o pogostosti spreminjanja študijskih programov, kategorijah sporočenih sprememb obveznih sestavin in o času sporočanja sprememb. Statistike se vodijo skupno in po posameznih študijskih letih. Vse spremembe študijskih programov prejmejo tudi strokovnjaki v postopkih podaljšanja visokošolskih zavodov in evalvacij študijskih programov.

Sledeči graf prikazuje pogostnost sprememb pri obveznih sestavinah študijskega programa, ki jih določa ZViS.

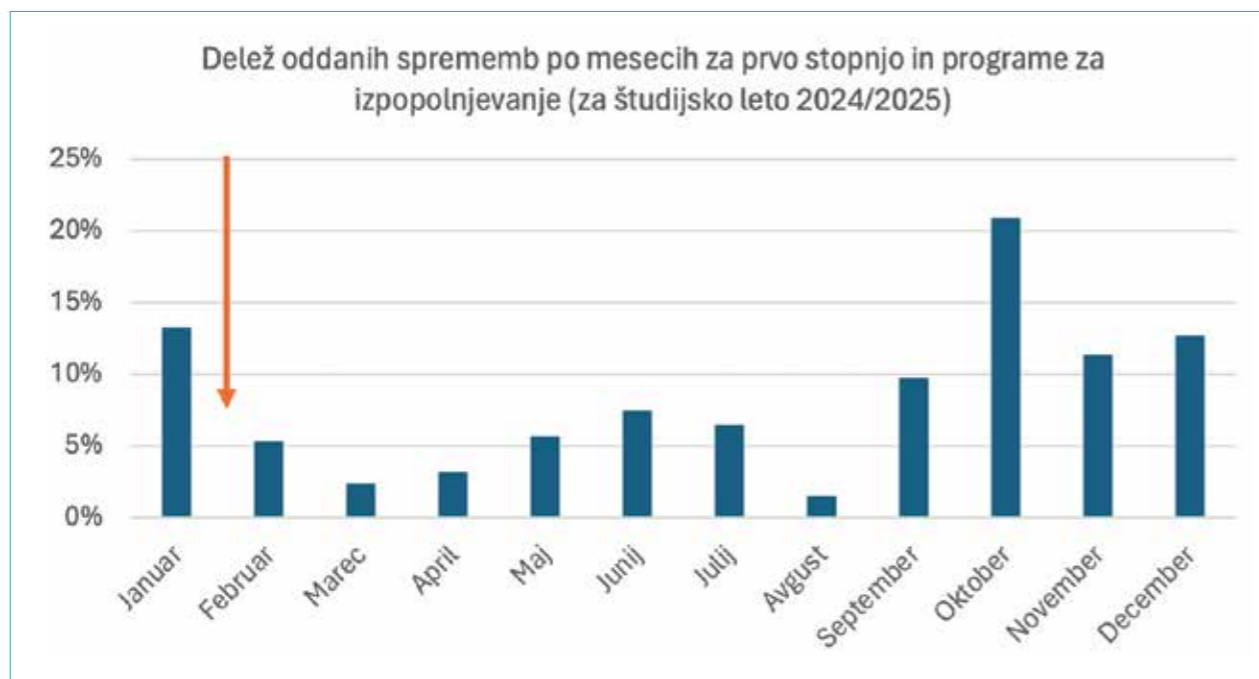
Slika 1: Pogostnost sprememb pri obveznih sestavinah študijskega programa, ki jih določa ZViS

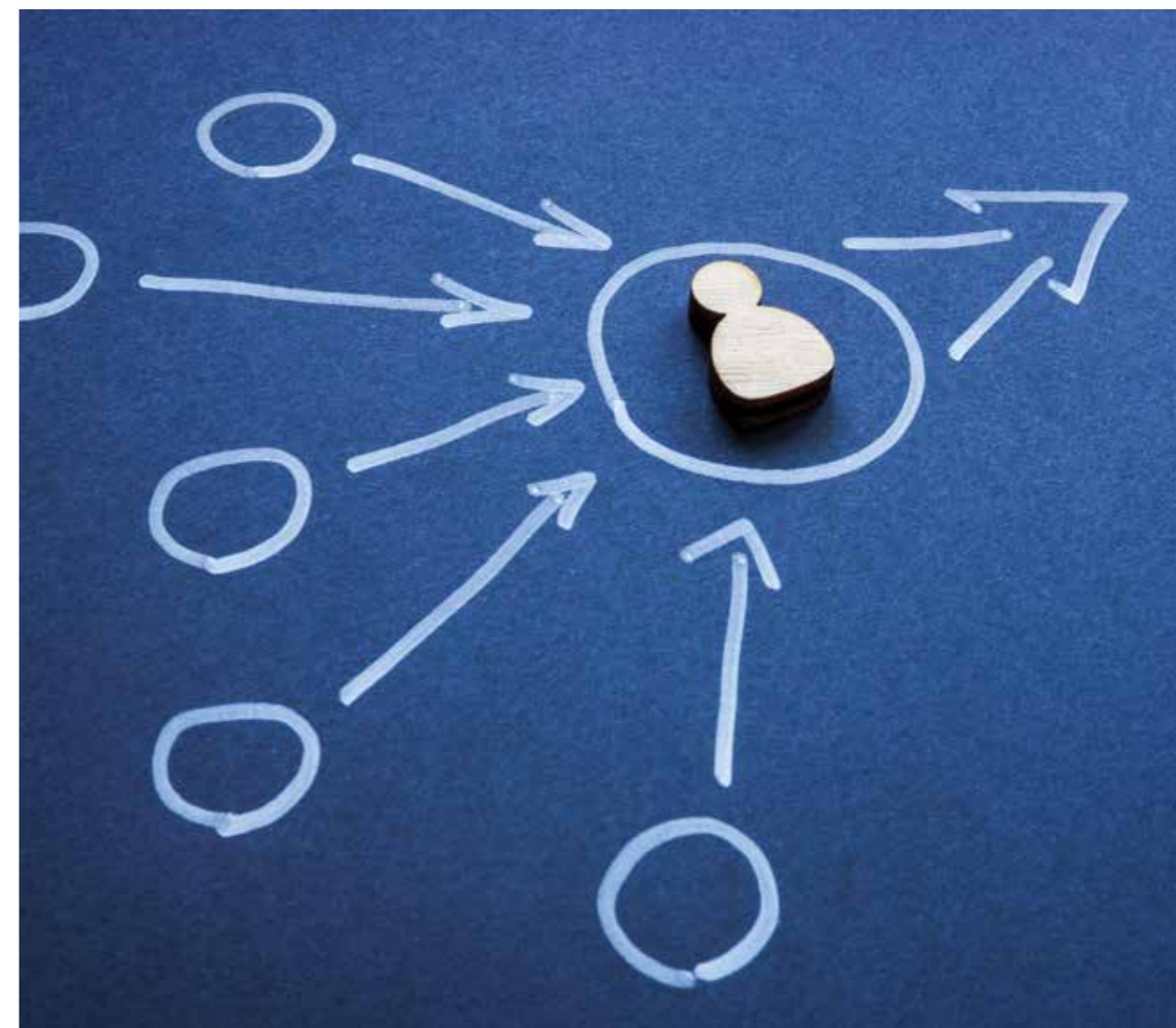
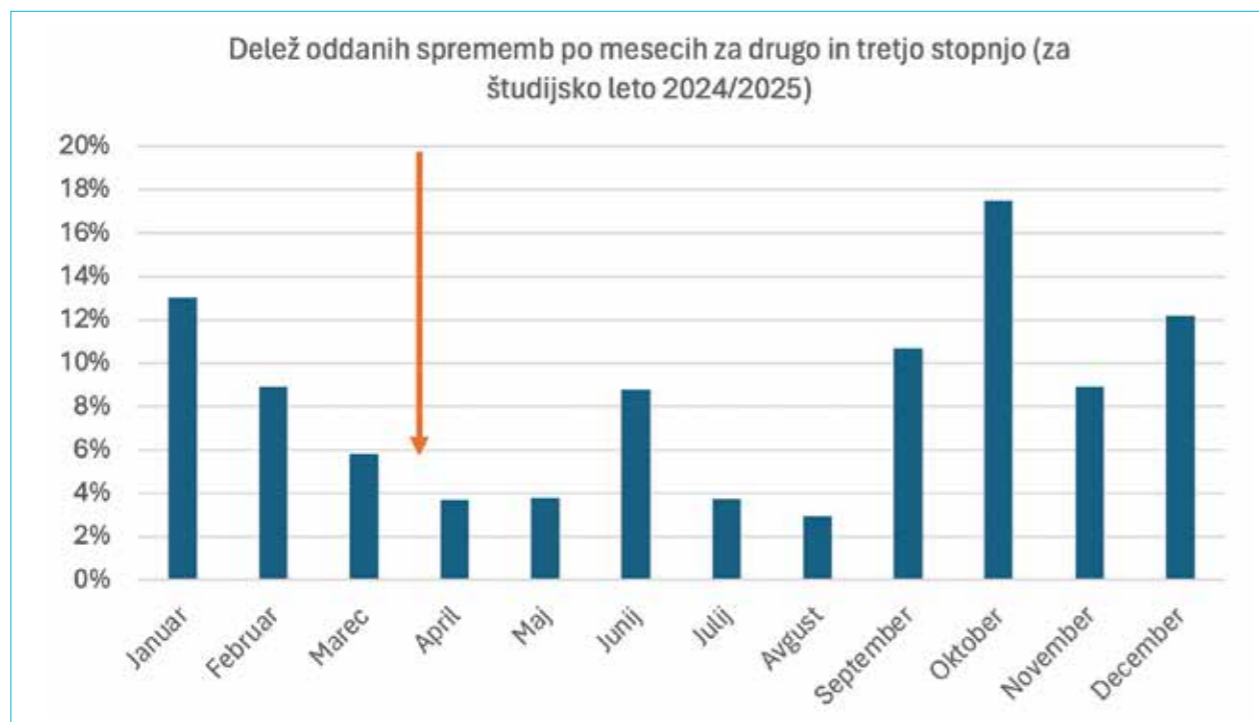
Vlaganje sprememb je povezano z roki za vpis, ki so navadno vsak konec januarja (1. rok) in vsak konec marca (2. rok) v tekočem letu.

Časovna analiza sprememb kaže na to, da vloge niso oddane tik pred iztekom roka in ima agencija dovolj časa, da jih pregleda in v komunikaciji z visokoškolskimi zavodi odpravi pomanjkljivosti.

Slika 2: Delež oddanih sprememb za prvo stopnjo in programe za izpopolnjevanje

Slika 3: Delež oddanih sprememb za drugo in tretjo stopnjo

Obvezne sestavine študijskih programov

Obvezne sestavine študijskih programov za pridobitev izobrazbe prve in druge stopnje (35. člen ZViS) so:

- 1. Splošni podatki o programu (ime, stopnja, vrsta, trajanje ter podatek o tem, ali gre za interdisciplinarni, enopredmetni, dvopredmetni, pedagoški, nepedagoški ali skupni študijski program)**

Pri teh spremembah govorimo o spremembah imena oziroma drugih splošnih podatkov programa.

Pomembno: če želi visokošolski zavod spremeniti stopnjo, vrsto ali trajanje, mora vložiti vlogo za nov program. ZViS do leta 2016 ni vseboval določila, da študijski programi tretje stopnje obsegajo od 180 do 240 kreditnih točk po ECTS, zato te spremembe ni bilo treba akreditirati.

2. Opredelitev temeljnih ciljev programa ter splošnih in predmetno specifični kompetenc oziroma učnih izidov, ki se s programom pridobijo

Te spremembe se uvedejo takrat, kadar se zaradi posodabljanja študijskega programa študentom omogoči pridobivanje novih oziroma aktualnejših kompetenc, ki so vezane na razvoj stroke oziroma discipline in so nujno potrebne za ohranjanje aktualnosti, konkurenčnosti, primerljivosti in vključenosti.

Pomembno: če vlagatelj bistveno spremeni kompetence oz. učne izide, določene z akreditiranim programom, mora vložiti vlogo za nov program.

3. Predmetnik s kreditnim ovrednotenjem študijskih obveznosti po Evropskem prenosnem kreditnem sistemu (v nadaljevanju: ECTS) in opredelitvijo deleža izbirnosti v programu

Predmetnik s kreditnim ovrednotenjem študijskih obveznosti po ECTS vlagatelj spreminjajo zelo pogosto. Razlogi za spremembe so različni: v postopku samoevalvacije ugotovijo, da je treba spremeniti kreditno ovrednotenje posameznih predmetov in/ali število ur, združiti več predmetov v enega, razdeliti en predmet na več predmetov, spremeniti letnik oziroma semester izvajanja, kompetence, učne izide, vstopne pogoje, način ocenjevanja, literaturo oziroma nosilca predmeta itd. Vse to močno vpliva na celoten program, zato je nujno, da vlagatelj spremembo pripravi tako, da je razvidno akreditirano stanje in predlagane spremembe. Omenjene spremembe so pogosto posledica sprotnega spremljanja ustreznosti obremenitev po ECTS (zahteve po stopnjah študija), prilagoditve načrtovanih obremenitev študentov in oblik ter načinov izvedenih kontaktnih ur, kar je odvisno od vrste oziroma stopnje študija, uvrstitve v določeno disciplino, vključno z interdisciplinarnostjo, razvojem discipline ipd.

Pomembno: o spremembi ni mogoče govoriti takrat, kadar se spreminjata klasifikaciji KLASIUS-P-16 in Frascati ter s tem povezane kompetence in učni izidi.

4. Pogoji za vpis in merila za izbiro ob omejitvi vpisa

Neupoštevanje zakonskih določil je pogosta kršitev. Veliko sprememb se je nanašalo na uskladitev vpisnih pogojev z ZViS tako na prvi kot na drugi stopnji.

Pomembno: pri teh spremembah je treba dosledno upoštevati določila iz ZViS.

5. Merila za priznavanje znanja in spretnosti, pridobljenih pred vpisom v program

Glede meril so pristojni sami visokošolski zavodi. Če pride do spremembe, mora zavod to spremembo javiti agenciji. Pomembno je, da so tako merila kot postopki priznavanja na zavodu jasno določeni, transparentno vodeni in sledljivi, pristojnosti pa razdeljene med različne organe zavoda, kar omogoča tudi nadzor in poštene pritožbene postopke.

Pomembno: pogosto se v evalvacijskih postopkih izkaže, da so postopki priznavanja (še posebej za priznavanje praktičnega izobraževanja) neskrbno vodeni in zelo posplošeni.

6. Načini ocenjevanja

Načini ocenjevanja, ki so določeni s programom, se redko kdaj spreminjajo. Se pa spreminjajo pri posameznih predmetih, kar je razvidno iz učnih načrtov. Z uvajanjem novih metod poučevanja in učenja se morajo temu primerno in smiselno dopolniti tudi načini ocenjevanja. Pomembno je izpostaviti, da doseganje s programom predvidenih kompetenc ni vedno jasno razvidno iz načinov preverjanja in ocenjevanja pridobljenega znanja. Kompetence namreč vključujejo ne le pridobljeno znanje, temveč tudi spretnosti in veščine.

Pomembno: načini ocenjevanja so določeni s programom, ocenjevanje pri posameznem predmetu pa določi nosilec predmeta.

7. Pogoji za napredovanje po programu

Tudi pri pogojih za napredovanje po programu je visokošolski zavod samostojen. Zavodi pogoje prilagajajo glede na podatke, pridobljene iz študentskih anket, in rezultate študentov pri opravljanju obveznosti v preteklih letih.

Pomembno: pri tovrstnih spremembah je potreben temeljit razmislek, katere obveznosti mora študent opraviti, da lahko nadaljuje izobraževanje v višjem letniku. To je pomembno predvsem zaradi vertikalne povezanosti kompetenc, ki si jih študent pridobi in so potrebne za nadaljevanje študija.

8. Pogoji za prehajanje med programi

Pogoji za prehajanje med programi so določeni z Merili za prehode med študijskimi programi.

Pomembno: *te spremembe se nanašajo na prehode iz višješolskih študijskih programov in iz predbolonjskih programov na drugostopenjske ali na doktorske programe.*

9. Način izvajanja študija

Načini izvajanja študija so se v času covida-19 spremenili na vseh programih. Po končani pandemiji so se nekateri zavodi odločili za hibridno izvajanje študijskih programov, zaradi česar je agencija pripravila *Smernice hibridnega pristopa v terciarnem izobraževanju*. Pomembno je, da visokošolski zavodi spremembe izvedbe študijskih programov vnesejo v eNakvis.

Pomembno: *tovrstne spremembe morajo slediti smernicam hibridnega pristopa v terciarnem izobraževanju. Pomembno je, da to ni študij na daljavo, za katerega veljajo posebne zakonitosti.*

10. Pogoji za dokončanje študija

Pri pogojih za dokončanje študijskega programa so se nekateri visokošolski zavodi odločili, da bo prvostopenjske (VS) programe možno zaključiti tudi brez diplome, z dodatnimi strokovnimi predmeti.

Pomembno: *za tovrstne spremembe se odločajo predvsem takrat, ko je študentom pomembneje, da si pridobijo več strokovnega znanja kot pa večine pisanja diplomskih nalog. Seveda pa je potreben razmislek, kaj študentom dodati v predmetnik namesto diplome.*

11. Pogoji za dokončanje posameznih delov programa, če jih program vsebuje

V primeru, da je študijski program razčlenjen na module, je s programom določeno, kaj mora posameznik opraviti, da zaključi posamezen modul. S spremembo modulov pa se spremenijo tudi pogoji za dokončanje študijskega programa.

Pomembno: *vse te spremembe, ki se deloma nanašajo na prejšnje razlage, je treba vnesti v eNakvis.*

12. Študijsko področje študijskega programa po klasifikaciji KLASIUS-P-16 ter znanstvenoraziskovalna disciplina po klasifikaciji Frascati

Glede sprememb klasifikacije študijskih programov je agencija pripravila izhodišča za spremembe, ki so objavljeni na spletni strani agencije.

Pomembno: *s takšno spremembo se ne more spreminjati klasifikacija Frascati, lahko pa se spremeni klasifikacija KLASIUS-P-16 na drugem in tretjem nivoju, če je pripravljena v skladu z izhodišči za spremembe.*

13. Razvrstitev v nacionalno ogrodje kvalifikacij, evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij ter evropsko ogrodje kvalifikacij

Pomembno: *tovrstnih sprememb do zdaj ni bilo. Če bi bile, mora visokošolski zavod vložiti vlogo za nov program.*

14. Strokovni naslov, tvorjen v skladu z zakonom

Strokovni naslov se spreminja, kadar se spremeni ime študijskega programa in je v skladu z Zakonom o strokovnih, znanstvenih in umetniških naslovih (v nadaljevanju: ZSZUN). Lahko pa se doda nov strokovni naslov, če se študijski program razdeli na več smeri ali pa se združi več programov v enega in se strokovni naslovi določijo po smeri. V zadnjem času je to (uvajanje novih smeri, združevanje vsebin ali njihovo razdruževanje) precej pogosta sprememba študijskih programov.

Pomembno: *sprememba mora biti v skladu z ZSZUN.*

15. Tehnični popravki

Te spremembe se nanašajo predvsem na redakcijske popravke in popravke zaradi prenosa študijskih programov iz ene aplikacije v drugo. Ažuriranje podatkov se nanaša na evidence v sistemu eNakvis, ki zagotavljajo, da skupine strokovnjakov razpolagajo z aktualnim stanjem študijskega programa ob zunanji evalvaciji. Primer takšnega posodabljanja so lokacije praktičnega usposabljanja (učne baze).

Tveganja pri spreminjanju obveznih sestavin študijskih programov

Neustrezne prakse pri spreminjanju obveznih sestavin študijskega programa se kažejo predvsem v tem, da visokošolski zavodi zmanjšujejo število kontaktnih ur, opuščajo seminarje in vaje, zmanjšujejo ure za praktično izobraževanje, povečujejo individualno delo študenta in ne izvajajo ponujenih izbirnih predmetov, s katerimi bi študent poglobil znanje na določenem področju. Problematične prakse so povezane tudi s spremembami načinov izvedbe študijskih programov, ko zgolj zaradi racionalnosti in zniževanja stroškov zavodi kontaktne ure (predavanja) nadomeščajo s posnetki predavanj, ne zagotovijo pa kontaktnih ur, ki bi študentom omogočale razvoj kritičnega mišljenja, timskega dela, interakcije z učitelji in drugimi študenti itd.

Nekateri zavodi tudi neustrezno izvajajo samoevalvacijo programa, s pomočjo katere bi lahko analizirali mnenja vseh deležnikov, pridobljena z anketami. Zavodi poleg tega spreminjajo imena posameznih

predmetov, kar lahko pomeni spremenjene učni načrt, kompetence in učne izide, zamenjujejo nosilce predmetov, ki raziskovalno in strokovno niso ustrezni za izvajanje posameznih predmetov, ali študijskemu programu spreminjajo klasifikaciji KLASIUS-P-16 in Frascati.

Kot dobro prakso naj navedemo dogovor o spreminjanju oziroma združevanju pedagoških in nepedagoških študijskih programov ter varovanju pravic študentov.

V študijskih programih tretje stopnje nekaterih standardov, določenih v merilih, v postopkih akreditacije ni treba izpolnjevati in prav tako ni treba javljati sprememb, povezanih z njimi.

Izpolnjevanje obrazca in vnašanje sprememb v eNakvis mora biti sproti in dovolj pregledno, da se lahko vidi akreditirano stanje in predlagana sprememba.

Sklep

Analiza je pokazala, da so spremembe študijskih programov v visokošolskih zavodih nujne za ohranjanje njihove aktualnosti in kakovosti. Te spremembe so pogosto posledica samoevalvacijskih postopkov ter prilagajanja družbeni relevantnosti ter potrebam in zahtevam trga dela. Agencija igra ključno vlogo pri pregledu teh sprememb, saj zagotavlja, da so programi skladni z akreditiranimi cilji, kompetencami in učnimi izidi ter da ne presegajo zakonsko določenih meja.

Visokošolski zavodi morajo spremembe skrbno načrtovati in izvajati na podlagi strokovnih podlag in ob vključevanju vseh relevantnih deležnikov. S tem zagotavljajo, da njihovi študijski programi ostajajo kakovostni ter skladni z evropskimi standardi kakovosti in domačimi predpisi. Kljub temu pa analiza opozarja na nekatere neustrezne prakse, ki lahko ogrozijo kakovost, kot so zmanjšanje kontaktnih ur in pomanjkljivo izvajanje izbirnih predmetov, zato zavodom svetujemo, da redno pregledujejo in posodabljujejo cilje svojih programov ter predmetno specifične kompetence. Učinkoviti mehanizmi za obveščanje vseh deležnikov, vključno s študenti, učitelji in delodajalci, bodo povečali transparentnost in zaupanje v procese sprememb.

Za prihodnost je ključno, da visokošolski zavodi vzpostavijo učinkovit sistem spremljanja in posodabljanja študijskih programov ter okrepijo izvajanje samoevalvacijskih postopkov.

Viri

- *Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG). (2015).* Prevod: J. Širok. NAKVIS, 2016.
- Zakon o visokem šolstvu (ZViS), Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1, 100/22 – ZSZUN in 102/23.
- Zakon o strokovnih, znanstvenih in umetniških naslovih (ZSZUN), Uradni list RS, št. 100/22 in 16/23.
- Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov, Uradni list RS, št. 42/17, 14/19, 3/20, 78/20, 82/20 – popr., 44/21 in 23/23.
- Merila za prehode med študijskimi programi, Uradni list RS, št. 14/19.

KARIERNE POTI DIPLOMANTOV

KARIERNE POTI DIPLOMANTOV

Neujemanje izobrazbe z delovnim mestom diplomantov: merjenje zunanje vrednosti visokošolskega izobraževanja v obdobju njegove množične širitve

Dr. Golo Henseke

Analiza podatkov o brezposelnosti diplomantov slovenskih visokošolskih zavodov

Andrej Krčec

Uporaba podatkov o zaposlenosti diplomantov za zagotavljanje kakovosti in oblikovanje politik – primer Danske

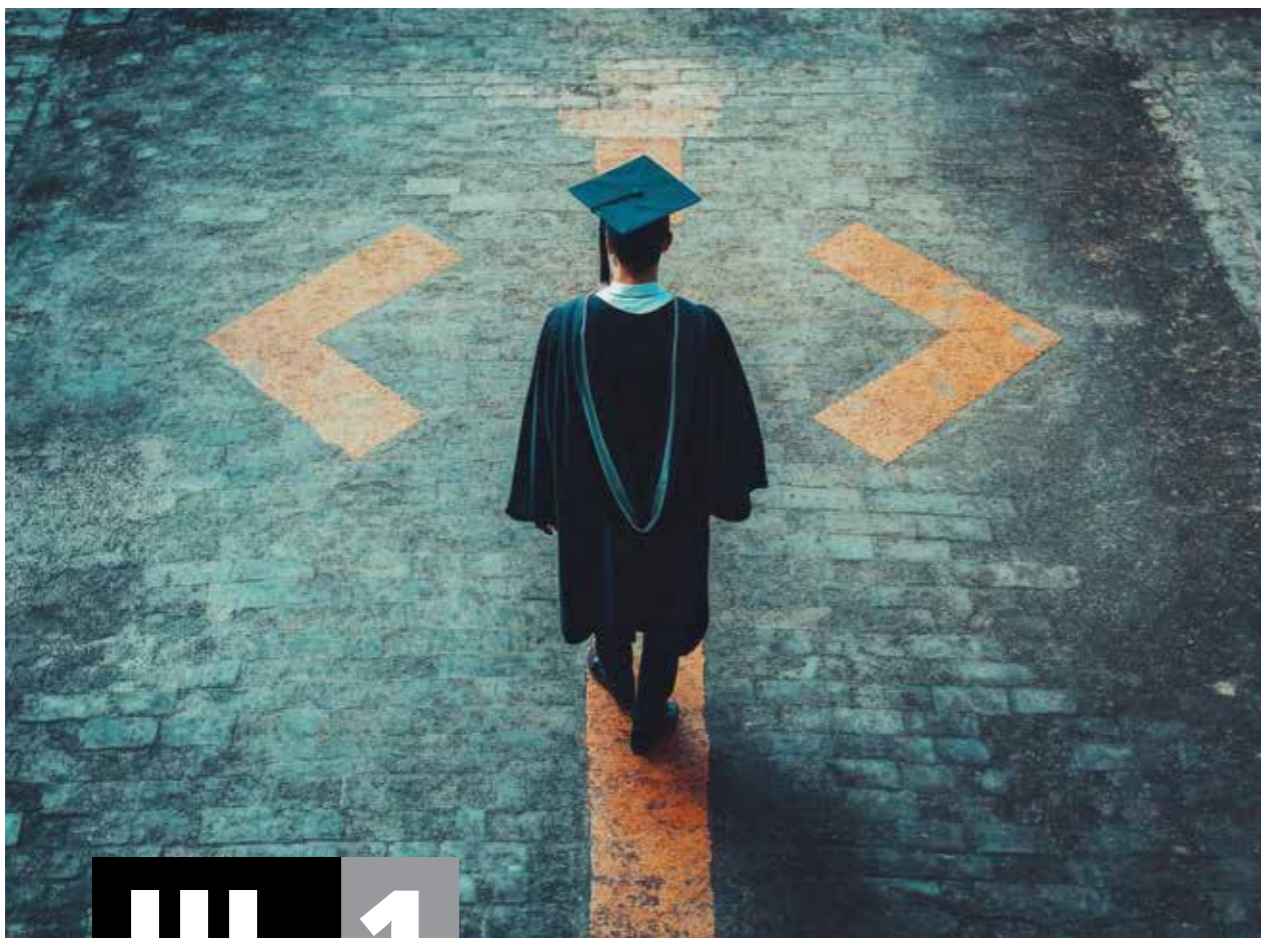
Pogovor z Davidom Metzem

Informacije za prihodnost: administrativni podatki kot orodje za boljše odločitve o študijski smeri

Tjaša Bartolj

Projekt EUROGRADUATE: uporaba podatkov v notranjem sistemu zagotavljanja kakovosti visokošolskih zavodov

Pogovor z dr. Tomažem Deželanom

III. 1

*Dr. Golo Henseke,
University College London*

NEUJEMANJE IZOBRAZBE Z DELOVNIM MESTOM DIPLOMANTOV: MERJENJE ZUNANJE VREDNOSTI VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA V OBDOBJU NJEGOVE MNOŽIČNE ŠIRITVE

Uvod

V zadnjih desetletjih je visokošolsko izobraževanje doživelo »masifikacijo« brez primere – postalo je bolj množično kot kadarkoli, saj se je delež terciarno izobraženih v Evropski uniji (EU) podvojil, z 22 % leta 2002 na 44 % leta 2023. Ta širitev je demokratizirala dostop do visokošolskega izobraževanja in prispevala k večji raznolikosti populacije diplomantov. Vendar pa je sprožila tudi kritično vprašanje o zunanji vrednosti visokošolskega izobraževanja – predvsem o tem, koliko zaposlitvenih priložnosti za visokokvalificirane delavce prinese visokošolska izobrazba.

V tem prispevku uporabljamo pojem »neujemanje izobrazbe z delovnim mestom diplomantov« (na kratko: neujemanje) – gre za delež diplomantov, zaposlenih zunaj segmenta visokokvalificiranih poklicev –, ki je glavni kazalnik za ocenjevanje rezultatov visokošolskega izobraževanja na trgu dela in s tem njegovega zunanjega prispevka. Zunanji prispevek visokošolskega izobraževanja se oblikuje v povezavi z dejavniki v drugih družbenih sektorjih, v nasprotju z njegovimi notranjimi funkcijami, izobraževanjem in ustvarjanjem znanja, ki se oblikujejo v samih visokošolskih ustanovah (Marginson idr., 2023). Na podlagi obstoječih raziskav in nedavnih evropskih trendov raziskujemo povezavo med neujemanjem izobrazbe z delovnim mestom diplomantov in povečanjem deleža diplomirane delovne sile. Za razliko od na primer individualnih zaslužkov se o poklicih običajno poroča v anketah o delovni sili in drugih splošnih socialnih raziskavah, kar omogoča širše primerjave.

Terciarno in visokošolsko izobraževanje

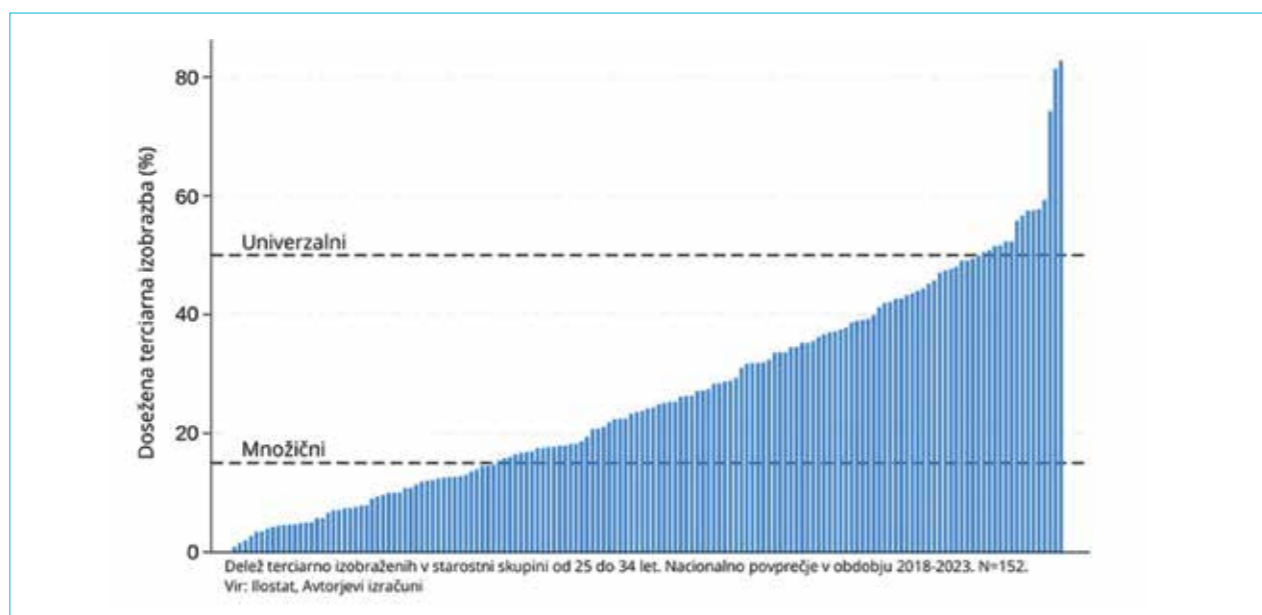
V tem prispevku se izraza »terciarno izobraževanje« in »visokošolsko izobraževanje« uporabljata v istem pomenu. Terciarno izobraževanje je nadaljevanje sekundarnega izobraževanja in obsega visokošolsko ter višješolsko strokovno izobraževanje (UNESCO, 2012). V tem okviru se visokošolsko izobraževanje običajno nanaša na izobraževalne programe, ki jih izvajajo visokošolski zavodi in ki vodijo k diplomi in visokošolskim kvalifikacijam, medtem ko terciarno izobraževanje vključuje tudi poklicno usposabljanje. Terciarno izobraževanje se je najbolj razširilo na visokošolski ravni, kar upravičuje sinonimno uporabo teh izrazov v tem prispevku (Carasso, 2023).

Masifikacija visokošolskega izobraževanja

Širitev visokošolskega izobraževanja je preoblikovala njegovo vlogo v družbi. Visokošolsko izobraževanje, ki je bilo sprva privilegij peščice, je danes dostopno velikemu deležu prebivalstva. Do leta 2023 je 68 % držav po svetu imelo množične ali univerzalne visokošolske sisteme, delež terciarno izobraženih v starostni skupini od 25 do 34 let pa je presegel 15 % (slika 1). V tem premiku se odražajo gospodarske zahteve (kot je potreba po bolj usposobljeni delovni sili v »ekonomijah znanja«) in družbene težnje po družbeni mobilnosti in ohranjanju statusa (Marginson, 2016).

Slika 1: Sistemi visokošolskega izobraževanja z visoko udeležbo

Hitra širitev je razslojila visokošolski prostor. Čeprav je visokošolsko izobraževanje postalo dostopnejše, je razlika v ugledu institucij in priložnostih na posameznih področjih povzročila različne izobraževalne izkušnje. Vendar pa potencialni vpliv visokošolskega izobraževanja na njegovo zunanjo vrednost ostaja odprto empirično vprašanje z nasprotujočimi si dokazi. Nekatere raziskave na primer kažejo na povečano stopnjo neujemanja izobrazbe z delovnim mestom diplomantov in zmanjšanje dodatkov k plači, povezanih z visokošolsko izobrazbo, v nekaterih evropskih državah, vendar ne v vseh (Green in Henseke, 2021). Nasprotno pa so druge poročale o vse manjšem neujemanju med nedavnimi diplomanti v Evropi kljub nenehnemu širjenju visokošolske izobrazbe (Delany idr., 2020). To narekuje natančnejšo oceno, kakšna je zunanja vrednost visokošolskega izobraževanja v obdobju širitve.

Razumevanje neujemanja izobrazbe z delovnim mestom diplomantov

Do neujemanja, pogosto imenovanega »preizobraženost«, pride, kadar posamezniki s terciarno izobrazbo zasedajo delovna mesta, ki tradicionalno ne zahtevajo takih kvalifikacij (McGuinness idr., 2018). To predstavlja ključno razsežnost neenakosti med diplomanti, v katero so všteti plačilo, uporaba veščin in zadovoljstvo pri delu (Green in Henseke, 2016).

Capsada-Munsech (2019) je primerjala vse tri pristope in dokazovala, da ima vsak od njih prednosti in slabosti. Kazalniki, o katerih delavci poročajo sami, lahko na primer zajamejo razlike v zahtevanem znanju in veščinah celo znotraj ozko opredeljenih poklicev. Z njimi je mogoče izmeriti zaznave posameznikov in upoštevati posebnosti lokalnega trga dela.

Trije glavni pristopi k merjenju preizobraženosti diplomantov so:

- Ugotavljanje ujemanja: posameznikovo izobrazbo primerjamo z običajno stopnjo izobrazbe v njegovem poklicu. Ta pristop je enostaven, vendar občutljiv na spremembe splošne ravni izobrazbe.
- Samoocenjevanje: temelji na zaznavanju posameznikov, ali njihova izobrazba ustreza zahtevam delovnega mesta. Ta metoda zajema osebna spoznanja, vendar prinaša subjektivnost in morebitno pristranskost.
- Analiza delovnega mesta: uporablja strokovne ocene za določitev zahtevane stopnje izobrazbe za določene poklice. Ta metoda je sicer objektivna, vendar jo je treba redno posodabljati, kar lahko zahteva veliko virov.

Nasprotno pa lahko objektivni ukrepi, kot je analiza delovnega mesta, prinesejo večjo doslednost pri ocenjevanju zahtev delovnega mesta. Njihovo preučevanje kaže, da lahko vsak pristop prinese različne rezultate, kar poudarja pomen uporabe več kazalnikov, kadar je to mogoče, da se izboljša veljavnost analize.

Sklep je, da izbira ustrezne metode za ocenjevanje preizobraženosti diplomantov zahteva temeljit razmislek o prednostih in omejitvah vsakega pristopa. Uporaba več metodologij lahko omogoči celovitejšo razumevanje preizobraženosti in s tem učinkovitejše politične ukrepe.

Okvir ISCO in merjenje

Mednarodna klasifikacija poklicev ISCO razvršča poklice na podlagi zahtev po znanju in veščinah. Za poklice na 3. in 4. ravni znanja po ISCO je običajno potrebna višja izobrazba (npr. vodstveni delavci, strokovnjaki in strokovni sodelavci). Za diplomante, zaposlene na delovnih mestih pod tema ravnema, velja, da jih zaznamuje neujemanje. Nedavne študije poudarjajo, da je pri presoji neujemanja izobrazbe in delovnega mesta diplomantov v različnih državah in časovnih obdobjih uporabno upoštevanje doslednih opredelitev v okviru ISCO. Green in Henseke (2016) sta dokaza-

la, da se klasifikacije ISCO tesno ujemajo z ocenami zahtev delovnega mesta, o katerih zaposleni poročajo sami, kar potrjuje, da je upravičeno zanesljivo orodje za mednarodno primerjavo. Poleg tega sta Henseke in Green (2017) ugotovila, da pristopi, ki temeljijo na nalogah, potrjujejo klasifikacijo in ponujajo celovito perspektivo za razumevanje neujemanja veščin.

Kljub temu ima okvir ISCO, tako kot vsaka klasifikacija poklicev, omejitve. Ne upošteva na primer razlik v zahtevah po znanju med državami ali sprememb delovnih nalog sko-

zi čas, prav tako ne more upoštevati razlik v zahtevah po znanju in spretnostih znotraj poklicev. Vendar pa ima klasifikacija ključne prednosti pri ocenjevanju življenjske poti diplomantov:

- **Doslednost:** klasifikacija ISCO, vključno s stopnjami znanja, temelji na enotnem okviru in jasnih konceptualnih opredelitvah.
- **Objektivnost:** ker se ISCO osredotoča na poklicne zahteve in ne na podatke, ki jih zaposleni sporočajo sami, je subjektivna pristranskost manjša.
- **Dostopnost:** poklici ISCO so na voljo med podatki o delovni sili, ki se redno sporočajo na primer Eurostatu in drugim mednarodnim organom.

Na splošno konceptualna doslednost, dostopnost in podporni dokazi kažejo, da bi bilo na poklicu utemeljeno merilo neujemanja izobrazbe in delovnega mesta diplomantov lahko dragocen kazalnik za ocenjevanje rezultatov diplomantov na trgu dela.

Potrjevanje merila neujemanja izobrazbe in delovnega mesta diplomantov

Na podlagi spoznanj Capsada-Munsech (2019) je v tem poglavju potrjeno na poklicu utemeljeno merilo neujemanja, ki diplomante zunaj prvih treh glavnih poklicnih skupin ISCO opredeljuje kot tiste, za katere velja neujemanje. To primerjamo z neujemanjem, ki se meri s samoocenami delavcev o zahtevah glede kvalifikacij na delovnem mestu na podlagi podatkov iz britanske raziskave o veščinah in zaposlovanju (SES) iz let 2012 in 2017.

SES je zbirka nacionalno reprezentativnih vzorčnih raziskav med zaposlenimi odraslimi, starimi od 20 do 60 let (od leta 2006 do 65 let), ki se izvajajo približno vsakih pet let. Vse raziskave v seriji so neodvisne naključne verjetnostne raziskave gospodinjstev v

Veliki Britaniji, ki se izvajajo z osebnimi pogovori na domovih ljudi. Podatki so na voljo na spletni strani UK Data Service (Felstead idr., 2019). Čeprav je analiza omejena na Veliko Britanijo, kaže, kako dobro se spoznanja, pridobljena z merjenjem na poklicu utemeljenega neujemanja, ujemajo s tistimi, pridobljenimi s samooceno delavcev o zahtevah glede kvalifikacij na njihovem delovnem mestu.

Da bi ocenili veljavnost, primerjamo razširjenost neujemanja, manjše plačilo, povezano z neujemanjem, in obseg premajhne uporabe veščin, o katerem poročajo zaposleni, med obema pristopoma na vzorcu zaposlenih diplomantov, starih od 25 do 59 let, iz podatkov SES, zbranih v letih 2012 in 2017.

Preglednica 1: Primerjava kriterijske veljavnosti meril za neujemanje izobrazbe z delovnim mesto diplomantov

Vrsta	Neujemanje	Logaritemsko nižje plačilo	Neizkoriščenost veščin na podlagi poročanja
Utemeljeno na poklicu	0,245	-0,475	0,177
Samoocena	0,265	-0,407	0,135
Preizkus razlike (p-vrednost)	0,07	0,04	0,06
Število ugotovitev	2,403	1,963	2,420

Opomba: Logaritemsko nižje plačilo in neizkoriščenost veščin, povezana z neujemanjem, sta bila ocenjena z multivariatno linearno regresijo, pri čemer so bili spol, starost in kvadrat starosti kontrolne spremenljivke.

Vir: Skills and Employment Series, 2012 in 2017. Avtorjevi izračuni

V preglednici 1 poročamo o rezultatih. Oba ukrepa kažeta na podobne stopnje neujemanja izobrazbe z delovnim mestom diplomantov, podobna manjša plačila in primerljive slabosti pri uporabi veščin v primeru neujemanja. Približno za četrtno diplomantov v Veliki Britaniji velja neujemanje po obeh merilih.

Ocenjeno manjše plačilo, povezano z neujemanjem, je bilo precejšnje: diplomanti, za katere velja neujemanje, so zaslužili približno 35 % ($=\exp(-0,475)-1$) manj na uro kot njihovi kolegi, pri katerih ni neujemanja. Podobno so diplomanti, za katere velja neujemanje, za 18 odstotnih točk verjetneje poročali, da lahko na trenutnem delovnem mestu uporabijo manj preteklih izkušenj in veščin kot njihovi kolegi, pri katerih ni neujemanja. Ničelne hipoteze o odsotnosti razlik med preizkušeni pristopoma v dveh od treh primerov ne zavrnilo na običajnih ravneh pomembnosti, kar pomeni, da pristopa sicer nista enaka, privedeta pa do podobnih spoznanj, kar potrjuje rezultate prejšnjih študij.

Treba pa je priznati, da vsi diplomanti niso neprosto voljno zaposleni zunaj prvih treh glavnih skupin in da vedno ne gre za dejansko premajhno uporabo veščin. Kljub temu smo v prejšnjih delovnih dokumentih dokazali, da razlike v veščinah v najboljšem primeru pojasnjujejo le skromen del ugotovljene ravni neujemanja med diplomanti (Green in Henseke, 2016).

Če povzamemo, je merjenje neujemanja kot deleža diplomantov, ki so zaposleni v poklicih zunaj segmenta visokokvalificiranih poklicev (glavne skupine 1–3 ISCO), podprto kot ustrezen pristop.

Tudi če se omejimo na Veliko Britanijo, ugotovitve kažejo precejšnje prekrivanje z ukrepom, ki temelji na samooceni. Čeprav je razlika med pristopoma v drugih državah morda večja, je spremljanje spreminjajočega se deleža diplomantov zunaj segmenta visokokvalificirane izobrazbe še vedno dragoceno za razumevanje sprememb v zunanji vrednosti visokošolskega izobraževanja.

Neujemanje izobrazbe z delovnim mestom diplomantov v Evropi

Na podlagi našega merila, utemeljenega na poklicu, analiziramo skupne podatke Eurostatove raziskave o delovni sili (EU-LFS), da bi ocenili stopnjo neujemanja, ki zaznamuje diplomante, v evropskih državah. Preizobraženost diplomantov je zelo razširjena, pri čemer je najmanj razširjena v Luksemburgu (7 %), najbolj pa v Turčiji (37 %). V Franciji, Litvi in Estoniji so bile zabeležene 22-odstotne srednje vrednosti, kar kaže, da preizobraženost ni omejena na določene gospodarske ali izobraževalne sisteme (slika 2). Longitudinalne analize statističnih podatkov EU-LFS razkrivajo, da se je v vseh 28 evropskih državah, ki imajo podatke o trendih od leta 2013, visokošolsko izobraževanje širilo, medtem ko so se stopnje neujemanja v 13 državah povečale, v osmih ostale nespremenjene, v desetih pa so se zmanjšale. Te ugotovitve kažejo, da ni neposredne povezave med množično širitvijo visokošolskega izobraževanja in življenjsko potjo diplomantov.

Slika 2: Preizobraženost diplomantov v Evropi

Vir: EU-LFS, Eurostat. Delež diplomantov terciarne izobrazbe, starih 20 let ali več, na delovnih mestih, ki ne zahtevajo diplome. Avtorjevi izračuni

Vendar pa tveganje neujemanja izobrazbe in delovnega mesta diplomantov v državah ni enakomerno porazdeljeno. Pri diplomantih prve generacije, katerih starši niso imeli terciarne izobrazbe, je bila verjetnost neujemanja na primer za 35 % večja kot pri vrstnikih s terciarno izobraženimi starši. Te razlike so bile opažene med posamezniki v evropskih državah, starimi od 25 do 60 let, na podlagi naše ločene analize European Social Survey (Evropska socialna raziskava) 2023 (ESS ERIC, 2024).

Implikacije neujemanja izobrazbe in delovnega mesta diplomantov

Spremljanje neujemanja na splošno omogoča dragocen vpogled v dinamiko trga dela in spreminjajočo se vlogo visokega šolstva. Vendar pa moramo njegove posledice obravnavati v širšem kontekstu sistemskih interakcij med izobraževanjem in zaposlovanjem.

- **Orodje za analizo:** spremljanje deleža diplomantov, ki so zaposleni zunaj prvih treh glavnih skupin ISCO, je praktična in dosledna metoda za ocenjevanje prilagajanja trga dela in sprememb zunanje vrednosti visokošolskega izobraževanja.
- **Širši strukturni dejavniki:** v spremembah v neujemanju, ki zaznamuje diplomante, se kažejo zunanji prispevki visokošolskega izobraževanja, ki so odvisni od dopolnilnih ukrepov delodajalcev, oblikovalcev politik in gospodarskih deležnikov. Povpraševanje po delovni sili je ključno pri oblikovanju rezultatov diplomantov (Henseke idr., 2024).
- **Kontekstualne omejitve:** neujemanje sicer kaže na neučinkovitost trga dela, vendar ga je treba dopolniti z drugimi ukrepi, da bi razumeli interakcijo med izobraževalnimi sistemi in rezultati zaposlovanja.

Neujemanje je koristen kazalnik, vendar ga je treba premišljeno razlagati. Vzajemno delovanje med izobraževanjem, strukturami trga dela in gospodarskimi politikami poudarja potrebo po celostnem pristopu k ocenjevanju zunanjega prispevka visokošolskega izobraževanja.

Priporočila glede politike

Za odpravo neujemanja izobrazbe z delovnim mestom diplomantov in povečanje zunanje vrednosti visokošolskega izobraževanja imamo ta politična priporočila:

- **Uporaba kazalnikov, ki temeljijo na ISCO:** oblikovalci politik morajo sprejeti klasifikacije, ki temeljijo na ISCO, da lahko dosledno spremljajo in ocenjujejo neujemanje. Ti kazalniki zagotavljajo zanesljiv okvir za razumevanje zunanje prispevka visokošolskega izobraževanja in sprememb v rezultatih diplomantov.
- **Razširitev zaposlitvenih možnosti za visokokvalificirane delavce:** vlade in pagonoge morajo sodelovati pri podpiranju sektorjev, ki zahtevajo napredna znanja in veščine. Z naložbami v raziskave, tehnologijo, inovacije in kreativne industrije lahko ustvarimo trajnostne poti za rast visokokvalificiranih delovnih mest in boljše izkoristimo nadarjenost diplomantov.
- **Podpiranje prizadevanj za sodelovanje:** gospodarski akterji in univerze morajo sodelovati pri oblikovanju pobud za premostitev vrzeli med visokošolskim izobraževanjem in zaposlovanjem. Strategije sodelovanja lahko vključujejo razvoj ciljno usmerjenih programov usposabljanja, izboljšanje možnosti pripravnosti in podporo prehodu na trg delovne sile.
- **Ponovni razmislek o kazalnikih kakovosti:** priznavanje, da rezultati diplomantov na trgu dela niso neposredno merilo kakovosti visokošolskega izobraževanja.
- **Spodbujanje enakosti in dostopnosti:** poiskati in odpraviti je treba strukturne ovire, ki prikrajšanim skupinam preprečujejo dostop do zaposlitve na ravni diplomantov.

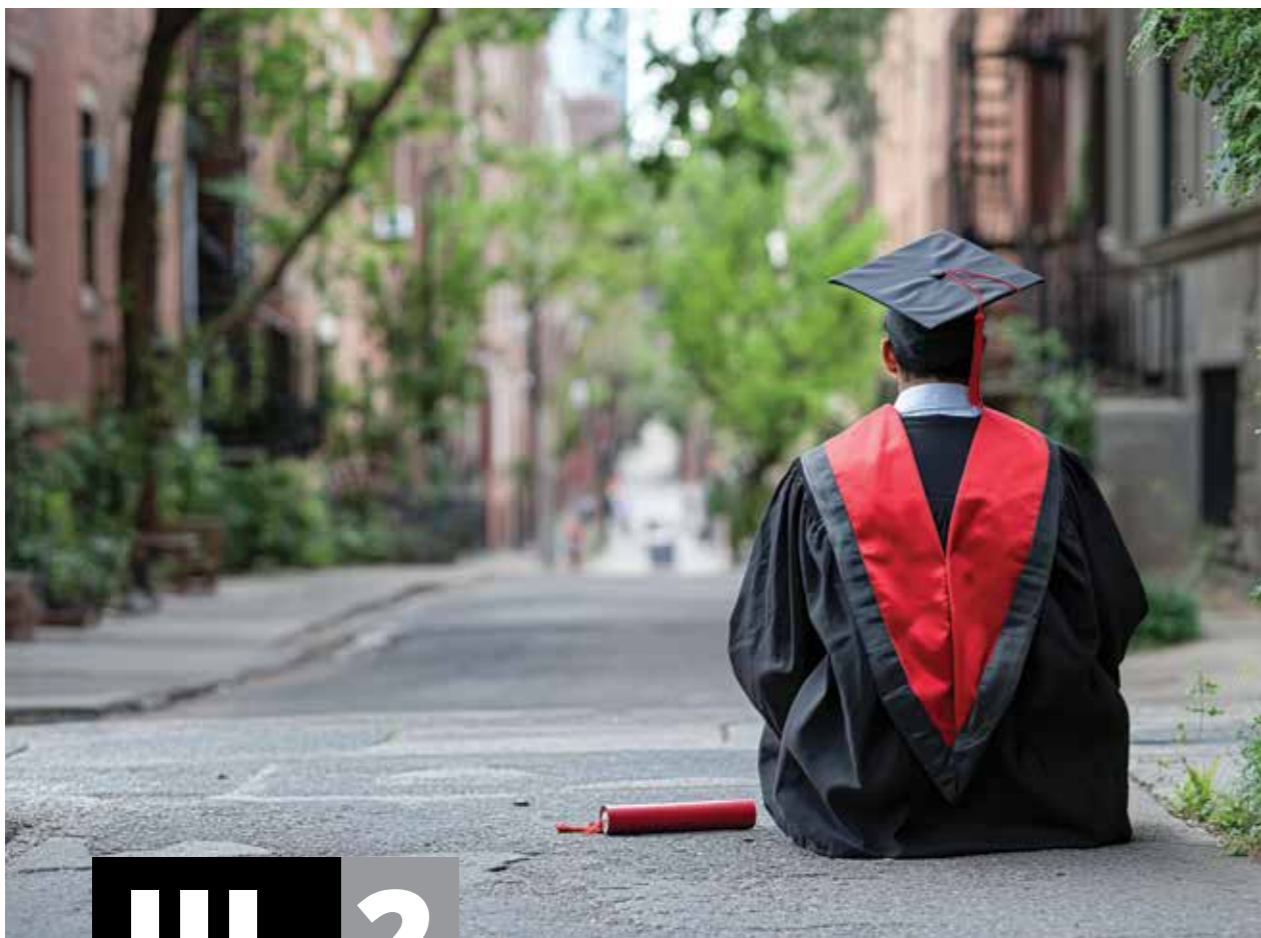
Sklep

Neujemanje, ki zaznamuje diplomante, je koristen kazalnik zunanje prispevka visokošolskega izobraževanja v obdobju njegove množične širitve. Čeprav se je razširjenost tega pojava v številnih evropskih državah povečala, ni neizogibna posledica širitve izobraževanja. S spremljanjem trendov neujemanja in izvajanjem ciljno usmerjenih politik lahko deležniki zagotovijo, da visokošolsko izobraževanje izpolni svoj potencial spodbujanja priložnosti in zmanjševanja neenakosti.

Prevod: Polona Glavan

Viri

- Capsada-Munsech, Q. (2019). Measuring Overeducation: Incidence, Correlation and Overlaps Across Indicators and Countries. *Social Indicators Research* 145, 279–301. <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02112-0>.
- Carasso, H. (ur.) (2023). *UK higher education – policy, practice and debate during HEPI's First 20 Years*. Hepi Report 161. Higher Education Policy Institute. <https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2023/07/UK-higher-education-Policy-practice-and-debate-during-HEPIs-first-20-years.pdf>.
- Delaney, J., McGuinness, S., Pouliakas, K., in Redmond, P. (2020). Educational expansion and overeducation of young graduates: A comparative analysis of 30 European countries. *Oxford Review of Education*, 46(1), 10–29. <https://doi.org/10.1080/03054985.2019.1687433>.
- European Social Survey European Research Infrastructure (ESS ERIC) (2024). ESS round 11 - 2023. Social inequalities in health, Gender in contemporary Europe. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. <https://doi.org/10.21338/ess11-2023>.
- Felstead, A., Gallie, D., Green, F., in Henseke, G. (2019). *Skills and Employment Surveys Series Dataset, 1986, 1992, 1997, 2001, 2006, 2012 and 2017*. [data collection]. UK Data Service. SN: 8589. <https://doi.org/10.5255/UKDA-SN-8589-1>.
- Green, F., in Henseke, G. (2016). Should governments of OECD countries worry about graduate underemployment?. *Oxford Review of Economic Policy*, 32(4), 514–537. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grw024>.
- Green, F., in Henseke, G. (2021). Europe's evolving graduate labour markets: supply, demand, underemployment and pay. *Journal for Labour Market Research*, 55(2), 1–13. <https://doi.org/10.1186/s12651-021-00288-y>.
- Henseke, G., Felstead, A., Gallie, D., in Green, F. (2024). Degrees of demand: a task-based analysis of the British graduate labour market. *Oxford Economic Papers*, gpa020. <https://doi.org/10.1093/oep/gpa020>.
- Henseke, G., in Green, F. (2017). Cross-National Deployment of »Graduate Jobs«: Analysis Using a New Indicator Based on High Skills Use. V: *Skill mismatch in labor markets* (str. 41–79). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S0147-912120170000045002>.
- UNESCO (2012). *International Standard Classification of Education 2011*. UNESCO Institute for Statistics.
- Marginson, S. (2016). The worldwide trend to high participation higher education: Dynamics of social stratification in inclusive systems. *Higher education*, 72, 413–434. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0016-x>.
- Marginson, S., Cantwell, B., Platonova, D., in Smolentseva, A. (2023). Intrinsic and extrinsic outcomes of higher education. V: *Assessing the Contributions of Higher Education* (str. 12–37). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781035307173.00010>.
- McGuinness, S, Pouliakas, K, in Redmond, P. (2018). Skills mismatch: Concepts, measurement and policy approaches. *Journal Of Economic Surveys*, 32, 985–1015. <https://doi.org/10.1111/joes.12254>.

III. 2

Andrej Krček, Nakvis

ANALIZA PODATKOV O BREZPOSELNOSTI DIPLOMANTOV SLOVENSkih VISOKOŠOLSkih ZAVODOV

Uvod

Glavni cilj raziskave je analizirati stopnje brezposelnosti diplomantov slovenskih visokošolskih zavodov s primerjavo na mednarodni, državni in regionalni ravni ter na ravni zavodov. Cilj študije je tudi ugotoviti sistemske pomanjkljivosti prehoda na trg dela in trende pri stopnjah brezposelnosti diplomantov, s poudarkom na razlikah, značilnih za posamezna področja in programe.

Raziskava je nastala na podlagi priporočil strokovnjakov Nakvisa, študentov in predstavnikov gospodarstva ter primerov in najboljših praks iz tujine. Ti različni pogledi so pokazali, kako pomembno je razumevanje zaposljivosti diplomantov in obravnavanje morebitnih sistemskih neučinkovitosti v visokem šolstvu ter njegovo usklajevanje s potrebami trga dela.

Kot poudarjata Lesjak in Skrbinjek (2017), bi morale institucije terciarnega izobraževanja oblikovati študijske programe in določati število vpisanih študentov na podlagi družbenih potreb in potreb trga dela. Vendar obstoječe politike pogosto ne obravnavajo ustrezno sprememb na trgu dela in družbeno-ekonomskih dejavnikov, kar povzroča neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela ter pomanjkanje usposobljenega kadra. Poleg tega je med brezposelnimi največji delež diplomantov družboslovnih, poslovnih in pravnih smeri, kar kaže na sistemske izzive v izobraževalnem in delovnem sistemu (Lesjak in Skrbinjek, 2017). Albert idr. (2023) nadalje opozarjajo na vprašanje izobrazbenega neskladja, kjer diplomanti izkušajo

bodisi vertikalno neskladje (prekomerna izobrazba) bodisi horizontalno neskladje (povezano s področjem). Takšna neskladja lahko trajajo več let po zaključku študija, pri čemer jih nekateri diplomanti jemljejo kot prehodne faze, medtem ko drugi zaradi segmentacije trga dela in omejene fluktuacije delavcev obstanejo na mestu. V Sloveniji ta neskladja poudarjajo potrebo po bolj strateškem usklajevanju izobraževalnih programov s potrebami trga dela, pri čemer je delna, a nezadostna rešitev obravnavanje zaposlitvene mobilnosti.

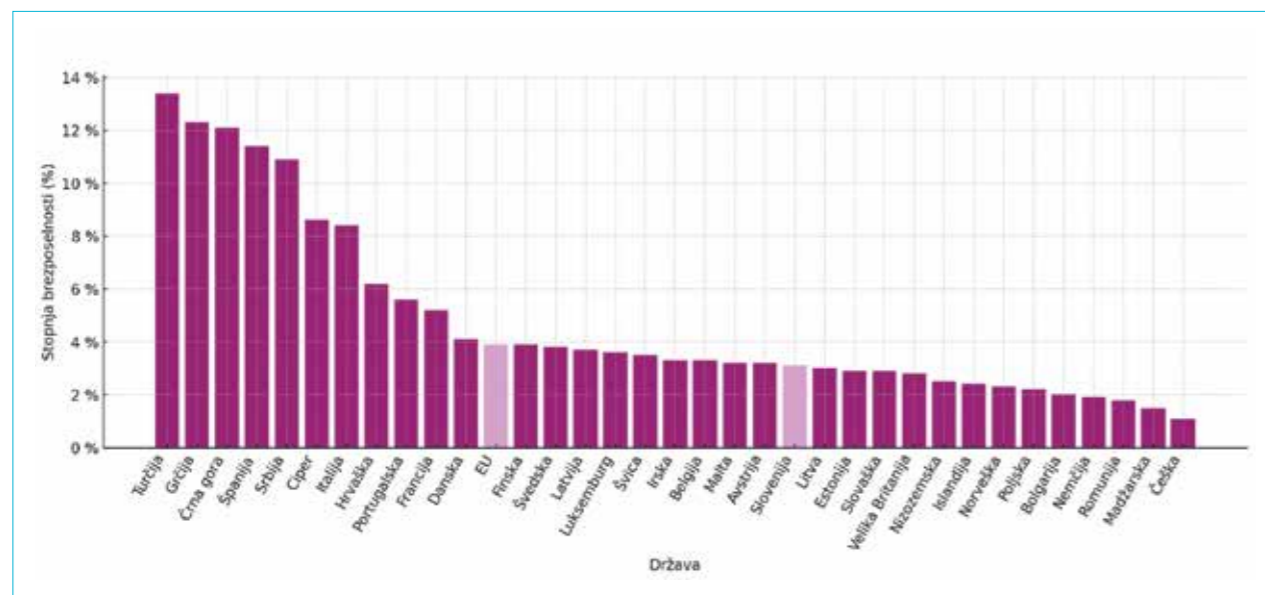
Podatke za to raziskavo je zagotovilo Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije. Podatki zajemajo obdobje od leta 2012 do 2019 in so bili zbrani z uporabo enotne matične številke (EMŠO), ki omogoča analizo tega, ali so bili posamezniki 6, 9, 12 in 24 mesecev po diplomi prijavljeni na Zavodu RS za zaposlovanje. Za klasifikacijo študijskih področij je bila uporabljena slovenska klasifikacija Klasisus-P-16. V vseh grafih v tej analizi je prikazano število brezposelnih diplomantov 12 mesecev po zaključku študija v letu 2019, razen če časovni okvir, predstavljen v samem grafu, ne določa drugače. Vsi podatki so popolnoma anonimizirani.

Metodologija raziskave temelji na statistični analizi akreditiranih študijskih programov, podatkov o vpisu študentov in merjenju vključevanja na trg dela. Analiza vključuje tudi primerjalno študijo regionalnih in institucionalnih vplivov, ki zagotavlja kritičen vpogled v usklajenost med visokošolskim izobraževanjem in trgom dela.

Izsledki po stopnjah analize

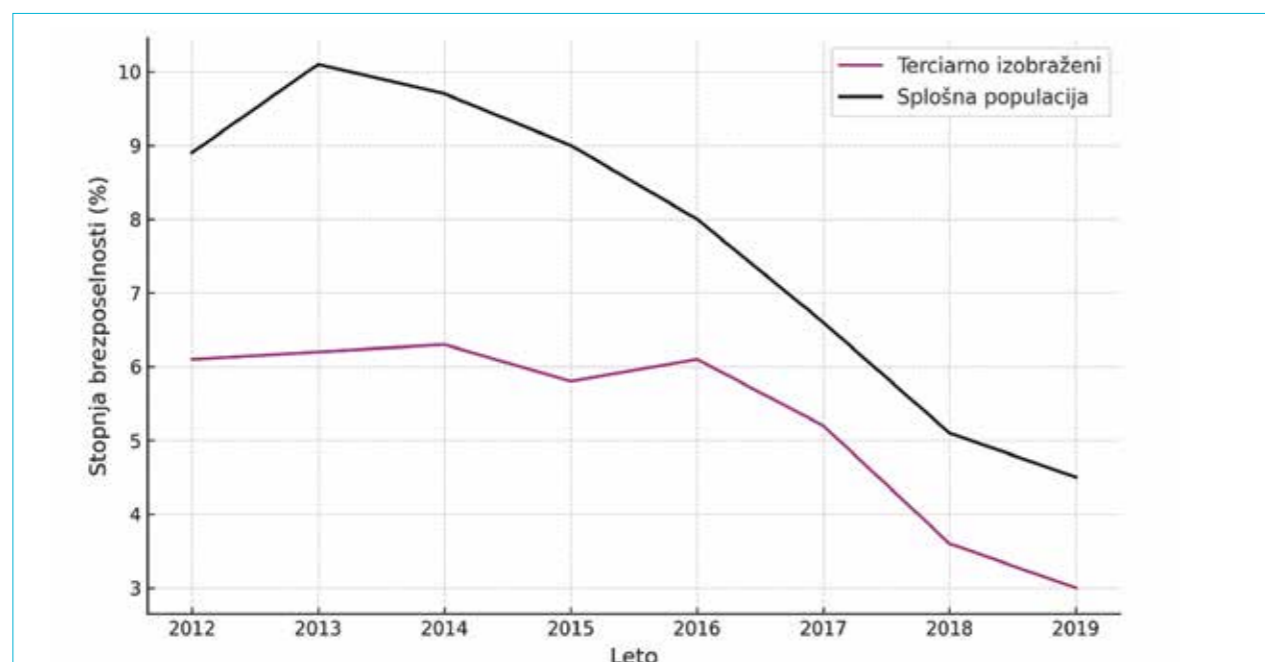
Slika 1: Mednarodna raven – brezposelni diplomanti terciarnega izobraževanja v Evropi
Vir: eSTAT

Stolpčni grafikon prikazuje stopnjo brezposelnosti visokošolskih diplomantov v različnih evropskih državah. V Severni Makedoniji, Turčiji in Grčiji je stopnja brezposelnosti diplomantov najvišja in presega 12 %. V državah, kot so Madžarska, Nemčija in Češka, pa so stopnje najnižje, saj so nižje od 5 %.

Slovenija, ki je označena s svetlejším odtenkom, je blizu sredine porazdelitve, saj je njena stopnja brezposelnosti nekoliko pod evropskim povprečjem. Ta uvrstitev predstavlja zmerno uspešnost na področju zaposljivosti diplomantov, kar kaže na možnosti za izboljšanje, hkrati pa priča o razmeroma stabilnem vključevanju visokošolskih diplomantov na trg dela.

Slika 2: Slovenska raven – primerjava brezposelnosti splošne populacije in populacije s terciarno izobrazbo
Vir: SiStat

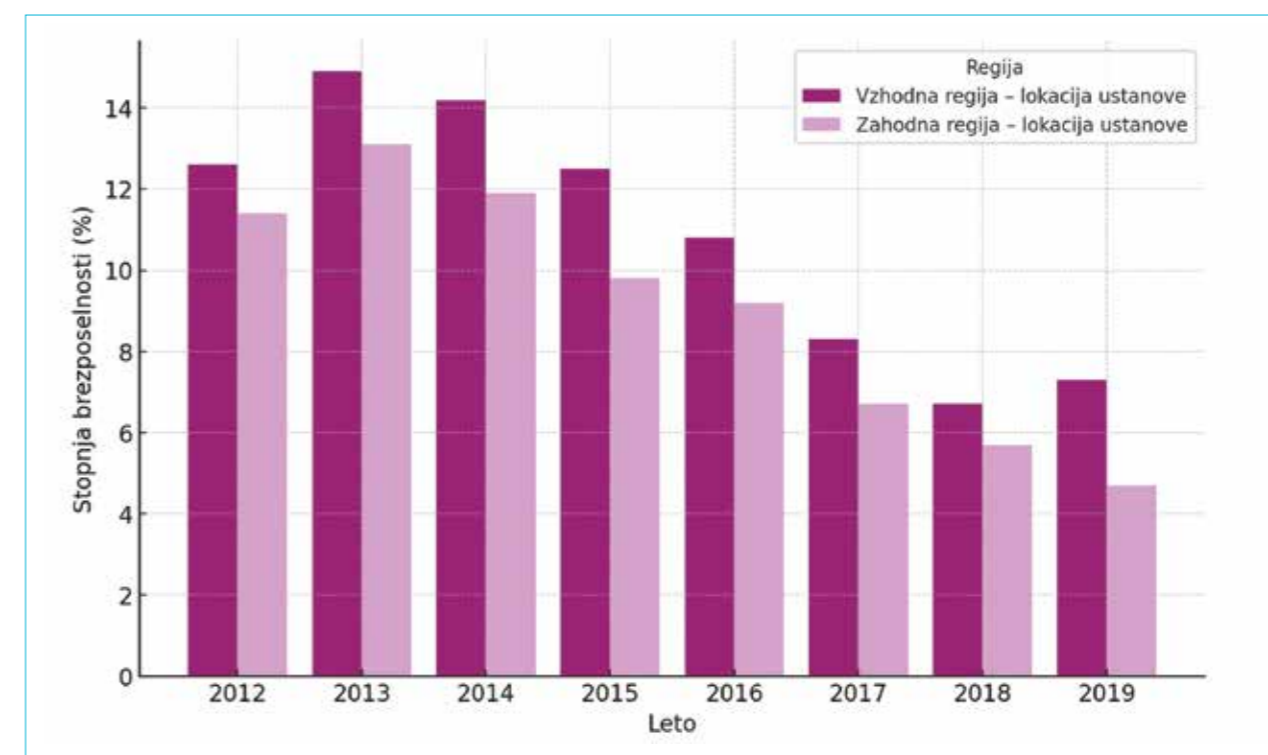
Graf na sliki 2 prikazuje stopnjo brezposelnosti v Sloveniji od leta 2012 do leta 2019, pri čemer gre za primerjavo med populacijo s terciarno izobrazbo in splošno populacijo.

Stopnja brezposelnosti za celotno prebivalstvo, ki je prikazana s črno črto, se začne pri približno 9 % leta 2012 in doseže vrhunec leta 2013 z okoli 10 % nato pa se do leta 2019 vztrajno znižuje do dobrih 4 %. Stopnja brezposelnosti terciarno izobraženih, prikazana z vijolično barvo, pa se

zmanjšuje in do leta 2019 doseže približno 3 %.

Ta trend poudarja ekonomsko prednost visokošolske izobrazbe, saj je stopnja brezposelnosti terciarno izobraženih oseb v primerjavi z ostalim prebivalstvom vedno nižja. Postopno zmanjševanje razlik med obema skupinama kaže na izboljšanje splošnega položaja na trgu dela z večjimi zaposlitvenimi možnostmi za obe kategoriji.

Slika 3: Slovenska regionalna raven – lokacija zavoda glede na vzhodno in zahodno kohezijsko regijo
Vir: SiStat

Grafikon prikazuje primerjavo stopnje brezposelnosti med diplomanti visokošolskih zavodov iz vzhodne in zahodne regije Slovenije med letoma 2012 in 2019.

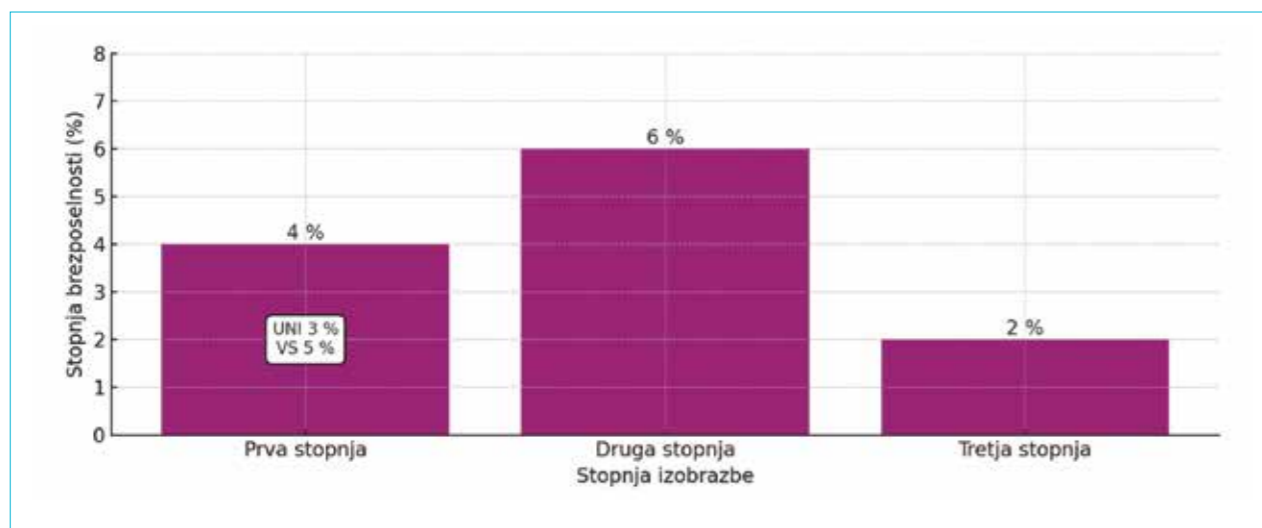
Pri diplomantih zavodov v vzhodni regiji, prikazanih s temnejšimi stolpci, je v primerjavi z vrstniki iz zahodne regije, prikazanimi s svetlejšimi stolpci, stopnja brezposelnosti vedno višje.

Stopnja brezposelnosti v obeh regijah je bila najvišja v obdobju 2013–2014, ko je v vzhodni regiji dosegla skoraj 15 %, medtem ko je v zahodni regiji ostala pod 13 %.

Po tem vrhuncu se je stopnja brezposelnosti v obeh regijah vztrajno zniževala, kar kaže na izboljšanje razmer na trgu dela. Vendar pa so razlike med obema regijama vztrajale skozi celotno obdobje.

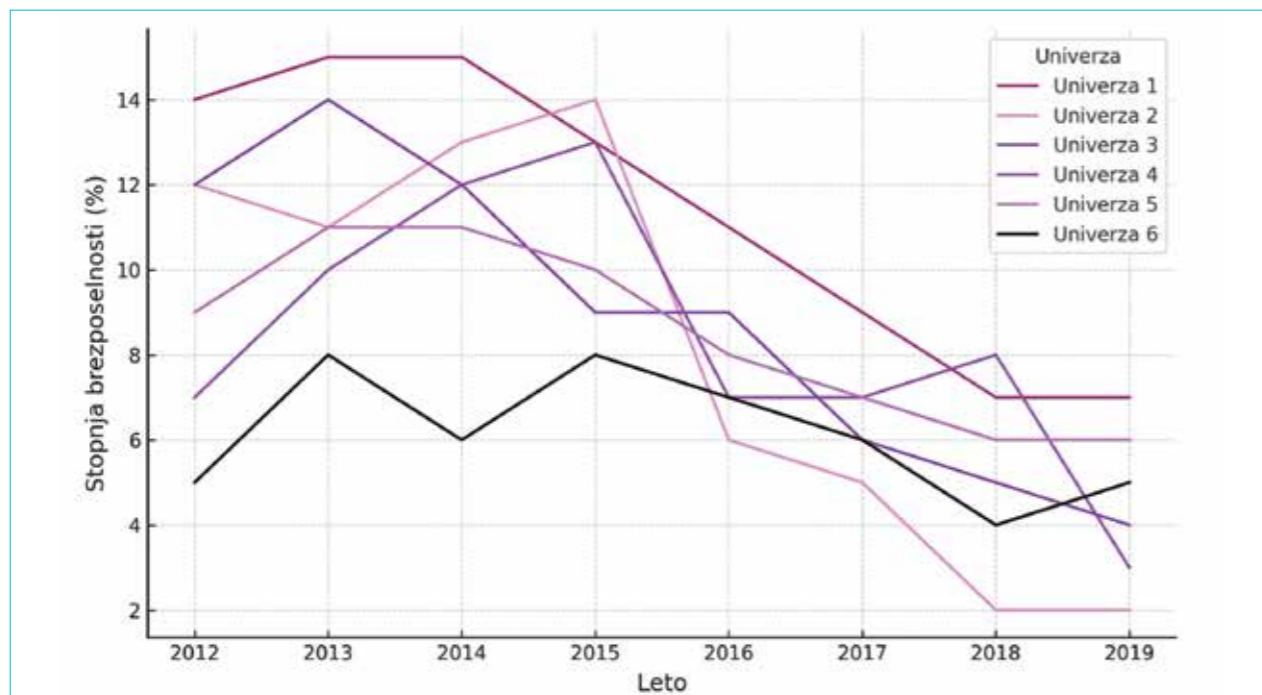
Ta trend poudarja regionalne razlike v priložnostih na trgu dela in gospodarskih razmerah ter opozarja na izzive, s katerimi se soočajo diplomanti zavodov z vzhoda države. Te ugotovitve poudarjajo potrebo po usmerjenih regionalnih politikah za odpravo neravnovesij na trgu dela.

Slika 4: Slovenska raven – primerjava glede na stopnjo izobrazbe
Vir: eVŠ

Grafikon prikazuje stopnjo brezposelnosti po stopnjah izobrazbe, ki se ujemajo s pričakovanimi poklicnimi in izobraževalnimi potmi. Diplomanti prve stopnje (štiriodstotna brezposelnost) pogosto nadaljujejo študij na drugi stopnji, zato na trg dela vstopijo pozneje. To se kaže pri univerzitetnih študijskih programih (UNI), kjer je brezposelnost zaradi nadaljnega študija nižja (3 %), v primerjavi z visokošolskimi strokovnimi programi (VS), kjer se diplomanti soočajo z višjo brezposelnostjo (5 %), saj se običajno takoj vključijo na trg dela. Najvišja je stopnja brezposelnosti diplomantov druge stopnje (6 %), saj večina prehaja neposredno na trg dela in se pri tem sooča z različnimi izzivi glede zaposljivosti. Pri diplomantih tretje stopnje je nizka (dvoostotna) stopnja brezposelnosti delno posledica specializirane narave njihovih kvalifikacij, delno pa tega, da se na doktorske programe vpisuje manj študentov, zaradi česar se manj diplomantov poteguje za delovna mesta na nižjih akademskih in strokovnih področjih. Ti rezultati opozarjajo na različne vloge in rezultate posameznih stopenj pri izobraževanju in zaposlovanju.

Slika 5: Raven slovenskih univerz – primerjava med univerzami
Vir: eVŠ

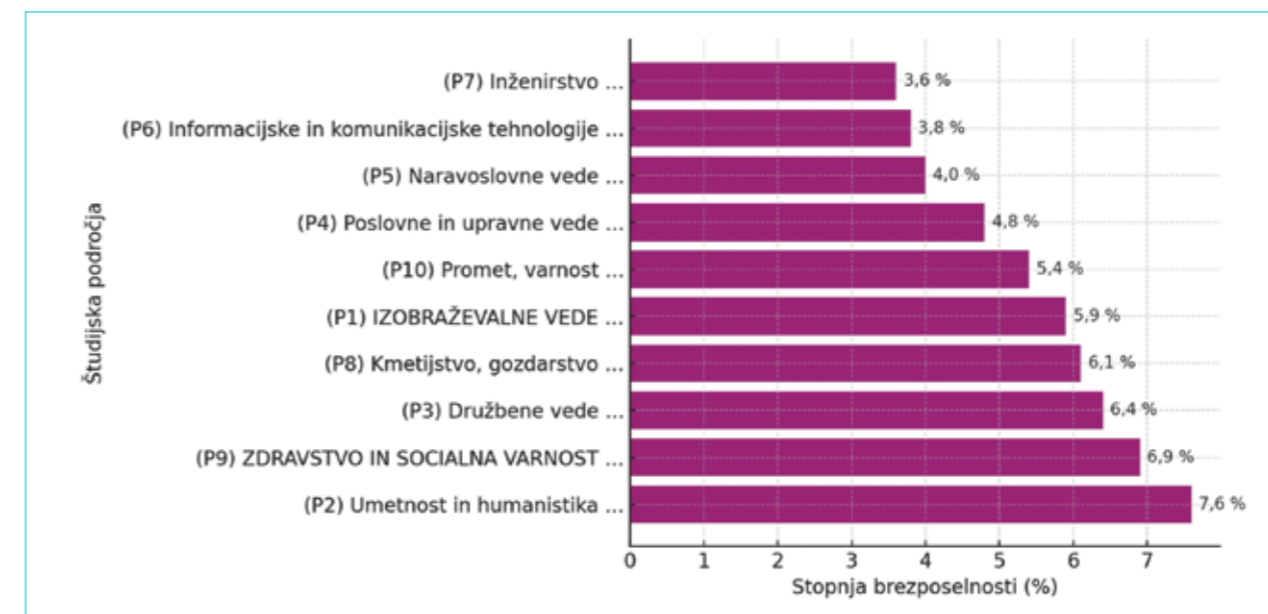

Graf na sliki 5 prikazuje stopnjo brezposelnosti med diplomanti šestih slovenskih univerz od leta 2012 do 2019. Trendi razkrivajo precejšnje razlike med zavodi, saj je na nekaterih univerzah stopnja brezposelnosti vedno višja. Univerzi 1 in 3 izkazuje najvišji stopnji, ki sta leta 2013 presegle 12 %, nato pa sta se postopoma zniževali. Nasprotno pa univerza 6 v celotnem obdobju ohranja najnižjo stopnjo brezposelnosti, ki je leta 2013 in 2015 ko je bila najvišja, znašala le 8 %, do leta 2019 pa je padla pod 5 %.

Posebej opazen je trend univerze 2, ki ima na začetku obdobja visoko stopnjo brezposelnosti, primerljivo s stopnjami na univerzah 1 in 3, potem pa se v tem pogledu znatno izboljša in do leta 2019 doseže ene najnižjih stopenj brezposelnosti.

Trendi upadanja na vseh univerzah kažejo na splošno izboljšanje zaposljivosti diplomantov v zadnjih letih. Vendar pa vztrajne razlike med njimi, skupaj s presenetljivim izboljšanjem univerze 2, poudarjajo vpliv institucionalnih dejavnikov, kot so ponudba programov, strateške spremembe in dinamika regionalnega trga dela, na stopnjo brezposelnosti diplomantov.

Slika 6: Raven slovenskih fakultet – primerjava študijskih področij
Vir: eVŠ

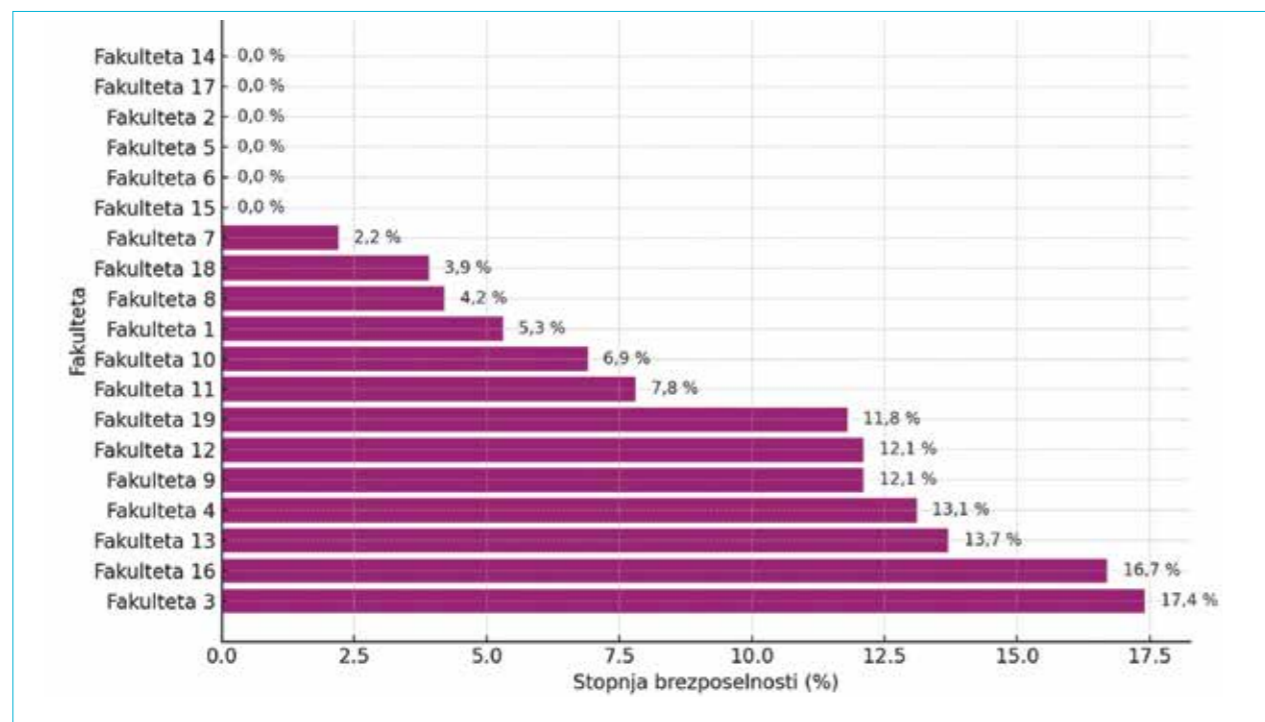

Grafikon prikazuje stopnjo brezposelnosti diplomantov slovenskih visokošolskih zavodov po različnih študijskih področjih. Najvišja stopnja brezposelnosti je na področju umetnosti in humanistike (P2), in sicer 7,6 %, sledita področji zdravstva in socialne varnosti (P9) s 6,9 % ter družbenih ved (P3) s 6,4 %.

Nasprotno je najnižja stopnja brezposelnosti na področjih, kot sta tehnika (P7) ter informacijske in komunikacijske tehnologije (P6), in sicer 3,6 % oziroma 3,8 %. Te ugotovitve kažejo na razlike v zaposljivosti diplomantov glede na področje študija.

Slika 7: Raven slovenskih fakultet – primerjava v okviru P2 (umetnost in humanistika)

Vir: eVŠ

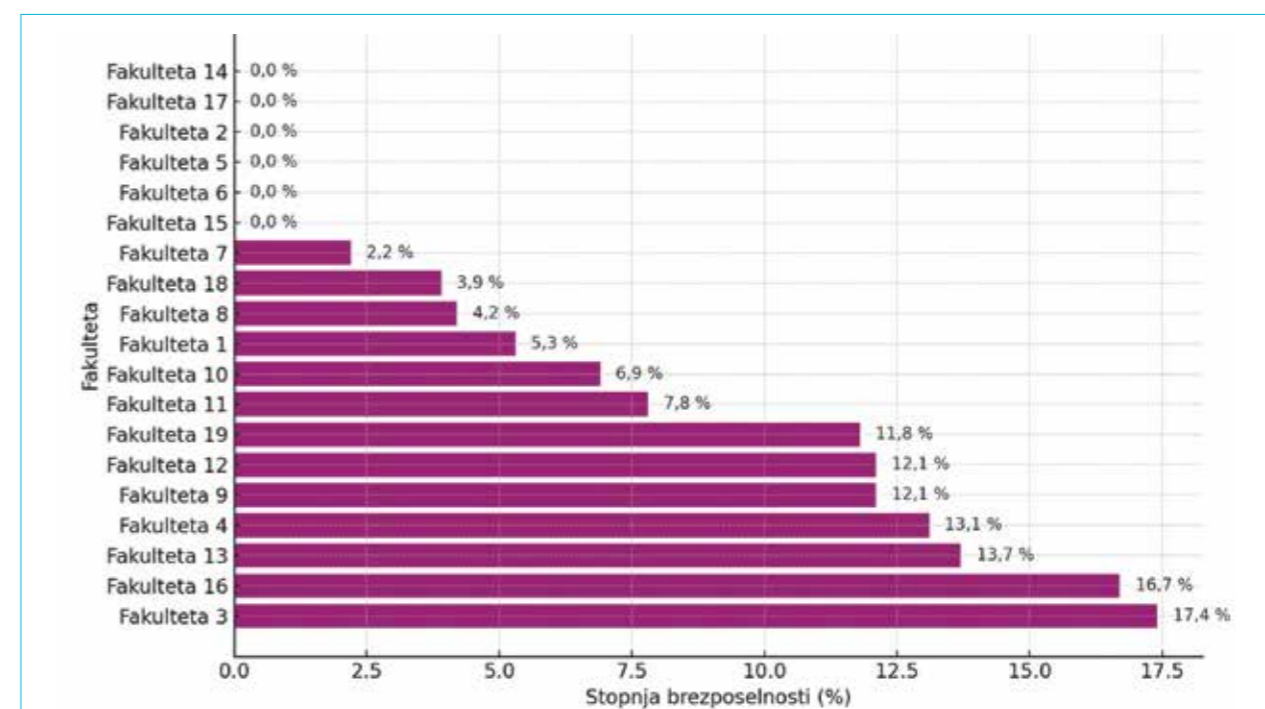
Grafikon na sliki 7 prikazuje stopnjo brezposelnosti med diplomanti fakultet, ki izvajajo študijske programe s področja umetnosti in humanistike (P2). Najvišjo stopnjo brezposelnosti (17,4 %) imajo diplomanti fakultete 3, tesno pa jim sledijo diplomanti fakultet 16 (16,7 %) in 13 (13,7 %). Več fakultet – fakultete 5, 6, 14, 15 in 17 – poroča o ničodstotni stopnji brezposelnosti njihovih diplomantov. Te ugotovitve kažejo na velike razlike v stopnji brezposelnosti diplomantov med fakultetami na istem študijskem področju. To priča o tem, da institucionalni dejavniki, zasnova programa in morebitna dinamika regionalnega trga dela na področju umetnosti in humanistike pomembno vplivajo na zaposljivost diplomantov. Fakultete z višjo stopnjo brezposelnosti se lahko soočajo z izzivi pri usklajevanju svojih izobraževalnih programov z zahtevami trga dela, medtem ko fakultete z ničodstotno stopnjo brezposelnosti kažejo večjo vpetost v trg dela in uspešnost pri pripravi diplomantov na zaposlitev.

Grafikon na sliki 8 prikazuje stopnjo brezposelnosti med diplomanti fakultet, ki izvajajo študijske programe s področja poslovnih in upravnih ved (P4). Najvišjo stopnjo brezposelnosti (11,8 %) imajo diplomanti fakultete 14, tesno pa jim sledijo diplomanti fakultete 11 (11,7 %). Tudi fakulteti 24 in 22 izkazujeta razmeroma visoko stopnjo brezposelnosti svojih diplomantov, in sicer 10,4 % oziroma 10 %. Več fakultet – fakultete 8, 7, 5, 23, 13 in 10 – poroča o ničodstotni stopnji brezposelnosti svojih diplomantov. Diplomanti fakultet 12, 2 in 17 imajo najnižje neničelne stopnje, in sicer od 1,4 % do 2,5 %.

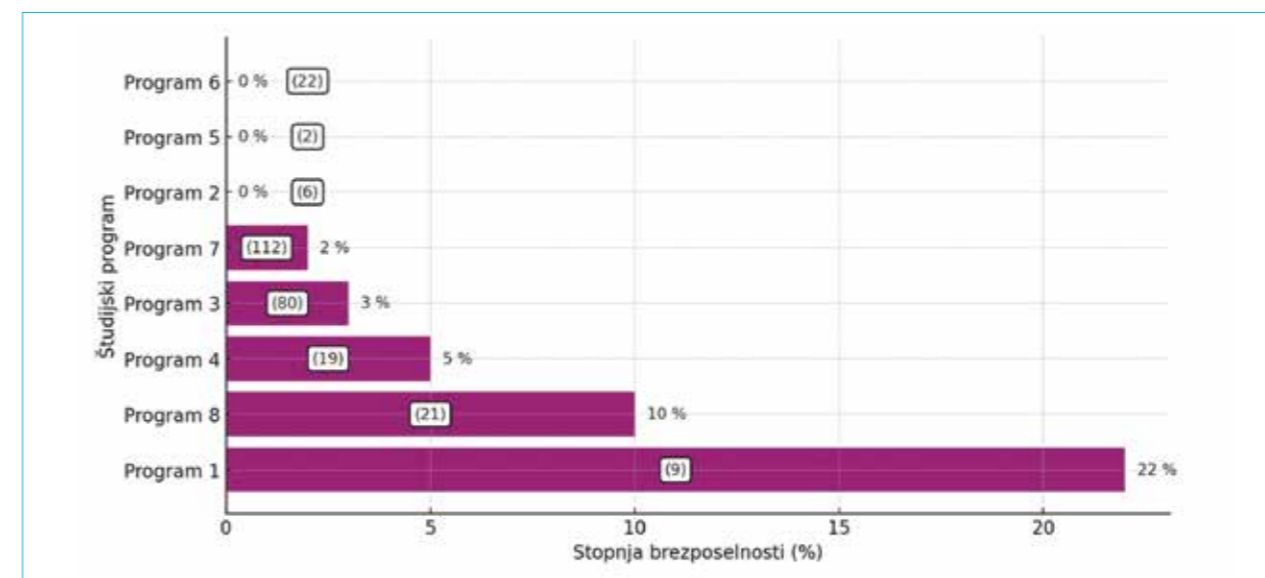
Kot v prejšnjem primeru, tudi te razlike kažejo na različno zaposljivost diplomantov različnih fakultet na istem študijskem področju. Fakultete z višjimi stopnjami brezposelnosti se lahko soočajo z izzivi pri usklajevanju ponudbe izobraževalnih programov s potrebami trga dela, medtem ko imajo fakultete z nižjimi stopnjami brezposelnosti verjetno koristi od močnih povezav z industrijo in povpraševanja po naboru znanj njihovih diplomantov.

Slika 8: Raven slovenskih fakultet – primerjava v okviru P4 (poslovne in upravne vede)

Vir: eVŠ

Slika 9: Raven študijskega programa – primerjava v okviru fakultete 4

Vir: eVŠ

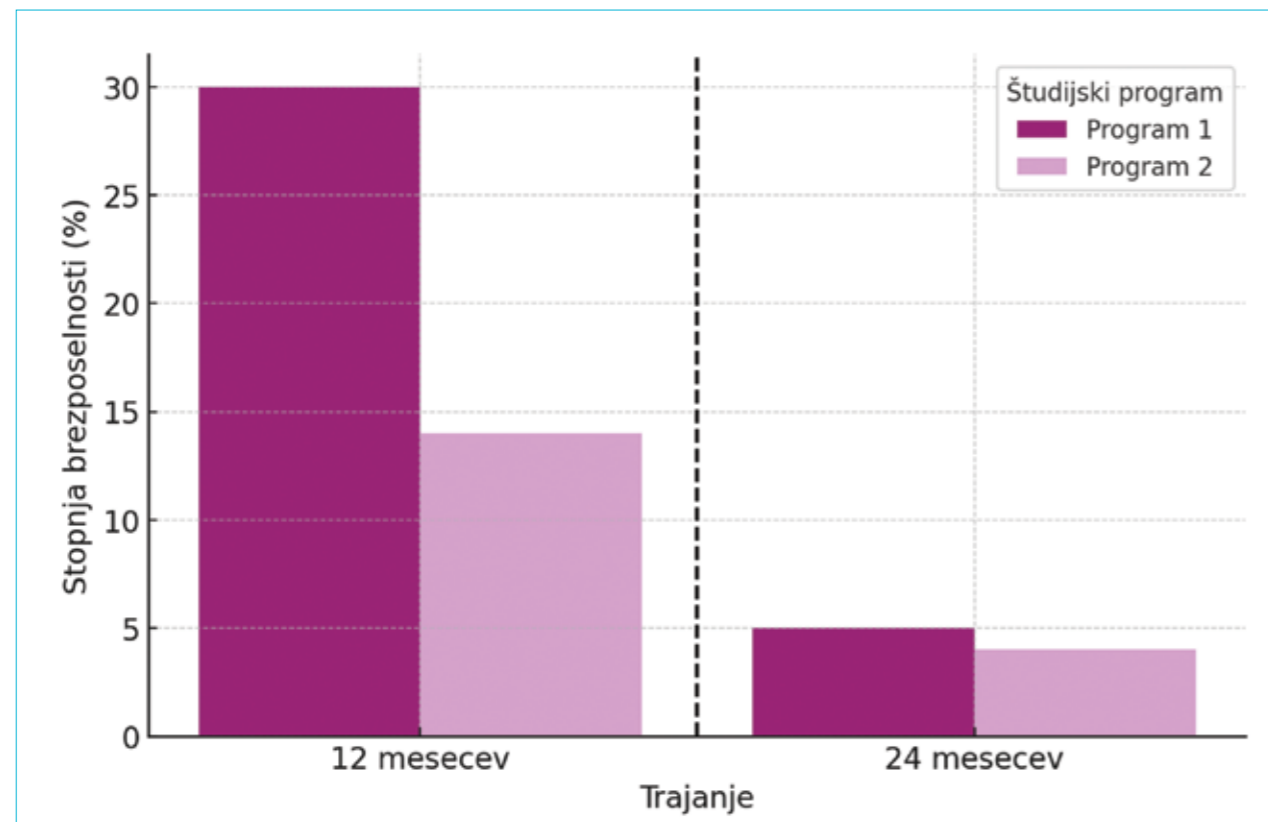
Grafikon na sliki 9 razčlenjuje stopnjo brezposelnosti diplomantov v okviru fakultete 4. Medtem ko fakulteta 4 iz prejšnjega grafa izkazuje relativno nizko splošno stopnjo brezposelnosti diplomantov (3,7 %), ta graf razkriva precejšnje razlike med posameznimi študijskimi programi. Stopnja brezposelnosti diplomantov programa 1 je najvišja in znaša 22 %, čeprav ima ta program le devet diplomantov. Podobno velja za program 8, kjer je med 21 diplomanti stopnja desetodstotna. Nasprotno pa diplomanti več programov, vključno s programi 2, 5 in 6, izkazujejo ničodstotno stopnjo brezposelnosti, kar kaže na njihovo močno vpetost v trg dela.

Glede na ugotovljene razlike med stopnjo brezposelnosti diplomantov posameznih programov lahko sklepamo, da ima velikost skupine diplomantov velik vpliv na stopnjo brezposelnosti. Ta je pri programih z manjšim številom diplomantov podvržena velikim

spremembam pri majhnih odstopanjih, saj se stopnja lahko znatno poveča že zaradi enega ali dveh brezposelnih posameznikov. Rezultati zato kažejo, da bi fakulteta 4 kljub splošnemu uspehu zaposljivosti njihovih diplomantov verjetno morala izvesti ciljno usmerjene izboljšave posameznih študijskih programov, namenjene usklajevanju s potrebami trga dela, če bi želela dosegati manjšo ali celo enako stopnjo brezposelnosti svojih diplomantov.

Slika 10: Raven študijskega programa – primerjava študija splošne medicine

Vir: eVŠ

Grafikon prikazuje stopnjo brezposelnosti diplomantov dveh različnih programov splošne medicine, merjeno 12 mesecev po zaključku študija. Med diplomanti programa 1 je stopnja brezposelnosti 30-odstotna, med diplomanti programa 2 pa 15-odstotna. Te številke so izrazito visoke, zlasti glede na to, da je v Sloveniji veliko povpraševanje po zdravstvenih delavcih. Po podatkih Ministrstva za zdravje je v Sloveniji manj zdravnikov na 100.000 prebivalcev (3,3), kot je povprečje EU (4,0), kar kaže na primanjkljaj zdravniškega kadra (Ministrstvo za zdravje, 2023).

To navidezno protislovje je mogoče pripisati sistemskim nepravilnostim v postopku zaposlovanja diplomantov medicine. Za diplomante je značilno, da so pred zaposlitvijo na specializiranem delovnem mestu nekaj časa brezposelni, nato pa se njihove stopnje zaposlenosti znatno izboljšajo. Ta vmesna faza brezposelnosti je presenetljiva glede na potrebe države na področju zdravstvenega varstva in kaže na neučinkovitost pri prehodu od diplome do zaposlitve. Za reševanje tega vprašanja so potrebne sistemske reforme za racionalizacijo vključevanja diplomantov medicine v delovno silo, s čimer bi se zmanjšala stopnja brezposelnosti in zadovoljilo povpraševanje prebivalstva po zdravstveni oskrbi.

Sklep

Ta študija je prvi poskus analize brezposelnosti med diplomanti slovenskih visokošolskih zavodov, ki je podlaga za nadaljnje raziskovanje dejavnikov, ki vplivajo na zaposljivost diplomantov. Analiza obravnava regionalne razlike, razlike med zavodi in razlike med študijskimi področji in programi ter opozarja na kompleksnost zaposlitvenih rezultatov.

Čeprav ugotovitve ponujajo dragocen vpogled v populacijo brezposelnih diplomantov, je to delo prvi korak k sistematični in pravilni uporabi podatkov na vseh ravneh visokošolskega izobraževanja. Končni cilj je zagotoviti, da bodo ti podatki uporabni v notranjih in zunanjih postopkih zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu, da bodo podpirali razvoj na dokazih temelječih visokošolskih politik in da bo javnost bolje razumela zaposljivost diplomantov. Bolj ciljno usmerjene in učinkovite intervencije na tem področju pa terjajo še podrobnejšo analizo in tudi obravnavo ugotovljenih izzivov.

Prevod: Polona Glavan

Viri

- Lesjak, D., in Skrbinjek, V. (2017). *Tertiary Education and Labour Market*. University of Primorska, Faculty of Management, and International School for Social and Business Studies.
- Albert, C., Davia, M. A., in Legazpe, N. (2023). Educational mismatch in recent university graduates: The role of labour mobility. *Journal of Youth Studies*, 26(1), 113–135. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1981840>
- Ministrstvo za zdravje (2023). Zdravstveni sistem v Sloveniji: Januar 2023 – Povzetek. Vlada Republike Slovenije. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/NOVICE/Zdravstveni-sistem-v-Sloveniji-januar-2023-povzetek.pdf>.

III. 3

Pogovor z Davidom Metzem

UPORABA PODATKOV O ZAPOSLENOSTI DIPLOMANTOV ZA ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI IN OBLIKOVANJE POLITIK – PRIMER DANSKE

David Metz je zaposlen pri danski ustanovi za akreditacije (AKKR), kjer ima ključno vlogo pri snovanju praks zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu. Je poznavalec institucionalnih presoj in razvoja politik, ki temeljijo na usklajevanju učnih izidov s potrebami trga dela, redno sodeluje tudi v razpravah o reformah visokega šolstva na Danskem.

Na mednarodnem posvetu **Karierne poti diplomantov**, posvečenem izzivom na področju zaposljivosti diplomantov, ki ga je 7. novembra 2024 organiziral Nakvis, je predstavil dansko izkušnjo uporabe zaposlitvenih podatkov v procesih zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu.

Z Davidom Metzem se je v imenu Nakvisa pogovarjal **Andrej Krček**.

Zgodovinski kontekst zbiranja podatkov

Ali lahko podate zgodovinski pregled zbiranja podatkov o zaposlenosti in brezposelnosti diplomantov na Danskem? Kdaj se je ta praksa začela in kako se je razvijala skozi čas?

Zgodovina se, kolikor vem, začne leta 2007, ko je bila ustanovljena naša agencija, danska ustanova za akreditacije. Statistični podatki o zaposlenosti so sicer obstajali že prej, vendar jih visokošolski zavodi niso pogosto uporabljali. Ministrstvo za izobraževanje pa je te podatke za namene oblikovanja politik verjetno uporabljalo že pred letom 2000. Od samega začetka sta zbiranje in uporaba podatkov o zaposlenosti diplomantov del naših dejavnosti. Postopoma smo izboljšali svoje kazalnike in metode za analiziranje in razlaganje zaposlitvenih trendov, zlasti tistih vidikov, ki so pomembni za posamezne izobraževalne programe.

Ste v času od nastanka agencije opazili kakšne pomembne spremembe v načinu uporabe teh podatkov?

Vsekakor. Ko smo začeli, smo se osredotočali na razmeroma osnovne zaposlitvene kazalnike. Z leti pa smo skupaj z ministrstvom razvili bolj razdelane statistične kazalnike in načine za boljše obravnavanje ključnih vprašanj. Včasih smo izvajali akreditacijo tako novih kot že obstoječih programov, pri kateri so bili pomembni podatki o stopnji študijskega programa in zaposlenosti diplomantov. Zdaj pa izvajamo institucionalno akreditacijo, pri kateri se bolj osredotočamo na to, ali zavodi sami zbirajo in uporabljajo ustrezne podatke o zaposlenosti svojih diplomantov ter ali z ukrepi zagotovijo relevantnost svojih programov.

Uporaba podatkov v procesih zagotavljanja kakovosti

Kako vaša agencija uporabi te podatke v svojih procesih zagotavljanja kakovosti? Ali lahko pojasnite, kako vplivajo na vaše evalvacije?

Na danski ustanovi za akreditacije pri institucionalnih presojah uporabljamo podatke o zaposlenosti diplomantov na različne načine. Ena od glavnih metod je preučevanje, kako zavodi spremljajo in zagotavljajo relevantnost svojih programov. Če na primer določen program kaže visoko stopnjo nezaposlenosti med diplomanti, lahko zavod zaprosimo, naj pojasni, kako bo to težavo reševal. Vprašamo, ali so analizirali temeljne vzroke, kot so trendi na trgu dela, kakovost programa in število vpisnih mest, in ali so sprejeli kakšne ukrepe za izboljšanje rezultatov. Te podatke uporabimo tudi za smernice pri evalvacijskih obiskih. Na prvem obisku poskušamo razumeti splošni okvir zagotavljanja kakovosti na zavodu, vključno s procesi, ki zagotavljajo relevantnost programov. Na drugem obisku, ki mu pravimo revizijska sled, pa se poglobimo v posamezne programe, pri katerih podatki kažejo na morebitne izzive. Izberemo, na

primer, program z nižjo stopnjo zaposlenosti, da raziščemo, kako na zavodu ugotavljajo in rešujejo težave v zvezi z učnimi izidi diplomantov.

Kaj se zgodi, če zavod ne posveti dovolj pozornosti težavam, ki jih je ugotovila vaša presoja?

Če zavod ne more pokazati, da je analiziral ali obravnaval pomembna vprašanja – na primer visoko nezaposlenost diplomantov –, lahko izdamo pogojno akreditacijo. To pomeni, da od zavoda zahtevamo izboljšave pri zagotavljanju kakovosti v določenem časovnem okviru in vprašanje ponovno obravnavamo pri ponovni presoji. V hudih primerih, ko zavod ne sprejme nobenih ukrepov, lahko izgubi akreditacijo. Vendar pa naš glavni cilj ni kaznovanje, ampak podpora – zavodom skušamo pomagati izboljšati njihove procese in rezultate. In vprašanje, kot je nezadovoljiva stopnja zaposlenosti, samo zase nikoli ne more biti razlog za kritiko, ta mora biti povezana s težavo, ki ni sistematično ali ustrezno obravnavana na zavodu.

Ali poleg stopnje nezaposlenosti pri evalvacijah uporabljate tudi druge podatke?

Da, pogledamo tudi kvalitativne podatke, na primer iz anket med diplomanti in študenti. Te ankete pogosto zajemajo vprašanja o skladnosti izobrazbe in delovnih zahtev ter o splošnem zadovoljstvu z izobraževalno izkušnjo. Vendar pa smo pri teh anketah previdni zaradi običajno nizkega števila anketirancev. Včasih analiziramo tudi podatke o diplomantih v nadaljnjem izobraževanju, saj lahko iz tega sklepamo, ali njihova prvotna izobrazba zadostuje potrebam trga dela.

Uporaba podatkov o zaposlenosti na državni ravni

Kako ministrstvo ali vlada uporabi podatke o zaposlenosti diplomantov pri oblikovanju politik in strateškem načrtovanju?

Dansko ministrstvo za izobraževanje podatke o zaposlenosti diplomantov pogosto uporablja pri oblikovanju nacionalnih politik in dodeljevanju sredstev. Eden od glavnih načinov je uravnavanje števila vpisnih mest na visokošolskih zavodih.

Če je na primer stopnja brezposelnosti med diplomanti nekega študijskega program stalno visoka, se ministrstvo lahko odloči, da omeji število vpisnih mest za ta program, s čimer zagotovi večjo usklajenost med učnimi izidi in potrebami trga dela.

Na ministrstvu te podatke poleg tega uporabljajo za spremljanje širših politik trga dela in njihovo prilagajanje. Z analiziranjem trendov zaposlovanja diplomantov na različnih študijskih področjih lahko ugotovijo, na katerih področjih je delovne sile pre malo ali preveč, kar je podlaga za oblikovanje nacionalnih strategij gospodarskega razvoja in reform izobraževalnega sistema. Pomembna je tudi njihova uporaba pri odločitvah o financiranju.

Podatki o zaposlenosti so pogosto ključni kazalnik pri določanju, kako se javna sredstva delijo univerzam in višjim šolam. Programi, ki so tesno usklajeni s potrebami trga dela in imajo visoko stopnjo zaposle-

nosti diplomantov, lahko prejmejo večjo podporo, in obratno, kar druge zavode spodbuja, da dajejo prednost podobnim rezultatom.

Ključno vlogo pa imajo ti podatki pri zagotavljanju javne transparentnosti. S tem

ko so rezultati zaposlovanja dostopni študentom in njihovim družinam, ministrstvo zagotavlja, da so lahko bodoči študenti pri odločitvah o svojem izobraževanju bolje informirani. To ne le opolnomoča posameznike, ampak tudi spodbuja kulturo odgovornosti med zavodi.

Izzivi in trenutne prakse pri zbiranju podatkov

Ali pri zagotavljanju zanesljivosti teh podatkov naletite na kakšne izzive? Kakšne so trenutne prakse pri zbiranju podatkov?

Eden od glavnih izzivov je prav zagotavljanje zanesljivosti podatkov, zlasti od manjših podjetij, ki niso dolžna sporočati podrobnih informacij o zaposlitvah. Celotna večja podjetja včasih podajo nepopolne ali zastarele podatke. Čeprav so podatki iz anket koristni, so omejeni zaradi nizkega – običajno okrog 30-odstotnega – deleža anketirancev, zato je težko oblikovati povsem reprezentativne zaključke. Kljub tem oviram nam izčrpna danska podatkovna infrastruktura, ki temelji na osebnih identifikacijskih številkah, omogoča, da zberemo obsežne podatke o zaposlenosti in dohodkih, vezanih na posamezne diplomante. To je močno orodje za analiziranje trendov in rezultatov.

Smernice in obeti za prihodnost

Ali predvidevate, da bo prišlo do kakšnih bistvenih sprememb pri načinu zbiranja ali uporabe teh podatkov v naslednjih letih?

Da, zaradi trenutnih reform visokega šolstva pričakujemo nove izzive in priložnosti. Na primer, uvedba krajših magistrskih programov, namenjenih izpolnjevanju potreb trga dela, bo zahtevala inovativne kazalnike za ocenjevanje njihove relevantnosti in rezultatov. Tudi možnosti izrednega študija ob delu bodo povečale kompleksnost zbiranja in analiziranja podatkov. Te spremembe bodo verjetno zahtevale nove pristope k ocenjevanju učinkovitosti programov in uspešnosti diplomantov.

Prevod: Polona Glavan

III. 4

Tjaša Bartolj,
Inštitut za ekonomska raziskovanja

INFORMACIJE ZA PRIHODNOST:

ADMINISTRATIVNI PODATKI KOT ORODJE ZA BOLJŠE ODLOČITVE O ŠTUDIJSKI SMERI

Uvod

Izbira študijske smeri predstavlja eno ključnih prelomnic v življenju posameznika. Gre za odločitve, ki ima dolgoročne posledice na posameznikovo osebno zadovoljstvo, finančno varnost, akademsko in karierno pot. Kljub temu številni dijaki in študenti svoje odločitve sprejemajo na podlagi omejenih ali napačnih informacij o tem, kaj določen študij prinaša. To lahko privede do neskladja med posameznikovimi pričakovanji in realnostjo na eni ter znanji oziroma veščinami in potrebami trga dela na drugi strani. V Sloveniji in po svetu se vse bolj izkazuje, da so natančne in dostopne informacije ključnega pomena za izboljšanje dobrobiti posameznikov in optimizacijo izobraževalnih odločitev. V tem kontekstu administrativni podatki predstavljajo dragocen vir, ki omogoča bolj informirane izbire in zmanjšuje potrebo po posredovanju države za zagotavljanje ustreznosti izobraženih kadrov.

Neusklajenost med izobrazbo in veščinami, ki jih z njo pridobijo posamezniki, ter zahtevami trga dela ima številne negativne posledice. Mladi se soočajo z nižjimi dohodki, večjo verjetnostjo brezposelnosti in nezadovoljstvom pri delu. Podjetja, ki ne najdejo kandidatov z ustreznimi znanji, pa imajo zaradi tega višje stroške zaposlovanja in uvajanja, večjo fluktuacijo zaposlenih in nenazadnje nižjo produktivnost. Neusklajena izobrazba predstavlja visoke stroške tudi za državo – zaradi neoptimalno porabljenih sredstev, namenjenih financiranju javnega izobraževanja takšnih posameznikov in potencialnih nadomestil za brezposelne.

Mednarodne raziskave dokazujejo, da lahko dostop do natančnih informacij o rezultatih na trgu dela bistveno izboljša blaginjo posameznikov in njihove zaposlitvene možnosti ter zmanjša socialno-ekonomske razlike. Raziskava, izvedena v ZDA (Wiswall in Zafar, 2015), je pokazala, kako lahko informacije o zaposlitvenih rezultatih vplivajo na izbiro študijske smeri.

Posamezniki, ki so izvedeli za pričakovane zaslužke na različnih področjih, so za 9 % zmanjšali verjetnost izbire smeri, kot sta humanistika in umetnost, in so se raje odločili za področja z boljšimi finančnimi obeti. Hastings idr. (2015) so ugotovili, da v Čilu študenti iz socialno šibkejših okolij pogosto precenjujejo zaslužke, ki jih omogočajo določeni študijski programi. Ko so ti študenti prejeli natančne informacije o pričakovanih zasluških, se je zanimanje za študij z nizko donosnostjo zmanjšalo za 4–5 %. Podobno so Barone idr. (2017) v Italiji odkrili, da imajo dijaki zadnjih letnikov pogosto pristranska prepričanja o donosnosti različnih področij študija. Ko so jim zagotovili točne informacije o rezultatih na trgu dela, se je vpis na manj donosna področja zmanjšal za 2,1 odstotne točke, medtem ko je bil ta upad med dijaki, ki so tovrstna področja postavljali kot prioriteto, še večji in je znašal 4,5 odstotne točke.

Raziskovalci v Nemčiji (Finger et al., 2020) pa so ugotovili, da se je verjetnost, da bi se odločili za bolj plačana področja, pri moških dvignila za devet odstotnih točk, potem ko bili seznanjeni z informacijami o zasluških po študijskih smereh, medtem ko pridobljene informacije pri ženskah niso imele učinka. Torej lahko tudi drugi, nemonetarni dejavniki igrajo pomembno vlogo pri odločitvi o študiju, zlasti pri določenih skupinah.

Vpliv informacij na odločitve posameznikov je odvisen od številnih dejavnikov – obsega informacij, njihove relevantnosti, razlike med trenutnimi prepričanji in realnostjo ter pripravljenostjo posameznikov, da spremenijo svoj pogled. Ali bomo predstavili zgolj monetarne rezultate po smereh študija ali tudi drugi? Dijaki bi na primer lahko spremenili svojo študijsko izbiro, če bi izvedeli, da imajo precejšnjo verjetnost, da bodo dobili zaposlitev kot farmacevti, kljub temu da so študirali veterino. Za nekatere je to lahko prednost, ker jim izobrazba ponuja širok spekter za-

poslitev, za druge pa to lahko pomeni potencialno oviro, ker želijo opravljati točno določen poklic. Bolj ko se informacije nanašajo na tisto, kar je študentom pomembno, večja je verjetnost, da jih bodo upoštevali pri svojih odločitvah. Nekateri študenti morda dajejo prednost finančnim izidom, drugi pa bolj cenijo stabilnost zaposlitve ali usklajenost s svojimi vrednotami. Če so pričakovanja dijakov glede določenega področja bistveno drugačna od realnosti,

Dejavniki, ki vplivajo na izbiro študijskih programov v Sloveniji

Ker so odločitve mladih lahko tudi kulturno pogojene, smo na Inštitutu za ekonomska raziskovanja analizirali pomembnost različnih dejavnikov pri izbiri študijskih programov v Sloveniji. Med decembrom 2021 in junijem 2022 smo izvedli spletno anketo, s pomočjo katere smo dobili odgovore 233 dijakov in študentov. Ocenjevali smo, kakšno težo pri odločitvi o izbiri študija nosijo pričakovana povprečna plača, zaposljivost, akademski ugled ustanove, težavnost študija in omejitve vpisa. Čeprav se zavedamo, da na izbiro lahko vplivajo tudi drugi dejavniki, smo se zaradi izvedljivosti ankete morali omejiti na navedeni ožji nabor.

Raziskava je temeljila na eksperimentu z diskretnimi izbirami (angl. discrete choice experiment, DCE). Namesto neposrednega spraševanja o pomembnosti posameznih dejavnikov smo tako študentom predstavili nabor nalog izbire. Vsak udeleženec je prejel en naključno izbran nabor izmed petih možnih, pri čemer je vsak vseboval deset nalog izbire. V vsaki nalogi so morali anketiranci izbirati med dvema hipotetičnima študijskima programoma, ki sta imela različne lastnosti analiziranih dejavnikov. Na primer: odločiti se morajo med študijskim programom A z visoko plačo in srednjo verjetnostjo zaposlitve ter programom B s srednjo višino plače in boljše verjetnostjo zaposlitve, medtem ko so vrednosti ostalih dejavnikov lahko enake

na primer glede razpoložljivosti delovnih mest ali pričakovanih dohodkov, lahko odprava teh napačnih prepričanj pomembno vpliva na njihove odločitve. Seveda pa niso vsi posamezniki enako pripravljene spreminiti mnenja, tudi ko so soočeni z dejstvi.

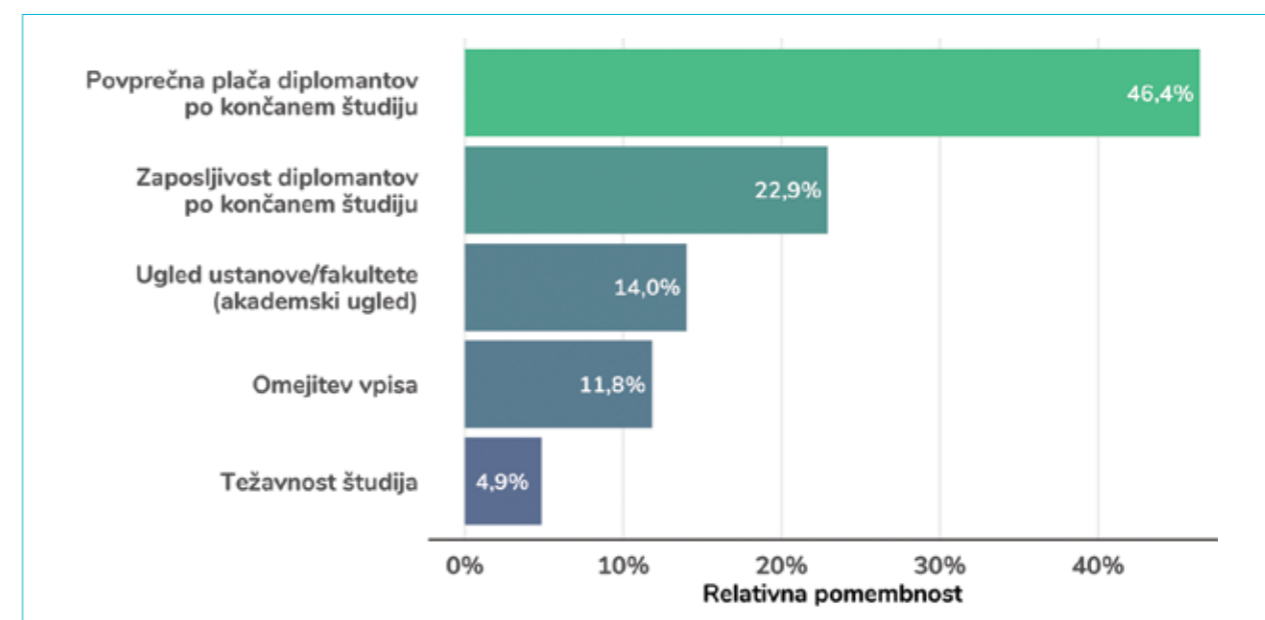
Večja ko je odprtost študentov za prilaganje njihovih prepričanj na podlagi novih podatkov, večji bo učinek posredovanih informacij.

za oba programa. Na ta način smo lahko posredno ocenili njihove preference, ne da bi jih morali neposredno spraševati o pomenu posameznih dejavnikov. S proučevanjem izbir, ki jih sprejmejo udeleženci, in lastnosti ter ravni alternativ ali možnosti, ki so bile izbrane, lahko raziskovalci ocenijo relativno pomembnost različnih lastnosti in ravni v problemu izbire. Natanko to smo tudi storili, da bi razumeli, kateri dejavniki so slovenskim dijakom in študentom najpomembnejši pri izbiri fakultete in smeri študija.

Rezultati so pokazali, da je plača (med analiziranimi dejavniki) najpomembnejša pri izbiri študijskega programa. Predstavlja kar 46,4 % teže pri odločitvi in je bila sodelujočim v anketi dvakrat toliko pomembna kot zaposljivost (22,9 %). Drugi dejavniki, kot so ugled institucije, omejitve vpisa in zahtevnost študija, so jim bili prav tako pomembni, vendar bistveno manj (glej sliko 1). Pomembnih razlik med spoloma ni bilo (Bartolj in Ogorevc, 2022).

Ta razmerja kažejo, kako ključno vlogo ima pričakovana finančna korist v odločitvenem procesu, medtem ko drugi dejavniki, čeprav prisotni, pogosto delujejo kot sekundarni ali podporni elementi. Naše ugotovitve odsevajo pomembnost transparentnih informacij o kariernih možnostih in rezultatih na trgu dela, ki jih posamezna smer ponuja.

Slika 1: Relativna pomembnost dejavnikov, ki vplivajo na izbiro študijskih programov
Vir: Bartolj in Ogorevc, 2022

Administrativni podatki v Sloveniji

Najtočnejši vir informacij o poklicih, plačah in zaposljivosti diplomantov različnih študijskih področij so administrativni podatki. Ti pokrivajo skoraj celotno populacijo v več časovnih obdobjih in ne zahtevajo dodatnih sredstev za zbiranje podatkov. A ima tudi ta vir podatkov omejitve. Administrativne baze namreč ne vsebujejo kvalitativnih vpogledov, kot je na primer zadovoljstvo z delom. Prav tako ne odražajo oziroma pomanjkljivo prikazujejo najnovejše spremembe na trgu dela, kot je nastanek novih poklicev, ki so na primer posledica vse hitrejšega razvoja umetne inteligence.

Slovenija ima bogate administrativne baze podatkov. Ti omogočajo izračun povprečnih plač oziroma dohodkov od dela, stopnje brezposelnosti, števila zaposlenih in novo zaposlenih ter prikaz najpogostejših poklicev in dejavnosti po letih in študijskih področjih diplomantov. Ti že služijo kot osnova za objavo mnogih državnih statistik, ki jih poroča Statistični urad RS. Tako lahko na primer na njihovih spletnih straneh že najdemo podatke o distribuciji plač glede na raven in področje dosežene izobrazbe.¹

Bodočim študentom Slovenija kljub temu še ne zagotavlja vseh možnih informacij. Čeprav je na primer moč najti informacije o tem, kakšna je pričakovana poklicna pot študenta posameznega področja, se te nanašajo na poklicne poti, ki so usklajene z izobrazbo. Pri izbiri študija pa je pomemben podatek, ki se nanaša na vse diplomante, saj podaja informacijo o verjetnosti neskladnosti poklica z izobrazbo. Pomembno je tudi, da so vse relevantne informacije zbrane na enem mestu in na razumljiv način.

¹ Dostopno na <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/07113585.px>

Vpliv umetne inteligence

Raziskave opozarjajo, da bo umetna inteligenca (UI) bistveno preoblikovala trg dela. Kot pri prejšnjih velikih spremembah na trgu dela lahko pričakujemo, da bodo nekateri poklici izginili, veliko se jih bo preoblikovalo, nastali pa bodo tudi novi. Teh sprememb v administrativnih podatkih še ne moremo analizirati, saj so trenutni premiki na trgu dela še premajhni. Vendar pa to ne pomeni, da nam administrativni podatki ne morejo pomagati pri informiranju bodočih študentov o vplivih UI na trg dela.

Administrativne podatke lahko uporabimo za identifikacijo študijskih področij, ki bodo najverjetneje imela koristi od UI ali pa bodo zaradi nje izpostavljena tveganju. Corrales-Herrero idr. (2024) so v nedavno objavljeni študiji uporabili podatke o poklicih in izobraževalnih programih, ki vodijo do le-teh, da bi razvrstili študijska področja v štiri skupine glede na vpliv UI. Poklice so razvrstili glede na raven transformativnih in destruktivnih učinkov UI v štiri skupine in nato povezali študijska področja s temi poklici.

Rezultati so pokazali, da v Španiji le približno 15 % diplomantov opravlja delo z visoko verjetnostjo, da bi ga v naslednjih 10–20 letih nadomestili stroji. Kljub temu se bo znaten delež soočal s spremembami v svojih poklicih, ki bodo vplivale na zahteve po veščinah. Izkazalo se je, da so zdravstvo, socialna varnost, kmetijstvo, inženirstvo, proizvodnja in gradbeništvo tista področja, ki so povezana z manj ranljivimi poklici. Nasprotno obstaja pri diplomantih na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) večja verjetnost, da jih bo digitalizacija nadomestila s stroji, medtem ko diplomanti izobraževanja ter umetnosti in humanistike pogosteje delujejo v poklicih, kjer stroji trenutno ne morejo nadomestiti človeškega dela.

Oblikovanje takšne povezave med poklici, študijskimi področji in vplivi tehnologije med drugim omogočajo administrativni podatki. Tako podprte informirane odločitve lahko usmerjajo posameznike k področjem, ki so usklajena s spremembami, ki jih prinaša UI.

Sklep

Informirane odločitve o izobraževanju imajo širok družbeni in ekonomski pomen. Natančne in dostopne informacije lahko zmanjšajo neusklajenosti na trgu dela, izboljšajo zaposlitvene možnosti mladih in povečajo njihovo zadovoljstvo. Administrativni podatki so v tem procesu ključno orodje, vendar imajo, kot vsaka stvar, tudi svoje pomanjkljivosti. Zato je smiselno, da jih dopolnujemo s kvalitativnimi informacijami in izvedenimi analizami. **Pomembno je, da vse informacije zberemo na enem mestu in ozaveščamo posameznike o njihovem dostopu. Pri tem je ključna podpora in spodbuda odločevalcev za razvoj takšnih platform, saj je v nasprotnem primeru njihov razvoj počasen.**

Viri:

- Barone, C., Schizzerotto, A., Abbiati, G., in Argentin, G. (2017). Information barriers, social inequality, and plans for higher education: Evidence from a field experiment. *European Sociological Review*, 33(1), 84–96.
- Bartolj, T. in Ogorevc, M. (2022). *Izbira študijskih programov. Analiza dejavnikov, ki vplivajo na izbiro.* Neobjavljeno gradivo.
- Corrales-Herrero, H., in Rodríguez-Prado, B. (2024). Mapping the Occupations of Recent Graduates. The Role of Academic Background in the Digital Era. *Research in Higher Education*, 65(8), 1853–1882.
- Finger, C., Solga, H., Ehlert, M., in Rusconi, A. (2020). Gender differences in the choice of field of study and the relevance of income information. Insights from a field experiment. *Research in Social Stratification and Mobility*, 65, 100457.
- Hastings, J., Neilson, C. A., in Zimmerman, S. D. (2015). *The effects of earnings disclosure on college enrollment decisions* (No. w21300). National Bureau of Economic Research.
- Wiswall, M., in Zafar, B. (2015). Determinants of college major choice: Identification using an information experiment. *The Review of Economic Studies*, 82(2), 791–824.

III. 5

Pogovor z dr. Tomažem Deželanom

PROJEKT EUROGRADUATE: UPORABA PODATKOV V NOTRANJEM SISTEMU ZAGOTAVLJANJA KAKOVOSTI VISOKOŠOLSКИH ZAVODOV

Dr. Tomaž Deželan je profesor političnih ved na Univerzi v Ljubljani in koordinator doktorskega študijskega programa Ameriške študije na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Je tudi član slovenskega sveta za kakovost v izobraževanju in strokovnjak Nakvisa. Kot strokovnjak deluje tudi pri ENQA in več tujih nacionalnih agencijah za zagotavljanje kakovosti. Na mednarodnem posvetu **Karierne poti diplomantov**, posvečenem izzivom na področju zaposljivosti diplomantov, ki ga je 7. novembra 2024 organiziral Nakvis, je predstavil projekt EUROGRADUATE in uporabo podatkov v internih procesih zagotavljanja kakovosti visokošolskih zavodov.

Z dr. Tomažem Deželanom se je v imenu Nakvisa pogovarjal **Andrej Krček**.

Lahko na kratko predstavite projekt EUROGRADUATE in njegov pomen?

Projekt temelji na preteklih raziskavah, ki smo jih izvajali predvsem na Univerzi v Ljubljani. Z raziskovanjem zaposljivosti diplomantov smo začeli na Fakulteti za družbene vede, kjer smo se osredotočili na sociologe in politologe. EUROGRADUATE je sledil kot nadgradnja, ki vključuje širši evropski kontekst. Pomembno je poudariti, da smo skozi leta pridobili dragocene vpoglede v vlogo podatkov pri izboljševanju izobraževalnih programov. V raziskave smo vključili več različnih disciplin, kar je omogočilo celostni pristop pri analizi zaposljivosti.

Ta projekt ima pomembno vlogo pri ustvarjanju podatkovnih baz, ki podpirajo nacionalne in evropske politike na področju izobraževanja. Njegov pomen je še posebej izrazit v današnjem času, ko se hitro spreminjajo potrebe trga dela, zaradi česar je nujno, da so izobraževalne ustanove sposobne prilagoditi svoje programe tem spremembam. Projekt poleg tega omogoča boljši vpogled, kako različne regije v Evropi določajo karierne možnosti diplomantov, in spodbuja razvoj učinkovitih strategij za krepitev kompetenc diplomantov.

Kako je projekt povezan z evropskimi institucijami?

EUROGRADUATE je nadaljevanje mednarodnih projektov, kot sta Hegesco in DEHEMS. Evropska komisija ga je prepoznala kot strateško prioriteto in ga vzela za svojega. V sodelovanju z Nemčijo, Avstrijo in drugimi državami razvijamo enotno metodologijo, ki omogoča primerjave in oblikovanje politik na različnih ravneh. Evropska dimenzija daje projektu dodatno težo, saj omogoča usklajevanje različnih nacionalnih praks.

Poleg tega projekt spodbuja sodelovanje med univerzami in raziskovalnimi inštituti, kar krepi izmenjavo znanj in najboljših praks med državami članicami. Prav tako je pomembno, da EUROGRADUATE služi kot temelj za oblikovanje skupnih strategij na področju zaposljivosti diplomantov. Evropska unija prepoznava potrebo po boljšem spremljanju izobraževalnih in zaposlitvenih trendov, kar je ključno za oblikovanje dolgoročnih strategij v visokem šolstvu. V prihodnosti bo ta projekt verjetno postal model za razvoj podobnih iniciativ tudi zunaj Evrope.

Projekt prav tako prispeva k večji transparentnosti izobraževalnih sistemov. Zbiranje in analiza podatkov omogočata primerjave med državami ter identificiranje najboljših praks, ki jih lahko države prenesejo v svoje sisteme. Na ta način se spodbuja vzajemno učenje, kar vodi v izboljšanje kakovosti izobraževanja v Evropi nasploh.

Kakšna je razlika med zaposljivostjo in zaposlenostjo?

Zaposljivost zajema širši pogled, vključno z vplivom izobraževanja na življenje posameznika in širše vidike prehoda na trg dela. Ne gre le za ekonomske koristi, temveč za dolgoročne učinke na kariero in družbo. Zaposlenost je le trenutni pokazatelj, ali je posameznik zaposlen, medtem ko zaposljivost vključuje širše kompetence, ki posamezniku omogočajo prilagajanje in uspeh v spreminjajočem se okolju. Na primer, raziskave so pokazale, da diplomanti z visoko zaposljivostjo lažje navigirajo med kariernimi spremembami in so bolj odporni na gospodarske krize. Pomembno je, da se ne osredotočamo le na kratkoročne kazalnike, temveč tudi na sposobnost diplomantov za prilagajanje hitro spreminjajočim se delovnim okoljem.

Zaposljivost pomeni tudi, da ima posameznik sposobnost nenehnega učenja in pridobivanja novih znanj, kar je danes nujno zaradi hitrosti tehnološkega napredka in globalizacije. V tem kontekstu se mora zaposljivost razumeti kot dinamičen koncept, ki vključuje tudi socialne in kulturne dejavnike, ki vplivajo na posameznikovo sposobnost za uspešno vključevanje na trg dela.

Kako lahko podatke uporabimo za izboljšave v visokem šolstvu?

Podatki bi lahko služili za izboljševanje kakovosti programov, ne le za rangiranje ustanov in sistemske politike. Uporabiti jih moramo za analizo, kako programi pripravljajo diplomante na izzive trga dela. V preteklosti smo podatke na primer uporabili za izboljšanje programov, ki so se soočali

z izzivi nizke zaposljivosti. S pomočjo teh analiz smo lahko uvedli spremembe, ki so diplomantom omogočile pridobitev ustrežnejših veščin. Poleg tega lahko podatki pomagajo pri strateškem načrtovanju in razvoju novih programov, ki so prilagojeni potrebam trga dela in stanju v družbi. Ključnega pomena je tudi spremljanje, kako se diplomanti znajdejo na trgu dela v daljšem časovnem obdobju, saj to ponuja vpogled v dolgoročne učinke izobraževanja. Sodobni analitični pristopi omogočajo povezovanje različnih podatkovnih virov, kar institucijam omogoča bolj celostno sliko o učinkovitosti njihovih programov. Poleg tega lahko podatki razkrijejo tudi specifične potrebe posameznih skupin študentov, kar omogoča razvoj ciljno usmerjenih strategij za izboljšanje njihove zaposljivosti.

Projekt EUROGRADUATE namreč omogoča, da visokošolski zavodi prepoznajo ključna področja za izboljšave na podlagi empiričnih podatkov. S tem se lahko bolje prilagodijo hitro spreminjajočim se potrebam trga dela in zagotavljajo študentom boljše možnosti za prihodnjo zaposlitev. Analize, pridobljene iz EUROGRADUATE, so že spodbudile nekatere univerze k preoblikovanju učnih načrtov, da bi bolj ustrezali pričakovanjem delodajalcev in izboljšali zaposljivost diplomantov.

Uporabi katerih podatkov pa bi se morali izogniti?

Izogibati se moramo nekritičnemu objavljanju podatkov, ki lahko vodijo v napačne interpretacije ali nepotrebno tekmovalnost med institucijami. Če bi se na primer osredotočali zgolj na povprečne plače diplomantov, bi to lahko ustvarilo popačeno sliko o kakovosti izobraževanja. Prav tako je pomembno, da se podatki uporabljajo v kontekstu, ki odraža širše družbene in gospodarske razmere. Ne želimo, da bi se podatki zlorabljali za stigmatizacijo določenih programov ali institucij. Ključno je, da so podatki uporabljeni odgovorno, ob upoštevanju širšega konteksta in brez poskusov manipulacije rezultatov

za pridobivanje konkurenčne prednosti. Prav tako se moramo izogniti preveč poenostavljenim zaključkom, ki ne upoštevajo kompleksnosti dejavnikov, ki vplivajo na zaposljivost diplomantov. Vzpostaviti moramo ravnovesje med transparentnostjo in odgovorno uporabo podatkov, kar bo zagotovilo, da so informacije uporabljene v korist študentov in družbe kot celote.

Kako vidite prihodnost projekta EUROGRADUATE?

Projekt ima velik potencial, da izboljša spremljanje diplomantov na evropski ravni. Omogoča različne primerjave in ponuja podatke za oblikovanje bolj usmerjenih izobraževalnih politik. V prihodnosti si želimo razširiti sodelovanje na več držav in vključiti še več podatkovnih točk, kot so na primer dolgoročni učinki izobraževanja na zdravje in dobrobit posameznikov. Prav tako načrtujemo razvoj naprednejših analitičnih orodij, ki bodo omogočila še globlje vpogled v podatke. Eden od ciljev je tudi spodbujanje večje vključenosti študentov in diplomantov pri oblikovanju in izvajanju raziskav, saj lahko s svojimi izkušnjami prispevajo dragocene poglede. Projekt ima tudi potencial, da postane osrednji vir podatkov za oblikovanje politik, povezanih z izobraževanjem in trgom dela, kar bi lahko dolgoročno vplivalo na izboljšanje kakovosti izobraževanja v Evropi. Poleg tega se bodo v prihodnje verjetno razvile nove tehnologije, ki bodo

omogočile še natančnejše spremljanje različnih vidikov življenja diplomantov, kar bo dodatno obogatilo raziskovalne aktivnosti na tem področju.

Bi lahko EUROGRADUATE postal vzorčni primer za druge regije?

Vsekakor. EUROGRADUATE je edinstven v svojem pristopu in bi lahko služil kot model za druge regije. Njegova metodologija in osredotočenost na sodelovanje med državami omogočata, da se prilagodi različnim kontekstom. Že sedaj opažamo zanimanje zanj tudi zunaj Evrope, kar kaže na njegov globalni potencial. Pomembno je tudi, da se osredotočamo na prenos znanja in izkušenj v druge regije, kar bi lahko pripomoglo k učinkovitemu spremljanju diplomantov na globalni ravni. Prav tako bi lahko projekt prispeval k oblikovanju mednarodnih standardov za raziskave na področju visokega šolstva.

EUROGRADUATE je primer, kako lahko sodelovanje in izmenjava najboljših praks koristijo ne le posameznim državam, temveč tudi širši mednarodni skupnosti ali skupinam držav. V prihodnosti bi projekt lahko služil tudi za osnovo pri oblikovanju globalne mreže raziskovalcev, ki bi še naprej raziskovali in predlagali izboljšave visokega šolstva na različnih ravneh, vključno z upoštevanjem trga dela.

Kratice in okrajšave

AKKR – danska ustanova za akreditacije v visokem šolstvu (Danmarks Akkrediteringsinstitution)

ARIS – Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

BFUG – Delovna skupina za spremljanje in uresničevanje bolonjskega procesa (Bologna Follow-Up Group)

CEENQA – Srednje- in vzhodnoevropsko združenje agencij za kakovost v visokem šolstvu (Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education)

COBISS – Kooperativni online bibliografski sistem in servisi (Cooperative Online Bibliographic System and Services)

DEQAR – podatkovna zbirka rezultatov zunanjega zagotavljanja kakovosti (Database of External Quality Assurance Results)

ECA – Evropski konzorcij za akreditacijo v visokem šolstvu (European Consortium for Accreditation in Higher Education)

ECTS – Evropski sistem za prenos in zbiranje kreditnih točk (European Credit Transfer System)

eNakvis – zunanji informacijski sistem Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu

ENIC-NARIC – evropski mreži informacijskih centrov, ki se ukvarjajo s priznavanjem izobraževanja (European Network of Information Centres-National Academic Recognition Information Centres)

ENQA – Evropsko združenje agencij za kakovost v visokem šolstvu (The European Association for Quality Assurance in Higher Education)

EQAR – Evropski register agencij za kakovost v visokem šolstvu (The European Quality Assurance Register for Higher Education)

ESG – Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area)

eSTAT – spletna aplikacija za elektronsko sporočanje podatkov Statističnemu uradu RS

EU-LFS – EU Labour Force Survey, raziskava o delovni sili v Evropski uniji

EUniQ – Razvoj evropskega pristopa za celovito zagotavljanje kakovosti (evropskih) univerzitetnih mrež (Developing a European Approach for Comprehensive QA of (European) University Networks)

eVŠ – Evidenca visokošolskih zavodov

Frascati – klasifikacijski sistem področij znanosti in tehnologije po Frascatem priročniku

iNakvis – notranji informacijski sistem Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu

INOVUP – Inovativno učenje in poučevanje v visokem šolstvu (Innovative learning and teaching in higher education)

INQAHE – Mednarodna mreža agencij za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education)

ISCO – Mednarodna standardna klasifikacija poklicev (International Standard Classification of Occupations)

IZUM – Institut informacijskih znanosti (Slovenija)

KLASIUS-P-16 – Klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja

KPK – Komisija za preprečevanje korupcije

Merila za akreditacijo – Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov

NAB – češka nacionalna akreditacijska ustanova (National Accreditation Bureau for Higher Education)

SES – Anketa o spretnostih in zaposlovanju

SICRIS – Slovenski informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti (Slovenian Current Research Information System)

SiStat – podatkovna baza Statističnega urada Republike Slovenije

SMEQA – projekt Krepitev zmogljivosti in mehanizmov za izboljšanje sistema zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu v Bosni in Hercegovini (Strengthening Capacities and Mechanisms for Enhancement of Quality Assurance System in Higher Education in Bosnia and Herzegovina)

SOK – Slovensko ogrodje kvalifikacij

ŠIPK – Študentski inovativni projekti za družbeno korist

TKTA – azerbajdžanska agencija za zagotavljanje kakovosti v izobraževanju (Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi)

UKÄ – švedska agencija za kakovost v visokem šolstvu (Universitetskanslersämbetet)

UNESCO – Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

VTI – visokošolsko transnacionalno izobraževanje

WoS – Web of Science, mednarodna bibliografska baza podatkov

ZSZUN – Zakon o strokovnih, znanstvenih in umetniških naslovih

ZViS – Zakon o visokem šolstvu

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS) je bila ustanovljena leta 2010 za akreditacije in zunanje evalvacije v visokem in višjem šolstvu ter za razvojno delo na tem področju. Deluje odgovorno, strokovno, nepristransko in neodvisno v skladu z evropskimi in svetovnimi smermi razvoja. S članstvom v mednarodnih združenjih utrjuje ugled, skrbi za primerljivost in mednarodno prepoznavnost slovenskega visokošolskega prostora. Zavzema se za nenehno izboljševanje njegove kakovosti, tudi s sodelovanjem in svetovanjem vsem deležnikom v terciarnem izobraževanju.

NAKVIS je polnopravni član naslednjih evropskih in drugih mednarodnih združenj:

n · a · k · v · i · s

Nacionalna agencija Republike Slovenije
za kakovost v visokem šolstvu

s · q · a · a

Slovenian Quality Assurance Agency
for Higher Education

Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu
Miklošičeva cesta 7, SI-1000 Ljubljana, www.nakvis.si